

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ НОВОВВЕДЕНЬ ДО ПРАВОВИХ ТА ВОЄННИХ НАУК ТА ПІДВИЩЕННЯ РОЛІ СПОРТУ НА ДЕРЖАВНОМУ РІВНІ

КОЛЕКТИВНА МОНОГРАФІЯ | ВИДАННЯ 1

2020-2022

EUROPEAN
SCIENTIFIC
PLATFORM

EUROPEAN
SCIENTIFIC
PLATFORM

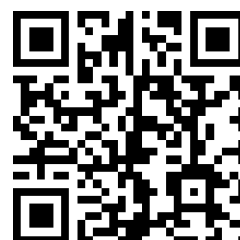
КОЛЕКТИВНА НАУКОВА МОНОГРАФІЯ

**Імплементация нововведень до правових та
воєнних наук та підвищення ролі спорту на
державному рівні**

Видання 1

2020-2022 | Вінниця

ГО «Європейська наукова платформа»

Головний редактор: Голденблат М.А.
Науковий редактор: Руденко Ф.О.
Технічна редактура та верстка: Казьміна Н.П. & Бондаренко І.В.

Автори колективної монографії:

Ванюк Д. – канд. наук з фіз. виховання і спорту ³	Русин Л.П. ²
Дяченко А.А. – канд. наук з фіз. виховання і спорту ¹	Чудик А. – канд. пед. наук ⁷
Ільченко С.С. – канд. наук з фіз. виховання і спорту ⁸	Шемчук В.А. – канд. пед. наук ⁶
Комар В. ⁸	Хацаюк О.В. – заслужений тренер України ⁵
Маєвський М.І. – канд. наук з фіз. виховання і спорту ⁸	Хоролець Є. ⁹
Райтаровська І.В. ⁴	

Наукові та навчальні заклади:

- ¹ Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
- ² Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет»
- ³ Запорізький національний університет
- ⁴ Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка
- ⁵ Національна академія Національної гвардії України
- ⁶ Національний університет оборони України імені Івана Черняховського
- ⁷ Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького
- ⁸ Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
- ⁹ Харківський національний університет внутрішніх справ

I-54

Імплементация нововведень до правових та воєнних наук та підвищення ролі спорту на державному рівні: колективна монографія (1-е вид.). / під ред. Руденка Ф.О. – Вінниця: Європейська наукова платформа, 2022. 120 с.

ISBN 978-617-7171-61-3
DOI 10.36074/indpvnprsd.ed-1

УДК 370.15+371.302.81+613

ISBN 978-617-7171-61-3

© ГО «Європейська наукова платформа», 2022
© Автори колективної монографії, 2022

ЗМІСТ

Розділ I.

ОБГРУНТУВАННЯ НОРМАТИВНИХ ОСНОВ НАСТАНОВИ З ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ
У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ 4

© Шемчук В.А., Хацяюк О.В.

Розділ II.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ
ІНСТИТУЦІЙ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ ДО ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ
ЗА ПРИЗНАЧЕННЯМ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ 24

© Шемчук В.А.

Розділ III.

ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ
ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРАВООХОРОНЦІВ 40

© Комар В.П., Хоролець Є.І.

Розділ IV.

УНІФІКАЦІЯ МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-
ПРАВООХОРОНЦІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ФІЗИЧНОГО ВПЛИВУ (СИЛИ) У
РІЗНИХ УМОВАХ СЛУЖБОВО-ОПЕРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІЗ УРАХУВАННЯМ
КАРАНТИННИХ ОБМЕЖЕНЬ 49

© Чудик А.В., Ванюк Д.В.

Розділ V.

ПРОГРАМА ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ТРЕНЕРІВ З ОДНОБОРСТВ ДО
ЗАСТОСУВАННЯ ЗАСОБІВ ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ В СИСТЕМІ САМООСВІТИ 65

© Русин Л.П.

Розділ VI.

АНАЛІТИЧНО-СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТЕХНІКО-ТАКТИЧНОЇ
ПІДГОТОВЛЕНOSTІ ДЗЮДОЇСТОК ВИСОКОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗА ПІДСУМКАМИ
«ОЛІМПІЙСЬКИХ ІГОР – 2020» 97

© Дяченко А.А., Райтаровська І.В.

Розділ VII.

ПРОГРАМА ВИВЧЕННЯ ВАРІАТИНОГО МОДУЛЯ «КОЗАЦЬКИЙ ДВОБІЙ» ДЛЯ
УЧНІВ ТА УЧЕНИЦЬ 5-6 КЛАСІВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ 108

© Льченко С.С., Маєвський М.І.

ОБГРУНТУВАННЯ НОРМАТИВНИХ ОСНОВ НАСТАНОВИ З ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ

ШЕМЧУК Вадим Андрійович

канд. пед. наук, начальник науково-дослідного відділу розвитку фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту науково-дослідного центру проблем фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту навчально-наукового інституту фізичної культури та спортивно-оздоровчих технологій
Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського

ХАЦАЮК Олександр Володимирович

заслужений тренер України, суддя НК з боротьби самбо, заступник начальника кафедри фізичної підготовки та спорту
Національна академія Національної гвардії України

УКРАЇНА

Анотація: Головною метою цієї роботи є – обґрунтування нормативних основ «Настанови з фізичної підготовки у Збройних Силах України». Для досягнення мети дослідження планувалося вирішити наступні завдання: провести аналіз науково-методичної та спеціальної літератури (інтернет-джерел) у напрямі розроблення (функціонування) нормативних основ, які регламентують систему фізичної підготовки представників силових структур та спеціальних служб України (країн блоку НАТО); здійснити моніторинг спеціальної літератури у напрямі забезпечення готовності військовослужбовців ЗСУ засобами фізичної підготовки до виконання службово-бойових завдань; обґрунтувати нормативні основи майбутньої «Настанови з фізичної підготовки у Збройних Силах України». У відповідності до теоретико-методологічного аналізу з обраного напрямку дослідження, визначено сутність готовності військовослужбовців ЗСУ до виконання завдань за призначенням засобами фізичної підготовки. В результаті дослідження обґрунтуванні нормативні основи «Настанови з фізичної підготовки у Збройних Силах України». Встановлено, що існуюча нормативна основа (база) визначає цілеспрямованість процесу практичної підготовленості військовослужбовців ЗСУ та служить зворотним зв'язком в управлінні їх фізичною підготовкою. На сьогодні, важливим є розробка сучасної нормативної бази, яка повинна стимулювати військовослужбовців до здобуття високого індивідуального рівня фізичного розвитку, що забезпечить ефективне виконання ними навчально-бойових завдань. Перспектива подальших розвідок у зазначеному напрямі передбачає проведення дослідження основних складових системи спортивно-масової роботи у ЗСУ.

ВСТУП.

Сучасний період розбудови Збройних Сил України – це новий рубіж їх трансформації та переходу на більш високий професійний рівень функціонування. Варто зауважити, що на сьогодні дійсний стан Збройних Сил України (основних показників бойової готовності) у порівнянні із наявним станом аналогічних даних у період з 1993 по 2014 р.р., значним чином покращився. Це пов'язано у першу чергу з політичним вектором країни та необхідністю захисту України від агресії Російської федерації.

Не дивлячись на позитивні зміни, наявний стан Збройних Сил України (ЗСУ) не в повній мірі задовольняє різні верстви населення, які є платниками податків, і які мають право вимагати від держави забезпечення високого рівня розвитку професійних якостей у військовослужбовців ЗСУ та інших представників «силового блоку» України у відповідності до Конституції України [1], що обумовлює необхідність відповідних змін, які адекватні процесу якісного оновлення України у цілому.

На сьогодні, основними негативізмами у ЗСУ є: зниження престижу військової служби, погіршення військової дисципліни, ріст дисциплінарних проступків (злочинності) серед військовослужбовців різних категорій, зниження мобілізаційного та бойового потенціалу, зменшення фінансування бойової підготовки родів військ та служб, зниження рівня фізичної підготовленості військовослужбовців та кандидатів на військову службу у ЗСУ.

Необхідний рівень професійної підготовленості військовослужбовців ЗСУ забезпечується в процесі бойової підготовки. Система професійної підготовки в ЗСУ передбачає опанування військовослужбовцями різних предметів бойової та спеціальної підготовки, основу яких складають: фізична підготовка, вогнева підготовка та тактична підготовка. У свою чергу, бойова підготовка – це система заходів, які плануються, організовуються і проводяться з метою навчання та виховання особового складу окремих категорій військовослужбовців, підготовки і злагодження підрозділів, частин, з'єднань, органів управління (штабів) веденню бойових дій та виконання інших завдань за призначенням, а також для підтримання встановленої бойової готовності [2].

Мета бойової підготовки полягає у набутті військовослужбовцями знань, умінь і навичок, які необхідні для вирішення завдань бойової і

мобілізаційної готовності, а також здійснення підготовки та злагодження підрозділів і частин для успішного виконання завдань щодо бойового призначення в найскладнішій обстановці сучасного військового бою [3].

Слід зазначити, що процес бойової підготовки військовослужбовців ЗСУ та інших військових формувань України, забезпечується із урахуванням в першу чергу бойового досвіду, основних дидактичних принципів навчання та вимог нормативно-правових актів України. Крім цього, важливу роль відіграють нормативні основи, які викладені у Тимчасовій настанові з фізичної підготовки у Збройних Силах України (НСТ-Т 01.035.001-2013 (01) [4], і які забезпечують необхідний фізичний розвиток військовослужбовців ЗСУ до виконання завдань за призначенням.

Питанням функціонування систем фізичної підготовки представників силових структур та спеціальних служб України присвячені наукові праці учених: Грищенко Д.С., Глазунова С.І., Ісакова М.А., Жембровського С.М., Леонтєва В.П., Поповича О.І., Мальцева О.Н., Мельника В.О., Петрачкова О.В., Романчука С.В., Сухоради Г.І., Фіногенова Ю.С., Шлямара І.Л., Яковлева М.Ю., Кузнецова І.А., Міронова В.В., Утенка В.М., Щеголева В.А. та інших фахівців. У наукових працях вище зазначених учених розглядаються важливі аспекти формування системи фізичної підготовки військовослужбовців «силового блоку» України, зокрема ЗСУ. Однак, питанням обґрунтування нормативних основ нової Наставови з фізичної підготовки у Збройних Силах України приділяється недостатньо уваги, що підкреслює актуальність обраного напрямку дослідження.

Головною **метою цієї роботи** є – обґрунтування нормативних основ Наставови з фізичної підготовки у Збройних Силах України. Для досягнення мети дослідження планувалося вирішити наступні **завдання**:

- провести аналіз науково-методичної та спеціальної літератури (інтернет-джерел) у напрямі розроблення (функціонування) нормативних основ, які регламентують систему фізичної підготовки представників силових структур та спеціальних служб України (країн блоку НАТО);

- здійснити моніторинг спеціальної літератури у напрямі забезпечення готовності військовослужбовців ЗСУ засобами фізичної

підготовки до виконання службово-бойових завдань;

- обґрунтувати нормативні основи майбутньої Настанови з фізичної підготовки у Збройних Силах України.

- Дослідження виконано у відповідності до плану науково-дослідної роботи і дослідно-конструкторських робіт науково-дослідного відділу розвитку фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту науково-дослідного центру проблем фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту навчально-наукового інституту фізичної культури та спортивно-оздоровчих технологій Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського (2019-2020 р.р.).

ОСНОВНА ЧАСТИНА.

Дослідження організовано у три етапи (січень 2019-травень 2020 р.р). Для досягнення мети та завдань дослідження було створено науково-дослідну групу (к.п.н. – Шемчук А.В.; ЗТУ, суддя НК з боротьби самбо – Хацаюк О.В.).

На першому етапі дослідження (січень-березень 2019 р.) проведено аналіз науково-методичної та спеціальної літератури (інтернет-джерел) у напрямі розроблення (функціонування) нормативних основ, які регламентують систему фізичної підготовки представників силових структур та спеціальних служб України (країн блоку НАТО). В результаті моніторингу архівних матеріалів, нашу увагу привернули нормативно-правові документи, які регламентують організацію системи фізичної підготовки військовослужбовців та представників інших силових структур та спеціальних служб України. В результаті чого встановлено чотири види нормативно-правових документів, а саме: настанова, керівництво, інструкція та стандарт, які регламентують систему фізичної підготовки військовослужбовців та інших представників «силового блоку», у тому числі й представників блоку НАТО.

У відповідності до сучасного словника української мови (Словник УА. Портал української мови та культури) [5] нами здійснено визначення сутності зазначеного вище тлумачення (табл.1). Крім цього, нами було визначено поєднання двох видів нормативно-правових документів – «настанова» та «стандарт» у один, який відображений у «Тимчасовій настанові з фізичної підготовки у Збройних Силах України (НСТ-Т 01.035.001-2013 (01))» [4], що по суті та за своїм змістом є

рівнозначним.

У відповідності до вище зазначеного вважаємо, що приємливим для впровадження у документообіг ЗСУ є тлумачення – «настанова», яка у повному об'ємі відображає актуальність, зміст і напрями організації та забезпечення фізичної готовності військовослужбовців Збройних Сил України до виконання завдань за призначенням у відповідності до вимог сьогодення та відповідних нормативно-правових документів.

Варто також зауважити, що тлумачення «настанова», як документ, який регламентує систему фізичної підготовки військовослужбовців різних силових структур та спеціальних служб України має свою історичну значимість та відповідну динаміку трансформації її нормативної частини у відповідності до актуальний на свій час вимог щодо рівня фізичної готовності військово-службовців. Крім цього, історичний досвід розвитку фізичної підготовки військ колишнього СРСР свідчить про те, що в процесі фізичного удосконалення військовослужбовців провідну роль відігравали саме «Настанови з фізичної підготовки та спорту» (НФП). Їх модернізація здійснювалася із періодичністю у 5-10 років.

Нами проаналізовано десять «НФП» колишнього СРСР, починаючи з 1931 по 1991 р.р., у яких прослідковується позитивний процес їх трансформації (табл.2, 3). Під час розробки нових НФП виділяють два основних періоди, перший період охоплює часові проміжки з 1931 по 1947 р.р., а другий – з 1948 по 1991 р.р., відповідно. По мірі розвитку науково-технічного прогресу у керівних документах з фізичної підготовки (НФП-54) [10], з'являються нові розділи.

Таблиця 1

Сутність тлумачення основних видів нормативно-правових документів, які регламентують систему фізичної підготовки представників «силового блоку»

Вид нормативно-правового документа	Тлумачення	Приклад практичного використання у силових структурах
«настанова»	вказівка або порада діяти певним чином; директива керівних органів	Тимчасова настанова з фізичної підготовки у Збройних Силах України (НСТ-Т 01.035.001-2013 (01)) [4]
«керівництво»	дія за значенням, керувати; те, чим керуються; керівники, керівний склад якої-небудь установи, організації тощо	Керівництво з організації фізичної підготовки і спорту у внутрішніх військах МВС України [6]

Продовження табл. 1

Вид нормативно-правового документа	Тлумачення	Приклад практичного використання у силових структурах
«інструкція»	керівна вказівка; настанова; зібрання вказівок, настанов, як виконувати що-небудь.	Інструкція з організації фізичної підготовки в Національній гвардії України [7], Інструкція про вимоги та порядок виконання військовослужбовцями Національної гвардії України військово-спортивного комплексу [8]
«стандарт»	прийнятий тип виробів, що відповідає певним вимогам своєю якістю, хімічним складом, фізичними властивостями, розміром, вагою і т.ін.; визначення рівня якості виробу; щось позбавлене індивідуальних особливостей, своєрідності, оригінальності; шаблон, трафарет	Стандарт – ТС 3-25.150. Combatives (No. 3-25.150 Headquarters Department of the Army Washington) [9]

визначення видів нормативно-правових документів взято з [5]

Нові розділи фізичної підготовки (НФП-54) визначають місце та роль контролю (обліку) у загальній системі управління. Так у НФП-59 (ЗС СРСР) [11] контроль за ходом фізичною підготовкою став елементом її організації. Положення про перевірку та оцінку стану фізичної підготовленості особового складу характеризує якісний стан системи фізичної підготовки.

Таблиця 2

Динаміка трансформації «Настанови з фізичної підготовки та спорту» в період з 1931 по 1947 р.р. (1 період)

Рік введення в дію (р.)	Назва (шифр)	Коротка характеристика основних особливостей та відмінностей
1931 р.	НФП-31	прослідковується впорядкована методика підготовки військовослужбовців за різними вправами фізичної підготовки; значна увага приділяється самоконтролю під час виконання вправ та самомасажу
1939 р.	НФП-39	«фізична підготовленість» розглядається – як найважливіша основа бойової готовності командирів та успішне виконання ними своєї службово-бойової роботи; розширена та

Продовження табл. 2

Рік введення в дію (р.)	Назва (шифр)	Коротка характеристика основних особливостей та відмінностей
		удосконалена методика проведення навчання фізичним вправам; акцентується увага на кількість повторень, темп виконання та вірне дихання
1942 р.	НЛП-42	спрямоване на навчання техніці пересування на лижах, що необхідне для дій особливих лижних загонів з метою забезпечення можливості неочікуваного нападу
1943 р.	Керівництво для офіцерського складу «Особливості дій військ узимку»	розроблено розділ «Бойові дії лижних частин та з'єднань у різних видах бою»

[авторська розробка]

Перевірка та оцінка фізичної підготовки здійснюється: під час навчання; наприкінці періодів (семестрів) навчання; під час інспектувань. Варто також зауважити, що у порівнянні із НФП-54 у НФП-59 не змінюється трактовка поняття – «облік». Він традиційно відображає фіксацію результатів фізичної підготовленості.

НФП-48 [12], НФП-54 та НФП-59 регламентували перевірку фізичної підготовленості за розділами, але у НФП-48 та НФП-54 не визначалася кількість перевірочних вправ. У НФП-66 [13], визначені необхідні фізичні якості та прикладні навички для військовослужбовців різних видів Збройних Сил (родів військ).

Таблиця 3

Динаміка трансформації «Настанови з фізичної підготовки та спорту» в період з 1948 по 1991 р.р. (2 період)

Рік введення в дію (р.)	Назва (шифр)	Коротка характеристика основних особливостей та відмінностей
1948 р.	НФП-48	початок становлення системи перевірки та оцінки фізичної підготовки у керівних документах, які регламентують фізичну підготовку військовослужбовців; розробка та впровадження «Положення про проведення періодичних випробувань фізичної підготовленості та медичного обстеження особового складу Збройних Сил»; результати перевірки фізичної підготовки

Продовження табл. 3

Рік введення в дію (р.)	Назва (шифр)	Коротка характеристика основних особливостей та відмінностей
		заносяться у відомості обліку; вперше визначені: форми обліку перевірок, та контрольно-перевірочні комплекси; впроваджено бальну систему
1954 р.	НФП-54 (НФП СА и ВМФ)	категорія «контроль» відсутня, його елементи відображені у розділі «Перевірка та оцінка», у якому викладено – «кожен командир (начальник) зобов'язаний знати і систематично перевіряти ступінь індивідуальної фізичної підготовленості (ФП) підлеглих та рівень ФП підрозділів, частин і з'єднань»; перевірка та оцінка ФП проводиться: під час навчання, наприкінці зимового періоду, під час інспектування
1959 р.	НФП-59 (НФП ВС СССР)	викладені вимоги щодо контролю та порядку його проведення; вказана періодичність перевірки рівня фізичної підготовленості особового складу; перевірку ФП військовослужбовців здійснювати не менше ніж за трьома розділами ФП
1966 р.	НФП-66	в основу нормативної бази закладено теорію спеціальної спрямованості ФП; підбір вправ для перевірки здійснюється за їх переважним впливом на розвиток відповідних фізичних (спеціальних) якостей, прикладних навичок
1978	НФП-78 (НФП СА и ВМФ)	розкриваються елементи організації фізичної підготовки; контроль та облік паралельно з плануванням, підготовкою керівників і матеріальним забезпеченням стає елементом «організації»; вперше визначені обов'язки начальника фізичної підготовки та спорту
1987	НФП-87	встановлені єдині нормативні вимоги до військовослужбовців строкової служби незалежно від терміну служби; посилюється увага стосовно методичної підготовленості командирів та курсантів вищих військових навчальних закладів

[авторська розробка]

Крім цього, приділяється більше уваги перевірці та оцінці (контролю та обліку організації процесу ФП); здійснюється облік спортивної роботи. Варто зауважити, що на той час лідируючими концепціями були: теорія переносу фізичних якостей та облік об'єктивних вимог бойової діяльності стосовно фізичної підготовленості військовослужбовців. Важливо відмітити, що у НФП-78 [14] конкретизовано порядок обліку фізичної підготовки та спорту.

У свою чергу, під час розробки НФП-87 [15] провідну роль відіграла концепція узагальненості вимог стосовно фізичної підготовленості. Перевірка фізичної підготовленості здійснювалася у відповідності до комплексів які були розроблені із урахуванням періоду навчання. Під час розроблення зазначеної настанови, у систему перевірки та оцінки фізичної підготовки були внесені ряд змін (змінено систему оцінки індивідуальної фізичної підготовленості із урахуванням спеціальних якостей; під час оцінки фізичної підготовленості підрозділу враховувався відсоток від списочного складу та інш.). Варто також підкреслити, що зі вступом у силу НФП-87 раніше розроблені положення, які регламентують контроль, облік та перевірку фізичної підготовки, продовжує удосконалюватися. У відповідності до зазначеного документа ми бачимо, що контроль повинен бути спрямований на вивчення стану фізичної підготовки та забезпечення прийняття відповідних мір по її покращенню. Таким чином, вважаємо, що на той час НФП-87 була сучасною, дієвою (змістово-функціональною) та ефективною, яка забезпечувала необхідний фізичний розвиток військовослужбовців різних родів військ та служб до виконання завдань за призначенням.

Сучасний етап (1993-2014 р.р.) реформування системи нормативної бази з фізичної підготовки військовослужбовців у ЗСУ ґрунтувався на досягненнях науки у напрямках: фізичного виховання різних груп населення, педагогіки із урахуванням вимог та наявного стану бойової підготовки. Провідними фахівцями, на пряму фізичної підготовки військовослужбовців ЗСУ були розроблені та впроваджені ряд настанов: НФП-97 [18], НФП-2009 [19], але із плином часом ці нормативні документи втратили свою, актуальність, що показав досвід ведення бойових дій на Сході України (2014 р.).

Питанням удосконалення системи та нормативної бази з фізичної підготовки військовослужбовців ЗСУ у зазначений вище період присвячені роботи: Антошківа Ю.М., Афоніна В.М., Безпалого С.М., Божка С.А., Глазунова С.І., Грищенко Д.С., Гусака О.Д., Єдинака Г.А., Овчарука І.С., Ольхового О.М., Піддубного О.Г., Сухоради Г.І., Фіногенова Ю.С. та інших учених. З початком бойових дій на сході України, перед фахівцями фізичної підготовки та спорту постало питання щодо розроблення сучасної нормативної бази з фізичної підготовки військовослужбовців, яка повинна відповідати вимогам того часу.

Вінцем роботи науково-дослідних установ (груп), у 2014 році стало

розроблення і впровадження у систему професійної підготовки військовослужбовців ЗСУ – «Тимчасової настанови з фізичної підготовки у Збройних Силах України» (НСТ-Т 01.035.001-2013 (01)) [4]. Варто також зауважити, що із плінністю часу, «тимчасовість» зазначеної настанови втратила актуальність та потребує внесення відповідних змін у відповідності до наявного бойового досвіду, вимог сьогодення та трансформації ЗСУ до стандартів НАТО [16].

В процесі дослідження нами встановлено, що потреба у модернізації зазначеної вище «Тимчасової настанови» стала нагальною у 2016 році, про що свідчить поява «Концепції розвитку фізичної підготовки і спорту у Збройних Силах України» [17] (надалі «Концепція»). Детальний аналіз «Концепції» свідчить про наявність у змістовій частині ряду юридичних колізій. Слід зазначити, що під юридичними колізіями розуміються розбіжності або протиріччя між окремими нормативно-правовими актами, які регламентують ті самі або сумісні суспільні відносини, а також протиріччя, що виникають у процесі правозастосування і здійснення компетентними органами і посадовими особами своїх повноважень (Майстренко О.В. [20]).

Існуючі юридичні колізії у зазначеному документі, негативно впливають на удосконалення системи фізичної підготовки та спорту військовослужбовців ЗСУ, крім цього, ряд невизначеностей гальмує процес впровадження сучасних стандартів фізичної підготовки у систему професійної підготовки військовослужбовців ЗСУ, що потребує розроблення нової «Концепції», а також актуальної «Настанови з фізичної підготовки та спорту військовослужбовців ЗСУ» (проект НФП-2020). Слід також зауважити що зазначену настанову в обов'язковому порядку перед її впровадженням необхідно апробувати безпосередньо у військах.

Подальший моніторинг науково-методичної літератури та спеціальних джерел (інтернет-ресурсів) дозволив нам виявити ряд робіт фахівців фізичної підготовки (аналітиків) країн співучасниць блоку НАТО: Мінкіна Д.О., Одерова А.М., Орленка Н.А., Пангелової Н.Є., Романчука С.В., Фіногенова Ю.С., Шлямара І.Л. (та інш.). У наукових працях зазначених вище учених розкриваються основні аспекти функціонування системи фізичної підготовки військовослужбовців іноземних армій. Частина методик, педагогічних технологій на наш погляд доцільно адаптувати та впровадити у практику фізичної

підготовки військовослужбовців ЗСУ із урахуванням наявного фінансування та стану навчально-матеріальної бази.

Не дивлячись на значну кількість напрацювань у обраному нами напрямі дослідження, питання обґрунтування нормативних основ з фізичної підготовки військовослужбовців ЗСУ є досить актуальним. Більшість фахівців фізичної підготовки до цих пір не можуть дійти до консенсусу, яка система фізичної підготовки є дієвою? Це потребує в першу чергу зацікавленості командирів (старших начальників) з певними повноваженнями та ініціативи фахівців фізичної підготовки на місцях. Крім цього, під час аналізу науково-методичних джерел та спеціальної літератури нашу увагу привернуло поняття «готовність», адже фізична підготовленість військовослужбовця забезпечує його готовність до виконання навчально-бойових завдань.

У відповідності до плану дослідження, на другому етапі (квітень-червень 2019 р.), нами здійснено моніторинг спеціальної літератури у напрямі забезпечення готовності військовослужбовців ЗСУ засобами фізичної підготовки до виконання службово-бойових завдань. Під час дослідження нами використані сучасні педагогічні методики.

Відомо, що Збройні Сили України на відміну від інших військових формувань, призначені для ведення бойових дій у воєнний час. У мирний час вони частиною своїх сил несуть бойове чергування, а основними силами здійснюють заходи щодо підготовки до бойових дій, основним змістом якої є бойова (оперативна) підготовка військ (сил).

У свою чергу, професійна підготовка військовослужбовців ЗСУ організовується із урахуванням основних функцій покладених на відповідні роди військ та служби, а у напрямі забезпечення необхідного рівня фізичної готовності військовослужбовців до навчально-бойової діяльності у відповідності до – «Тимчасової настанови з фізичної підготовки у Збройних Силах України» [4].

Охарактеризуємо поняття «підготовка». Цей термін, як зазначає Гавриш І.В., взаємопов'язаний із фаховою освітою та ґрунтується на концепції безперервного навчання і збагачує поняття готовності. Підготовка до професії розглядається як процес формування готовності до неї, а готовність – як результат професійної підготовки [21].

У свою чергу, професійна підготовка – це система навчання, яка забезпечує формування необхідних компетентностей, необхідних для певного виду діяльності, з метою здобуття відповідної кваліфікації за

конкретною професійною спеціалізацією. Важливим є той факт, що розвиток та удосконалення індивідуального рівня фізичної підготовленості військово-службовця забезпечує успішне оволодіння ним військово-обліковою спеціальністю за фахом.

Таким чином, поняття «готовність» – є станом готового, а «готовий» згідно з довідниковою літературою – це той, хто зробив необхідне приготування до чого-небудь; перебуває в стані, близькому до чого-небудь; заздалегідь продуманий, складений, підготовлений; набув досвіду, уже склався, досяг високої майстерності [22].

Готовність індивіда до професійної діяльності досліджували такі учені як: Бевз А.А., Демченко А.В., Касярум К.В., Кондрашова Л.В., Максименко С.Д., Москальов М.В., Непіна Г.В., Пелех О.М., Скоробогат О.М., Сосновський Б.О., Ягупов В.В. та інші. З точки зору педагогічної науки існує декілька підходів у напрямі дослідження проблеми готовності особистості до професійної діяльності:

- креативний (Кондрашова Л.В., Хутренко О.В., Ягупов В.В. та інші.) – готовність до фахової діяльності означає здатність до творчості, фахову майстерність як творчість;
- персоналістичний (Лазарєв М.І., Москальов М.В., Пехота О.М. та інші.) – готовність до професійної діяльності виражається через певні вимоги до особистості фахівця, а також через сукупність його компетентностей;
- культурологічний (Васянович Г.П., Муртазієв Е.Г., Чикалова Т.Г., Шевченко О.М., Ягупов В.В. та інші.) – готовність до професійної діяльності проявляється через рівень сформованості професійної культури.

Крім цього, існує змішаний підхід (Галімов Ю.А., Мойсенюк Н.Є., Мул С.А., Сірак І.П. та інші.), який поєднує різні вище зазначені підходи. В свою чергу, різні підходи стосовно аналізу сутності готовності зумовлюють варіативність її визначень. Під час моніторингу спеціальної науково-методичної літератури зустрічається низка трактувань поняття «готовність особистості до професійної діяльності» (табл.4).

Навчально-бойова діяльність військовослужбовців ЗСУ у порівнянні з іншими видами професійної діяльності має свої відмінності. Тому доцільно використовувати поняття «готовність військовослужбовців до виконання завдань за призначенням». Слід також зауважити, що багатьма авторами представленими в табл.4, звертається увага на фізичну готовність до професійної діяльності, але не розкриваються необхідні засоби фізичної підготовки (фізичні вправи,

спеціальні комплекси функціональної підготовки, тренажери, сучасні технічні засоби навчання та інш.) для її досягнення, що підкреслює актуальність даного блоку дослідження.

Трактування поняття «готовність військовослужбовця до виконання завдань за призначенням» наведено у табл.5. Таким чином, поняття «готовність військовослужбовців до виконання завдань за призначенням» доцільно вважати похідним від поняття «готовність особистості до професійної діяльності».

Таблиця 4

Трактування поняття «готовність особистості до професійної діяльності»

Автор	Визначення «готовність особистості до професійної діяльності»
Бевз А.А.	«певний ступінь відповідності змісту і стану психіки, фізичного здоров'я, якостей вимогам діяльності»
Демченко А.В.	«цілісне особистісне динамічне утворення, набуте в результаті спеціального навчання, що включає у свою структуру взаємопов'язані елементи – науково-теоретичний, практичний і психологічний»
Карамушка Л.М.	«комплекс взаємопов'язаних і взаємообумовлених психологічних якостей, які забезпечують ефективність професійної діяльності»
Кловак Г.Т.	«фахова компетентність, яку характеризують сукупність взаємопов'язаних сутнісних орієнтацій, відповідних знань, умінь і навичок»
Коджаспірова Г.М.	«складна динамічна система, що містить інтелектуальні, емоційні, вольові, мотиваційні сторони психіки»
Кондрашова А.В.	«інтегральне поняття, що характеризується складною, динамічною структурою взаємопов'язаних особистісних компонентів – професійною спрямованістю, здатністю до самооцінки праці, потреби у професійному зростанні»
Максименко С.Д., Пелех О.М.	«цілеспрямований прояв особистості, який включає погляди, переконання, знання, звички, уміння, ставлення, мотиви, вольові та інтелектуальні якості, почуття установки; її становлення відбувається впродовж моральної, психологічної, професійної та фізичної підготовки і є результатом усебічного особистісного розвитку особистості з урахуванням вимог, обумовлених особливостями професії»
Непеїна Г.В.	«якість особистості, в якій виражено її прихильність до здійснення діяльності, а також ступінь засвоєння нею елементів, відповідного соціального досвіду і здатність використовувати цей досвід у професійній діяльності; готовність може являти собою наведену єдність елементів – мотиваційна готовність, теоретична готовність, практична готовність»
Сосновський Б.О.	«ієрархізованої системи професійно важливих якостей і властивостей особистості, необхідних і психологічно достатніх для ефективної професійної діяльності»

[авторська розробка]

Подальший моніторинг науково-методичної та спеціальної літератури свідчить про те, що запропоновані визначення співпадають із висновками і науковими теоріями провідних учених таких, як: Вишньовський В.В., Ісаєв А.А., Платонов І.В., Романова Є.С., Старчук О.О., Уліч В.Л., що готовність являється особистісним утворенням, проте воно не є стійким (Уліч В.Л.) і залежить від потреб та можливостей особистості які можуть змінюватись.

Таблиця 5

Трактування поняття «готовність особистості до професійної діяльності»

Бойко О.	«складне динамічне психічне утворення, що виражає сукупність інтелектуальних, емоційних, мотиваційних, операційно-управлінських і вольових складових його психіки в їх співвідношенні із зовнішніми умовами та управлінськими завданнями та включає взаємодію і взаємовплив мотиваційного, емоційно-вольового, орієнтаційно-мобілізаційного, пізнавально-оцінювального, операційно-управлінського та інтелектуального компонентів»
Брижатиєв Є.І.	«фундаментальна умова успішного виконання майбутньої діяльності, яка містить у собі: наявність відповідного рівня фізичної підготовки, емоційно-вольову стійкість, сформованості і розвиненості необхідних професійних якостей, творчий характер, мотивацію, професійні риси сприйняття, саморегуляцію, професійне мислення, прагнення до досягнення вищого результату, самооцінку, особисті знання і досвід, створення оптимальних умов для майбутньої діяльності»
Дьяченко М.І., Кандибович Л.А.	«цілеспрямований вияв особистості, що містить у собі її переконання, погляди, ставлення, мотиви, почуття, вольові й інтелектуальні якості, знання, навички, уміння, установки, налаштованість на певну поведінку»

[авторська розробка]

Заслуговує уваги те, що готовність є компетентність (Клоков Г.Т.). Крім цього, готовність залежить від сформованих компетентностей особистості, які необхідні для успішної діяльності (Кубіцький С.О.).

У відповідності до вище викладеного, пропонуємо таке визначення «готовність військовослужбовця ЗСУ до виконання завдань за призначенням» – особистісне утворення, яке формується шляхом акцентованого педагогічного впливу на формування у військовослужбовця готовності до захисту України, до виконання завдань за призначенням у різних умовах навчально-бойової діяльності та забезпечує узгодження ним знань про зміст та структуру професійної діяльності та вимог цієї діяльності до рівня фізичної підготовленості і

психофізіологічного стану, сформованих компетентностей військово-професійної діяльності зі сформованими та усвідомленими ним в процесі розвитку можливостями та потребами.

Надалі, під час дослідження структури готовності військовослужбовців ЗСУ до виконання завдань за призначення встановлено, що до основних структурних елементів готовності військовослужбовців Ягупов В.В. [23] відносить:

- мотиваційний – прагнення подолання труднощів майбутнього бою та розуміння необхідності їх подолання, оцінювання своїх можливостей щодо управління психічними станами та діями на основі накопиченого досвіду; пізнавальний – забезпечується необхідним об'ємом певної інформації, який потрібен для цілеспрямованої діяльності в екстремальних умовах бойових дій;

- емоційний – переживання почуття впевненості чи сумніву у своїй готовності до подолання труднощів сучасного бою, уміння керувати своїми емоційно-вольовими процесами в екстремальних умовах;

- вольовий – забезпечує військовослужбовцям можливість подолання труднощів бойових дій.

У відповідності до вище викладеного вважаємо, що структура готовності військовослужбовців Збройних Сил України до виконання завдань за призначенням містить наступні компоненти: мотиваційний; функціональний; прикладний; стресостійкий.

Третій етап наших досліджень (липень 2019 – травень 2020 р.р.) був присвячений обґрунтуванню нормативних основ майбутньої «Настанови з фізичної підготовки у Збройних Силах України». В результаті аналізу науково-методичної (спеціальної) літератури встановлено, що процес фізичної підготовки військовослужбовців ЗСУ різних родів військ та служб спрямований на розвиток та удосконалення фізичних якостей, а також на формування військово-прикладних навичок для успішного виконання навчально-бойових завдань.

Організація та проведення фізичної підготовки у ЗСУ має певні особливості у порівнянні із іншими силовими структурами України. Відповідні відмінності в організації та змісті фізичної підготовки спостерігаються і між окремими родами військ та службами ЗСУ. Ці відмінності обумовлені вимогами керівних документів, бойовим призначенням військових частин та їх штатною структурою, порядком

організації бойової (професійної) підготовки та іншими чинниками (факторами). Важливо підкреслити, що склад військових частин ЗСУ включає у себе також неоднорідні підрозділи, які потребують диференційованого підходу до організації фізичної підготовки.

Зміни у змістовній частині концептуальних основ фізичної підготовки військовослужбовців ЗСУ обумовлені удосконаленням способів ведення бойових дій, наявним бойовим досвідом, особливостями організації та проведення бойової (професійної) підготовки, оснащенням сучасною технікою та озброєнням (екіпіровкою), характером та умовами військово-професійної діяльності.

Варто також зауважити, що трансформація ЗСУ до стандартів НАТО спричиняє безперервне оновлення та удосконалення зброї та бойової техніки, які приймаються на озброєння, що викликає подальше розгалуження вимог стосовно фізичної готовності військовослужбовців різних родів військ та служб у напрямі зміни структури та рівнів цих вимог. Важливо також зауважити, що існує також підґрунтя підвищення вимог до швидкості та точності у діях (координації), загальної та швидкісної витривалості.

У свою чергу, можливість широкого застосування високоточної зброї (інших засобів масового ураження) вимагає подальшого удосконалення засобами фізичної підготовки всього арсеналу рухових навичок, які пов'язані із веденням бойових дій на місцевості, підвищенням морально-психологічної стійкості військовослужбовців, а також усестороннього використання фізичних тренувань для підтримання високого рівня бойової готовності у різних умовах навчально-бойової діяльності.

Слід також зауважити, що специфічні вимоги до фізичної готовності військовослужбовців ЗСУ різних родів військ та служб враховуються під час визначення загальної кількості перевірочних комплексів та підбору їх змісту з метою перевірки рівня їх фізичної підготовленості. Основу перевірочної системи складають фізичні вправи. Підбір фізичних вправ та військово-прикладних дій для відповідних військових частин полягає у виборі таких вправ, які повинні відображати рівень фізичних якостей та професійних навичок військовослужбовців.

Критеріями оцінювання рівня розвитку військово-прикладних навичок є нормативи. До основних та найбільш ефективних (інформативних) навичок відноситься: прискорене пересування, рукопашний бій, подолання перешкод, метання гранат, подолання водних перешкод, марш-кідки у пішому порядку та на лижах (та інш.).

Таким чином, система перевірки та оцінки фізичної підготовленості військовослужбовців є збалансована змістово-функціональна модель основних вимог, якими повинен володіти особовий склад у відповідності до своїх військово-облікових спеціальностей. Крім цього, варто відмітити, що паралельно із визначенням необхідних фізичних якостей, необхідно встановити рівень розвитку визначених військово-професійних якостей військово-службовців, а також розкрити основні тенденції та закономірності розвитку системи перевірки та оцінки з метою встановлення вимог до розробки оціночних нормативів.

Вважаємо, що для розроблення сучасної нормативної бази системи фізичної підготовки необхідно вирішити наступні завдання:

1) визначити професійно-важливі рухові фізичні якості та військово-прикладні навички;

2) визначити зміст нормативної основи фізичної підготовки із урахуванням особливостей процесу бойової та фізичної підготовки із урахуванням етапів (періодів) навчання та етапів формування професійних навичок та умінь;

3) розробити єдині нормативи, як для жінок, так і для чоловіків;

4) розділ «рукопашна підготовка» виділити в окремий курс (адаптувати прийоми рукопашного бою та контрольні-перевірочні комплекси у відповідності до вимог сьогодення із урахуванням наявних стандартів НАТО);

5) визначити категорії та вікові групи для виконання уніфікованих нормативів;

6) впровадити у систему фізичної підготовки найбільш інформативні контрольні-перевірочні комплекси;

7) здійснити встановлення контрольних-перевірочних комплексів з фізичної підготовки із урахуванням періодів навчання;

8) створити механізм заохочення та стимуляції військовослужбовців до здобуття високих показників у індивідуальному рівні фізичного розвитку (спеціальної фізичної підготовленості).

ВИСНОВКИ З ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ.

Таким чином, нами проведено аналіз науково-методичної та спеціальної літератури (інтернет-ресурсів) у напрямі розроблення (функціонування) нормативних основ, які регламентують систему фізичної підготовки представників силових структур та спеціальних служб України (країн блоку НАТО).

У відповідності до теоретико-методологічного аналізу з обраного напрямку дослідження, визначено сутність готовності військовослужбовців ЗСУ до виконання завдань за призначенням засобами фізичної підготовки, а саме – особистісне утворення, яке формується шляхом акцентованого педагогічного впливу на формування у військовослужбовця готовності до захисту України, до виконання завдань за призначенням у різних умовах навчально-бойової діяльності та забезпечує узгодження ним знань про зміст та структуру професійної діяльності та вимог цієї діяльності до рівня фізичної підготовленості і психофізіологічного стану, сформованих компетентностей військово-професійної діяльності зі сформованими та усвідомленими ним в процесі розвитку можливостями та потребами; а також структуру такої готовності за мотиваційним, функціональним, прикладним, та стресостійким компонентами.

У відповідності до мети дослідження нами обґрунтованні нормативні основи «Настанови з фізичної підготовки у Збройних Силах України». Крім цього, встановлено, що існуюча нормативна основа (база) визначає цілеспрямованість процесу практичної підготовленості військовослужбовців ЗСУ та служить зворотним зв'язком в управлінні їх фізичною підготовкою. На сьогодні, важливим є розробка сучасної нормативної бази, яка повинна стимулювати військовослужбовців до здобуття високого індивідуального рівня фізичного розвитку, що забезпечить ефективне виконання ними навчально-бойових завдань.

Вважаємо, що основними напрямками подальшого удосконалення нормативної бази повинно бути: введення сучасної системи перевірки та оцінки фізичної підготовленості військовослужбовців; наукове обґрунтування критеріїв нормативної бази із урахуванням наявного бойового досвіду та напрацювань у зазначеному напрямі країн співучасниць блоку НАТО. Разом з тим, пошук нових методичних підходів щодо обґрунтування нормативних основ «Настанови з фізичної підготовки військовослужбовців ЗСУ» передбачає необхідність

удосконалення системи фізичної підготовки шляхом впровадження елементів індивідуалізації, урахування «сильних» сторін підготовленості військовослужбовців та індивідуально-типологічних режимів їх рухової активності. На наш погляд, цьому сприяє бальна система оцінювання.

Таким чином, мета та завдання дослідження виконані. Перспектива подальших розвідок у зазначеному напрямі передбачає проведення дослідження основних складових системи спортивно-масової роботи у ЗСУ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] *Конституція України* (Відомості Верховної Ради України), № 30 (1996). Вилучено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
- [2] Руснак, І. С., Шевченко В. Л., & Артемов, Ю. І. (2002). Методологічні засади створення інтегрованої навчально-тренувальної системи оперативної та бойової підготовки військ. *Наука і оборона*, (2), 29-35.
- [3] *Бойова підготовка* (Вікіпедія), (2019). Вилучено з <https://uk.wikipedia.org/wiki>.
- [4] *Тимчасова настанова з фізичної підготовки у Збройних Силах України: НСТ-Т 01.035.001-2013 (01)*. (2014). Київ: Генеральний штаб ЗСУ.
- [5] *Словник UA* (Портал української мови та культури), (2020). Вилучено з <https://slovnuk.ua>.
- [6] Лещеня, С. В., Орленко, І. П., Мелешко, А. О., & Забродський, С. С. (2013). *Керівництво з організації фізичної підготовки і спорту у внутрішніх військах МВС України*. О. Н. Мальцев (ред.). Київ: ГУВВ МВСУ.
- [7] Лещеня, С. В., Орленко, І. П., Мелешко, А. О., & Забродський, С. С. (2014). *Інструкція з організації фізичної підготовки в Національній гвардії України*. О. Н. Мальцев (ред.). Київ: ГУ НГУ.
- [8] *Інструкція про вимоги та порядок виконання військовослужбовцями Національної гвардії України військово-спортивного комплексу* (Наказ). №36. (2015). Вилучено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0091-15>.
- [9] *Стандарт – TC 3-25.150. Combatives* (Headquarters Department of the Army Washington, DC). №. 3-25.150. (2020). Вилучено з <https://file:///C:/Users/User/Desktop/TC-%203-25.150%-208FEB%202017.pdf>.
- [10] *Наставление по физической подготовке Советской Армии и военно-морских Сил* (Наставление): НФП-54. (1954). Москва: Воениздат МО СССР.
- [11] *Наставление по физической подготовке Вооруженных сил Союза ССР* (Наставление): НФП-59. (1959). Москва: Воениздат МО СССР.
- [12] *Наставление по физической подготовке Вооруженных сил Союза ССР* (Наставление): НФП-48. (1948). Москва: Воениздат МО СССР.
- [13] *Наставление по физической подготовке Вооруженных сил СССР* (Наставление): НФП-66. (1966). Москва: Воениздат МО СССР.
- [14] *Наставление по физической подготовке Советской Армии и Военно-морского Флота* (Наставление): НФП-78. (1978). Москва: Воениздат МО СССР.
- [15] *Наставление по физической подготовке в Советской Армии и Военно-морского Флоте* (Наставление): НФП-87. (1987). Москва: Воениздат МО СССР.
- [16] Козій, І. В. & Тарасюк, Т. Г. (2020). *Стандарти НАТО*. Київ: Алефа.
- [17] *Концепція розвитку фізичної підготовки і спорту у ЗСУ на період до 2020 року: №257*. (2016). Київ: МОУ.
- [18] *Настанова з фізичної підготовки у Збройних Силах України* (Наставление): НФП-97. (1997). Київ: МОУ.

- [19] *Настанова з фізичної підготовки у Збройних Силах України* (Наставление): НФП-2009. (2009). Київ: МОУ.
- [20] Майстренко, О. В. (2015). Попередження колізій в сфері нормотворення як один із напрямів діяльності Міністерства юстиції України. *Законодавство України*, (1), 59-64.
- [21] Гавриш, І. В. (2006). *Теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності* (дис. ... доктора пед. наук). Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди. Харків, Україна.
- [22] Бусел, В. Т. *Великий тлумачний словник української мови*. (с. 416-417). Ірпінь: ВТФ Перун.
- [23] Ягупов, В. В. *Педагогіка* (2003). Київ: Либідь.

УДК 351.743:372.8 (477)

Опубліковано 27 лютого 2021 року

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ІНСТИТУЦІЙ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ ДО ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ЗА ПРИЗНАЧЕННЯМ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ШЕМЧУК Вадим Андрійович

канд. пед. наук, начальник науково-дослідного відділу розвитку фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту науково-дослідного центру проблем фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту навчально-наукового інституту фізичної культури та спортивно-оздоровчих технологій
Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського

УКРАЇНА

Анотація: Розглянуто актуальну проблему формування прикладних професійних компетентностей майбутніх офіцерів інституцій сектору безпеки і оборони України до дій в умовах хімічної, біологічної, радіаційної та ядерної небезпеки. Підсумовуючи результати моніторингу науково-методичної та спеціальної літератури (Інтернет-джерел), членами науково-дослідної групи сконструйовано та апробовано педагогічну модель, яка забезпечує формування готовності майбутніх офіцерів (на прикладі курсантів командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України) до дій в екстремальних умовах (хімічної, біологічної, радіаційної та ядерної небезпеки) із використанням засобів спеціальної фізичної підготовки. Відповідно до результатів емпіричного дослідження, членами науково-дослідної групи встановлено, що результати, отримані наприкінці педагогічного експерименту у досліджуваних групах, зросли відносно вихідних даних, і ці відмінності переважно є достовірні (Eg , $P \leq 0,05$). Крім цього, наприкінці дослідження, членами науково-дослідної групи встановлено, що рівень витривалості, швидкості, сили та спритності у досліджуваних курсантів Eg підвищився, на відміну від курсантів Kg про що свідчать результати заліку з навчальної дисципліни «Спеціальна фізична підготовки» (7 семестр 2020/2021 навчального року, у досліджуваних Eg – середній рівень спеціальної фізичної підготовленості складає 4,9 бали, у той час, як у курсантів Kg зазначений показник знаходиться в межах 4,6 балів). Варто зауважити, що також підвищилися якісні показники відпрацювання нормативів з бойової та спеціальної підготовки військовослужбовців НГУ, так у курсантів Eg середній бал за виконання тренувальних

завдань складає 4,7 балів, у той час, яку курсантів К2 зазначений показник сягає відмітки 4,2 балів. Членами науково-дослідної групи встановлено високу ефективність засобів спеціальної фізичної підготовки, що сприяло ефективному формуванню прикладних професійних компетентностей у досліджуваних курсантів Е2. Зазначена педагогічна модель може використовуватися в системі професійної освіти офіцерів інституцій сектору безпеки і оборони України із урахуванням нормативно-правової бази, що сприятиме більш стійкому та якісному формуванню прикладних професійних компетентностей, які необхідні для виконання завдань за призначенням в умовах хімічної, біологічної, радіаційної та ядерної небезпеки (екстремальних умовах).

ВСТУП.

Основними завданнями модернізації інституцій сектору безпеки і оборони України до світових стандартів є створення умов для всебічного розвитку конкурентоспроможного, компетентного військового фахівця, здатного до професійного самовдосконалення упродовж тривалої військової служби. Компетентність випускника вищого військового навчального закладу є індикатором його готовності до військово-професійної діяльності та активної ролі у повсякденній діяльності свого підрозділу (військової частини, тощо).

Актуальність дослідження зумовлена наявним станом вищої військової освіти як соціального інституту, який забезпечує професійну успішність військовослужбовця та його успішну адаптацію до вимог сьогодення. На сьогодні компетентнісний підхід є одним із пріоритетних напрямів удосконалення системи вищої військової освіти в Україні, який забезпечує реалізацію концепції військового навчання та виховання і передбачає підготовку високо компетентних військових фахівців, які вільно володіють професією та орієнтуються в суміжних галузях діяльності, готових до постійного професійного росту, соціальної та професійної мобільності.

Важливим є й той факт, що виконання завдань за призначенням представниками інституцій сектору безпеки і оборони України (надалі СБОУ) може відбуватися в умовах хімічної, біологічної, радіаційної та ядерної небезпеки (екстремальних умовах), що потребує від представників «силових структур» України відповідної професійної підготовленості. Крім цього, виконання завдань за призначенням у зазначених вище умовах потребує високого рівня фізичного розвитку військовослужбовців різних категорій та вікових груп, який досягається засобами спеціальної фізичної підготовки і є актуальним та практичним напрямом наукової розвідки. Використання сучасних та ефективних

педагогічних технологій в системі професійної освіти майбутніх офіцерів інституцій СБОУ забезпечує формування у них прикладних професійних компетентностей і є важливим практичним завданням.

Аналіз науково-методичної літератури та Інтернет-джерел у напрямі формування професійних компетентностей майбутніх офіцерів, представників «силового блоку» України в системі їх професійної освіти, дозволив визначити ряд наукових праць: О. Бойка [1], Л. Боровик [2], О. Хацаюка [3], В. Шемчука, А. Турчинова, В. Климовича, Є. Гончарова, Р. Тріщуна [4], В. Шемчука, Н. Вербина, О. Нестерова, М. Власенка, Є. Малахова [5] та інших учених. Окремі положення, наукові підходи, методики (технології) зазначених вище учених і практиків доцільно модернізувати та використати під час конструювання сучасної педагогічної моделі формування професійних компетентностей майбутніх офіцерів досліджуваної категорії.

Цікавими за науковою новизною є роботи: О. Войтеха [6], О. Флоріна, С. Стародубцева, О. Шаповала [7], І. Приходька [8], О. Хацаюка, О. Єлісєєвої, В. Жукова, В. Клименка, Ю. Бережного [9], у яких розкриваються особливості організації системи бойової та спеціальної підготовки військовослужбовців Національної гвардії України (представників інституцій СБОУ). Варто зауважити, що сучасні погляди та концепції на систему професійної підготовки військовослужбовців досліджуваних категорій (представників «силових структур» України можуть бути використані під час розроблення педагогічних умов майбутньої педагогічної моделі формування прикладних професійних компетентностей курсантів різнопрофільних вищих військових навчальних закладів (ВВНЗ) України.

В наукових працях: Ісмаїлова І., Ісмаїлова А. [10], С. Трегубенка, О. Гутченка, І. Тіхонова [11], С. Лазебника, С. Поплавця [12], Кузьменка Л. Ф. [13] та інших провідних учених і практиків, висвітлені та розкриті актуальні питання забезпечення готовності майбутніх офіцерів представників інституцій СБОУ до дій в умовах хімічної, біологічної, радіаційної та ядерної небезпеки (надалі ХБРЯ). Зазначені у роботах провідних фахівців радіаційного, хімічного та біологічного захисту методи (форми) удосконалення професійної підготовленості військовослужбовців різних груп та вікових категорій доцільно модернізувати (адаптувати) та впровадити у систему бойової та спеціальної підготовки військовослужбовців Національної гвардії України (надалі НГУ).

Крім цього, у нормативно-правових документах [14-17] та спеціальній науково-методичній літературі [18-19] визначаються пріоритетні напрями, які забезпечують формування прикладних професійних компетентностей майбутніх офіцерів інституцій СБОУ (надалі майбутніх офіцерів) до дій в умовах ХБРЯ небезпеки. Враховуючи результати напрацювань зазначених вище учених і практиків та вимоги нормативно-правових документів, актуальним є удосконалення системи професійної освіти майбутніх офіцерів у напрямі формування їх готовності до дій в умовах ХБРЯ небезпеки (екстремальних умовах). У свою чергу, зазначені умови підкреслюють практичну складову розвитку та удосконалення спеціальної фізичної підготовленості представників СБОУ, що забезпечить надійне та ефективне виконання ними завдань за призначенням.

Під час подальшої дослідно-аналітичної роботи нашу увагу привернули наукові праці провідних учених і практиків: О. Моргунова, О. Яреценка, О. Хацаюка [20], О. Войтеха, К. Войтех [21], С. Горбачевського [22], А. Коноха, В. Шемчука, О. Конох, І. Будзи, І. Бужини [23] у яких розкриваються методологічні особливості розроблення педагогічних технологій, які спрямовані на формування професійних компетентностей у майбутніх офіцерів. Окремі структурні, прикладні та змістово-функціональні елементи й блоки педагогічних моделей запропонованих зазначеними вище ученими, можуть бути використані під час конструювання сучасної педагогічної моделі, яка сприятиме більш функціональному та ефективному формуванню прикладних професійних компетентностей у курсантів ВВНЗ (майбутніх офіцерів інституцій СБОУ).

Головною **метою цієї роботи** є – розроблення та апробація педагогічної моделі формування прикладних професійних компетентностей майбутніх офіцерів до дій в умовах ХБРЯ небезпеки із акцентованим використанням засобів спеціальної фізичної підготовки.

Для досягнення мети дослідження планувалося вирішити наступні **завдання**:

- здійснити аналіз науково-методичної літератури та інтернет-джерел у напрямі формування професійних компетентностей майбутніх офіцерів представників інституцій СБОУ в системі їх професійної освіти;
- визначити особливості організації системи бойової та спеціальної підготовки військовослужбовців Національної гвардії України;
- проаналізувати спеціальну науково-методичну літературу у напрямі забезпечення готовності майбутніх офіцерів представників

інституцій СБОУ до дій в умовах ХБРЯ небезпеки;

- визначити пріоритетні навчальні дисципліни, які забезпечують формування прикладних професійних компетентностей майбутніх офіцерів представників інституцій СБОУ до дій в умовах ХБРЯ небезпеки;

- здійснити аналіз спеціальної наукової літератури у напрямі розроблення педагогічних моделей, спрямованих на формування прикладних професійних компетентностей у майбутніх офіцерів (представників інституцій СБОУ);

- визначити передумови формування готовності майбутніх офіцерів інституцій СБОУ (на прикладі курсантів ВВНЗ НГУ) до виконання завдань за призначенням в умовах ХБРЯ небезпеки;

- визначити критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх офіцерів представників інституцій СБОУ до службово-бойової діяльності в умовах ХБРЯ небезпеки;

- розробити та апробувати педагогічну модель формування професійних компетентностей майбутніх офіцерів (на прикладі курсантів груп спеціального призначення командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України) до дій в умовах ХБРЯ небезпеки із акцентованим використанням засобів спеціальної фізичної підготовки (надалі СФП).

Методи дослідження: аналітичний огляд та аналіз результатів науково-методичної, спеціальної літератури (Інтернет-ресурсів), спостереження, експеримент (опитування, тестування, метод експертних оцінок, метод абстракції), порівняння, вимірювання, біомеханічний аналіз, відеоаналіз, власний досвід участі в бойових діях (умовах радіаційної, хімічної та біологічної небезпеки), тощо.

- Дослідження виконано відповідно до планів науково-дослідної роботи і дослідно-конструкторських робіт Навчально-наукового інституту фізичної культури та спортивно-оздоровчих технологій Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського та кафедри фізичної підготовки та спорту Національної академії Національної гвардії України (2019-2021 р.р.).

ОСНОВНА ЧАСТИНА.

Емпіричне дослідження організовано упродовж трьох етапів (серпень 2019-січень 2021 р.р.). На першому етапі (червень-липень 2019 р.) було створено науково-дослідну групу до складу якої увійшли провідні учені та практики зазначеного напрямку наукової розвідки:

В. Шемчук, О. Хацаюк, О. Шемчук. Крім цього, членами науково-дослідної групи (НДГ) було здійснено моніторинг науково-методичної та спеціальної літератури (Інтернет-ресурсів) у обраному напрямі дослідження.

Відповідно до результатів спеціальної науково-методичної літератури [3, 5, 10, 8], членами НДГ визначено сутність та структуру готовності майбутніх офіцерів до виконання завдань за призначенням в умовах ХБРЯ небезпеки із акцентованим використанням засобів СФП – особистісне утворення, яке формується шляхом цілеспрямованого педагогічного впливу на формування у майбутнього офіцера готовності до захисту України, до виконання завдань за призначенням у різних екстремальних умовах службово-бойової діяльності, умовах ХБРЯ небезпеки та забезпечує поєднання ним знань про зміст та структуру військово-професійної діяльності та вимог цієї діяльності до рівня спеціальної фізичної підготовленості і психофізіологічного стану, сформованих прикладних компетентностей військово-професійної діяльності зі сформованими та усвідомленими ним в процесі розвитку можливостями та потребами.

Крім цього, відповідно до мети та завдань дослідження нами визначені критерії, показники та охарактеризовано рівні сформованості готовності майбутніх офіцерів до виконання завдань за призначенням в умовах ХБРЯ небезпеки. Так, підсумовуючи результати теоретичного дослідження нами визначені критерії та притаманні їм показники: мотиваційний (прояв інтересу та зацікавленість, ціннісна орієнтація, мотивація до самовдосконалення, тощо), змістовий (професійна свідомість, формування спеціальних умінь та військово-прикладних навичок, формування мотиву, тощо), аналітико-оцінний (здатність до самоаналізу, здатність до прийняття рішень, здатність до виконання функціональних обов'язків, тощо), а також рівні («відмінний», «добрий», «задовільний», «незадовільний») сформованості готовності майбутніх офіцерів до виконання завдань за призначенням в умовах ХБРЯ небезпеки із акцентованим використанням засобів СФП.

Варто зауважити, що використання засобів СФП, а також ефективних педагогічних технологій у комплексному поєднанні із нормативами бойової та спеціальної підготовки в освітньому процесі курсантів ВВНЗ інституцій СБОУ сприятиме у майбутньому формуванню у них прикладних професійних компетентностей, які необхідні для

забезпечення службово-бойової діяльності (надалі СБД) на первинних офіцерських посадах в екстремальних умовах.

Упродовж другого етапу дослідження (серпень 2019 р.), відповідно до результатів моніторингу науково-методичної та спеціальної літератури (Інтернет-ресурсів), а також враховуючи аналітичні звіти результатів виконання завдань за призначенням представниками інституцій СБОУ в умовах ХБРЯ небезпеки (умовах всесвітньої пандемії спричиненої вірусом SARS-CoV-2), членами НДГ сконструйовано педагогічну модель формування прикладних професійних компетентностей майбутніх офіцерів НГУ до дій в умовах ХБРЯ небезпеки із акцентованим використанням засобів СФП (рис. 1). Основними блоками зазначеної вище змістово-функціональної моделі є: цільовий блок, блок методологічного забезпечення, діяльнісно-практичний блок, організаційно-змістовий блок та результативно-оцінний блок.

Під час третього етапу емпіричного дослідження (вересень 2019 – січень 2021 р.р.) членами НДГ здійснено апробацію змістово-функціональної моделі (рис. 1) формування прикладних професійних компетентностей майбутніх офіцерів (курсантів НАНГУ, n=24 чол.) до дій в умовах ХБРЯ небезпеки із акцентованим використанням засобів СФП.

Надалі учасників емпіричного дослідження було розподілено на репрезентативні: контрольну (Кг, n=12 чол.) та експериментальну групи (Ег, n=12 чол.). До початку педагогічного експерименту досліджувані курсанти Кг та Ег за рівнем сформованості професійних компетентностей до дій в умовах ХБРЯ небезпеки достовірно не відрізнялися ($P \geq 0,05$).

З метою формування прикладних професійних компетентностей до дій в умовах ХБРЯ небезпеки, представниками Кг під час вивчення навчальної дисципліни «Бойове забезпечення» (Змістовий модуль 2. Зброя масового ураження) [24] використовувалася загально-прийнята методика. У свою чергу, курсанти командно-штабного факультету Ег в освітньому процесі використовували сконструйовану нами змістово-функціональну модель (рис. 1) та відповідний план її практичного впровадження (табл. 1).

Розроблена нами педагогічна модель (рис. 1) використовувалася досліджуваними курсантами Ег двічі на тиждень упродовж третього етапу дослідження (під час практичних занять із наступних навчальних дисциплін: «Бойове забезпечення» [24], «Спеціальна фізична підготовка» [25]).

Рис. 1. Змістово-функціональна модель формування прикладних професійних компетентностей курсантів НАНГУ до дій в умовах ХБРЯ безпеки із акцентованим використанням засобів СФП

Таблиця 1

План
впровадження в освітній процес досліджуваних курсантів Ег
змістово-функціональної моделі формування прикладних
професійних компетентностей необхідних для виконання завдань
за призначенням в умовах ХБРЯ небезпеки із акцентованим
використанням засобів СФП

№ з/п	Блоки педагогічного експерименту	Зміст тренувальних завдань
1.	перший вересень-листопад (2019 р.)	Теоретична складова. Ознайомлення із заходами безпеки під час організації практичних занять з бойової та спеціальної підготовки в/с НГУ. Вивчення порядку та умов відпрацювання нормативів з бойової та спеціальної підготовки в/с НГУ [26] (№: 9. Підготовка до подолання зараженої ділянки місцевості; 22. Подолання зараженої ділянки місцевості з веденням вогню на ходу; 5. Одягання спеціального захисного одягу і протигазу). Вивчення умов виконання фізичних вправ та прийомів РБ відповідно до Інструкції з організації фізичної підготовки в НГУ [27] (23. Спеціальна контрольна вправа на єдиній смузі перешкод; 32 б. Функціональна витривалість; 24. Біг з подоланням смуги перешкод у складі підрозділу 1110 м; 41. Пірнання вздовж). Відпрацювання практичних дій у змодельованих умовах ХБРЯ небезпеки (№1. Одягання протигазу або респіратора; 4. Одягання загально-військового захисного комплексу і протигазу; 6. Дії за спалахом ядерного вибуху; 7. Дії за сигналом «Радіаційна небезпека; 8. Дії за сигналом «Хімічна тривога» [26]). Тренування фізичних вправ: 27. Спеціальний комплекс прийомів рукопашного бою (РБ-3); 28. Біг на 100 м; 30 а. Човниковий біг 4x100 м) [27].
2.	другий (грудень 2019-лютий 2020 р.р.)	Практичне відпрацювання нормативів з бойової та спеціальної підготовки в/с НГУ [26] (№: 9. Підготовка до подолання зараженої ділянки місцевості; 22. Подолання зараженої ділянки місцевості з веденням вогню на ходу; 5. Одягання спеціального захисного одягу і протигазу). Тренування фізичних вправ: 31. Біг на 1 км; подолання окремих перешкод в протигазі; 32 б. Функціональна витривалість; 33. Метання гранати Ф-1 на дальність [27] (фізичні вправи виконувати в протигазі).

Продовження табл. 1

№ з/п	Блоки педагогічного експерименту	Зміст тренувальних завдань
3.	третій (березень-травень 2020 р.)	Тренування нормативів з бойової та спеціальної підготовки в/с НГУ [26] (№: 9. Підготовка до подолання зараженої ділянки місцевості; 22. Подолання зараженої ділянки місцевості з веденням вогню на ходу; 5. Одягання спеціального захисного одягу і протигазу; 7. Дії за сигналом «Радіаційна небезпека»; 8. Дії за сигналом «Хімічна тривога»). Тренування фізичних вправ: 32 б. Функціональна витривалість; 24. Біг з подоланням смуги перешкод у складі підрозділу 1110 м; 30 а. Човниковий біг 4x100 м) [27] (фізичні вправи виконувати в протигазі).
4.	четвертий (червень-серпень 2020 р.)	Відпрацювання практичних дій у змодельованих умовах ХБРЯ небезпеки (№1. Одягання протигазу або респіратора; 5. Одягання спеціального захисного одягу і протигазу 7. Дії за сигналом «Радіаційна небезпека; №: 9. Підготовка до подолання зараженої ділянки місцевості; 22. Подолання зараженої ділянки місцевості з веденням вогню на ходу [26]). Тренування фізичних вправ: 27. Спеціальний комплекс прийомів рукопашного бою (РБ-3); 30 а. Човниковий біг 4x100 м, 31. Біг на 1 км; 32 б. Функціональна витривалість; подолання окремих перешкод в протигазі; 33. Метання гранати Ф-1 на дальність [27] (фізичні вправи виконувати в протигазі).
5.	п'ятий (вересень-листопад 2020 р.)	Відпрацювання практичних дій у змодельованих умовах ХБРЯ небезпеки (№4. Одягання загально-військового захисного комплекту і протигазу; 6. Дії за спалахом ядерного вибуху; 7. Дії за сигналом «Радіаційна небезпека; 22. Подолання зараженої ділянки місцевості з веденням вогню на ходу [26]). Тренування фізичних вправ: подолання окремих перешкод в протигазі; 2. Підтягування на перекладині; 27. Спеціальний комплекс прийомів рукопашного бою (РБ-3); 31. Біг на 1 км; 32 б. Функціональна витривалість; 33. Метання гранати Ф-1 на дальність [27]; 34. Марш-кидок на 5 км [27] (фізичні вправи виконувати в протигазі).
6.	шостий (грудень 2020-січень 2021 р.р.)	Контрольна перевірка рівня сформованості прикладних професійних компетентностей у курсантів Кг та Ег необхідних для виконання

Продовження табл. 1

№ з/п	Блоки педагогічного експерименту	Зміст тренувальних завдань
		завдань за призначенням в умовах радіаційної, хімічної, біологічної та ядерної небезпеки (за умовами комплексного марш-кідка на 5 км). Інтерпретація отриманих результатів педагогічного експерименту. Складання звіту емпіричного дослідження. Написання статті та тез доповідей за результатами педагогічного експерименту. Визначення подальших напрямів наукової розвідки у обраному напрямі дослідження.

Крім цього, у зміст попутного фізичного тренування курсантів Ег під час комплексних польових виходів, бойових стрільб (інших форм бойової та спеціальної підготовки, форм фізичної підготовки) включалися відповідні тренувальні завдання передбачені розробленим нами планом (табл. 1).

Використання засобів спеціальної фізичної підготовки у поєднанні із елементами ХБРЯ забезпечення (та його засобами) сприяло стійкому формуванню прикладних професійних компетентностей майбутніх офіцерів (досліджуваних Ег), які необхідні для якісного виконання ними завдань за призначенням у зазначених вище умовах (результати порівняльного аналізу надано на рис. 2).

Дослідження ефективності сформованості прикладних професійних компетентностей у курсантів Кг та Ег здійснено у відповідності до діючої нормативної бази, а також шляхом експертного оцінювання (визначено загальний рівень готовності досліджуваних Кг та Ег до дій в умовах радіаційної, хімічної та бактеріологічної небезпеки) за 4-х бальною шкалою оцінювання, де «5» – максимальний бал, а «2» – мінімальний.

Відповідно до плану емпіричного дослідження, наприкінці педагогічного експерименту членами НДГ організовано практичну перевірку рівня готовності майбутніх офіцерів (курсантів Кг та Ег) до дій у змодельованих умовах ХБРЯ небезпеки. З цією метою нами було розроблено сценарій виконання навчально-бойового завдання у зазначених екстремальних умовах, за участю досліджуваних курсантів Кг та Ег. План контрольного випробування передбачав: здійснення марш кідку на 5 км із попутним відпрацюванням тестових завдань передбачених нормативною базою з: бойової (фізичної) та спеціальної підготовки військовослужбовців НГУ [26, 27].

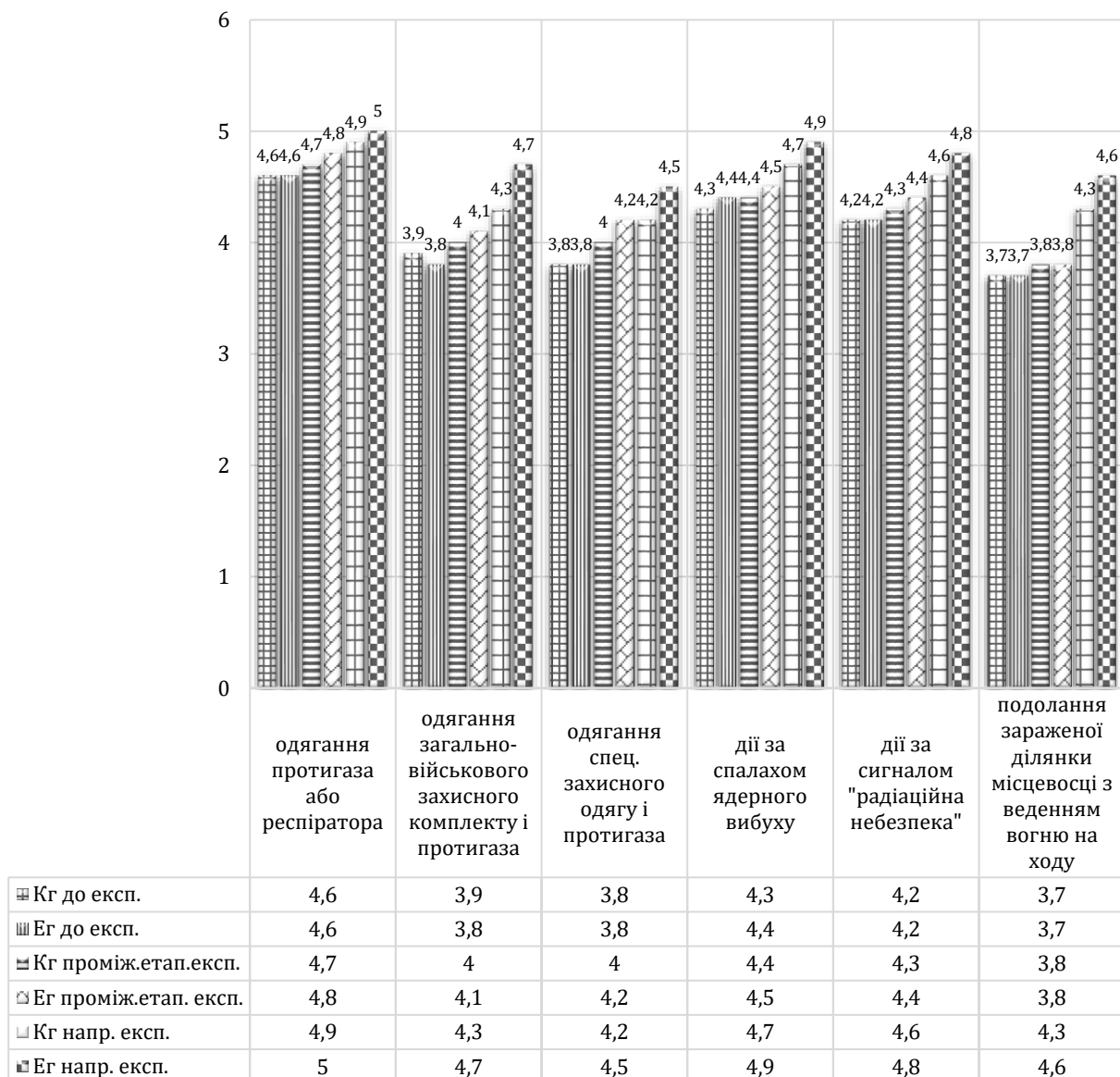

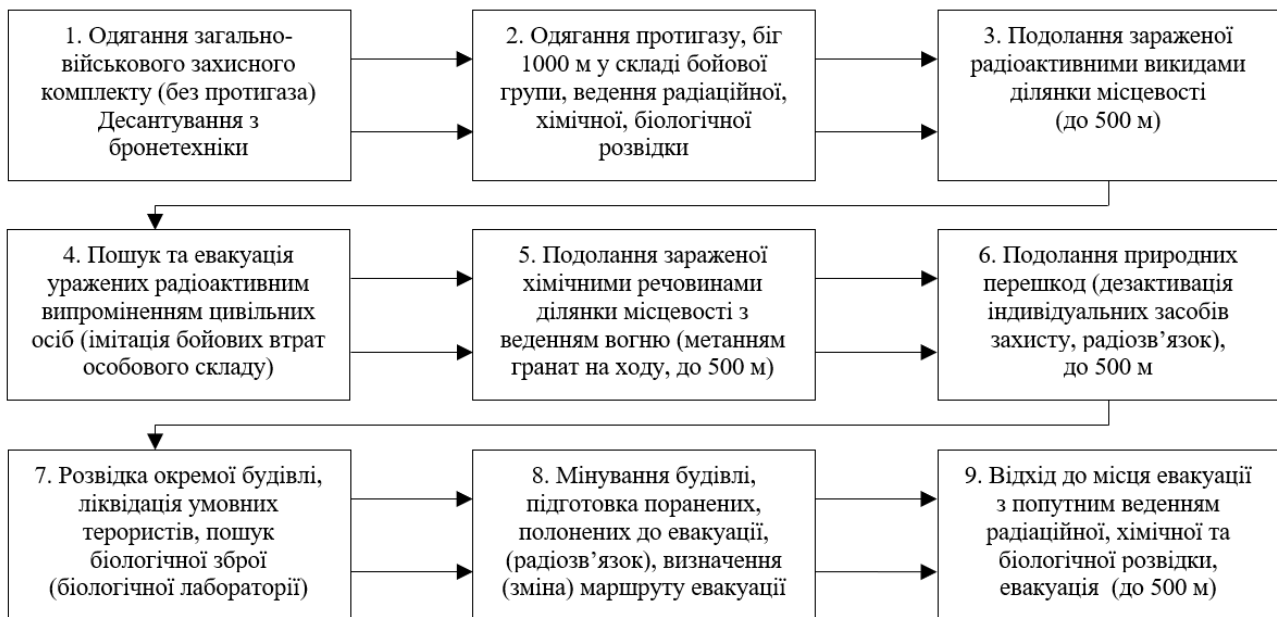
Рис. 2. Рівень сформованості прикладних професійних компетентностей курсантів НАНГУ до дій в умовах ХБРЯ небезпеки

Варто зауважити, що на всіх етапах проходження комплексного марш-кидку на 5 км у змодельованих умовах ХБРЯ небезпеки (табл. 2) було організовано медичне забезпечення.

Крім цього, досліджуваними курсантами Кг та Ег використовувалася штатна зброя (екіпіровка), індивідуальні засоби захисту необхідні для дій у зазначених вище умовах. Також на кожному етапі та на фініші здійснювалася перевірка озброєння та екіпіровки, за не дотримання встановлених вимог згідно умов виконання комплексного марш-кидку на 5 км нараховувалися штрафні секунди (відповідно до умов випробування табл. 2).

Таблиця 2

Послідовність проходження комплексного марш-кидку на 5 км у змодельованих умовах ХБРЯ небезпеки

Таким чином у відповідності до результатів комплексного марш-кидку на 5 км у змодельованих умовах ХБРЯ небезпеки (результати надано на рис. 3) нами встановлено, що у курсантів Ег рівень сформованості прикладних професійних компетентностей необхідних для виконання завдань за призначенням у зазначених вище умовах є більш стійким та високим на відміну від досліджуваних курсантів Кг. Це підтверджують часові показники, а також результати відпрацювання контрольних завдань на етапах марш-кидку на 5 км.

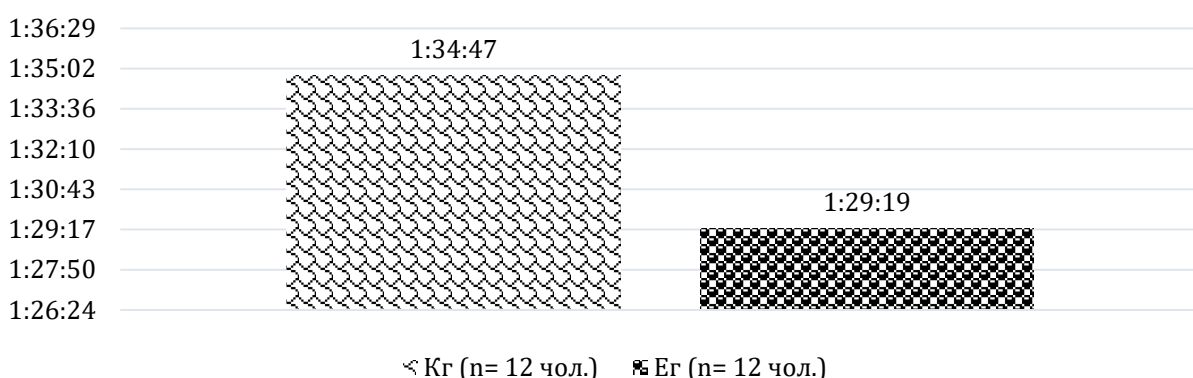

Рис. 3. Результати виконання комплексного марш-кидку на 5 км досліджуваними курсантами Кг та Ег у змодельованих умовах ХБРЯ небезпеки

При порівнянні показників до та після використання сконструйованої членами НДГ змістово-функціональної моделі (рис. 1) із акцентованим використанням засобів СФП (та плану її впровадження) встановлено, що результати, отримані наприкінці педагогічного експерименту у досліджуваних групах зросли відносно вихідних даних, і ці відмінності переважно є достовірні Eg , $P \leq 0,05$.

ВИСНОВКИ З ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ.

Відповідно до результатів дослідження нами сконструйовано та апробовано змістово-функціональну модель формування професійних компетентностей майбутніх офіцерів (курсантів НАНГУ) до дій в умовах ХБРЯ небезпеки із акцентованим використанням засобів СФП. Враховуючи результати педагогічного експерименту можливо констатувати, що зазначена вище педагогічна модель (рис. 1) із засобами СФП має позитивний вплив на формування прикладних професійних компетентностей у досліджуваних курсантів Eg , які у майбутній службово-бойовій діяльності забезпечать ефективне виконання завдань за призначенням, а також якісним чином організують систему професійної підготовки підлеглого особового складу.

Крім цього, наприкінці емпіричного дослідження, членами НДГ встановлено, що рівень витривалості, швидкості, сили та спритності у досліджуваних курсантів Eg підвищився, на відміну від курсантів Kg про що свідчать результати заліку з навчальної дисципліни «Спеціальна фізична підготовки» (7 семестр 2020/2021 навчальний рік, у досліджуваних Eg – середній рівень спеціальної фізичної підготовленості складає 4,9 балів, у той час, як у курсантів Kg зазначений показник знаходиться в межах 4,6 балів).

Варто зауважити, що також підвищилися якісні показники відпрацювання нормативів з бойової та спеціальної підготовки військовослужбовців НГУ, так у курсантів Eg середній бал за виконання тренувальних завдань складає 4,7 балів, у той час, як у курсантів Kg зазначений показник сягає відмітки 4,2 балів.

Членами НДГ встановлено високу ефективність засобів спеціальної фізичної підготовки, що сприяло ефективному формуванню прикладних професійних компетентностей у досліджуваних курсантів Eg . Зазначена педагогічна модель може використовуватися в системі професійної освіти майбутніх офіцерів інших інституцій СБОУ із урахуванням їх

нормативно-правової бази, що сприятиме більш стійкому та якісному формуванню прикладних професійних компетентностей, які необхідні для виконання ними завдань за призначенням в умовах ХБРЯ небезпеки.

Результати дослідження впроваджені у систему професійної освіти курсантів груп спеціального призначення командно-штабного факультету НАНГУ. Напрями подальших досліджень передбачають удосконалення спеціальної фізичної підготовленості майбутніх офіцерів НГУ (майбутніх офіцерів інших інституцій СБОУ) до тривалих дій в умовах низьких температур (несприятливих кліматичних умовах).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] Бойко, О. (2017). Ціннісна концепція формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів Збройних Сил України у ВВНЗ. *Військова освіта*, № 2 (36), 7-18.
- [2] Боровик, Л. (2018). Обґрунтування теоретичної моделі становлення та розвитку психолого-педагогічної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників. *Військова освіта*, № 1 (36), 37-47.
- [3] Хацаюк, О. В. (2019). Педагогічна модель функціональної готовності курсантів НАНГУ до виконання завдань за призначенням. *Взаємодія духовного й фізичного виховання в становленні гармонійно розвиненої особистості*, Вип. 2, 327-328.
- [4] Шемчук, В. А., Турчинов, А. В., Климович, В. Б., Гончаров Є. І., & Тріщун, Р. М. (2020). Використання технічних засобів навчання на початковому етапі формування навичок рукопашного бою майбутніх офіцерів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, Вип. 70, 217-222.
- [5] Шемчук, В. А., Вербин, Н. Б., Нестеров, О. С., Василенко, М. М. & Малахов, Є. В. (2020). Педагогічна модель удосконалення спеціальної фізичної підготовленості майбутніх офіцерів засобами службово-прикладних єдиноборств. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, Вип. 71, 217-222.
- [6] Войтех, О. (2019). Принципи та підходи до підготовки національного персоналу Збройних Сил України до участі у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки. *Військова освіта*, № 1 (39), 93-101.
- [7] Флорін, О. П., Стародубцев, С. О., & Шаповал, О. М. (2015). Обґрунтування структури та функцій системи бойової підготовки Національної гвардії України. *Честь і закон*, № 4 (55), 44-53.
- [8] Приходько, І. І. (2015). Психологічні особливості службово-бойової діяльності військовослужбовців Національної гвардії України при проведенні антитерористичної операції. *Військово-спеціальні науки*, Вип. 2, 35-39.
- [9] Хацаюк, О. В., Єлісеєва, О. С., Жуков, В. Л., Клименко, В. П., & Бережний, Ю. М. (2020). Модель формування готовності майбутніх офіцерів-правоохоронців до застосування заходів фізичного впливу в різних умовах службово-оперативної діяльності. *Інноваційна педагогіка*, № 29, 174-178.
- [10] Ісмаїлов, І., Ісмаїлов, А. (2015). Основи організації і застосування підрозділів військ РХБ захисту ЗС України під час ліквідації НС НА ПНО. *Науковий збірник ІДУЦЗ*, № 3, 67-71.
- [11] Трегубенко, С. С., Гутченко, О. А., & Тіхонов, І. М. (2015). Основи організації і застосування підрозділів військ РХБ захисту ЗС України під час ліквідації НС НА ПНО. *Науковий збірник ІДУЦЗ*, № 2 (42), 176-179.
- [12] Лазебник, С. В., Поплавець, С. І. (2019). Моделі та методика формування раціональної структури системи радіаційного, хімічного, біологічного захисту повітряного командування. *Системи озброєння і військова техніка*, № 3 (59), 43-47.

- [13] Кузьменко, Л. Ф. (2004). *Методика оцінки ефективності системи РХБ захисту та обґрунтування рекомендацій* (автореф. дис. ... канд. військ. наук). КВООКУ. Київ, Україна.
- [14] Системи екологічного керування. *Вимоги та настанови щодо застосування : ДСТУ ISO 14001:2006* (2006). Київ: Держспоживстандарт України.
- [15] Шаталов, О. С. *Силабус навчальної дисципліни «Захист у надзвичайних ситуаціях» для здобувачів вищої освіти ступеня «бакалавр», які навчаються за освітньо-професійною програмою «Охорона праці» спеціальності 263 «Цивільна безпека»* (2020). Рівне: НУВГП.
- [16] Нормативи з бойової та спеціальної підготовки військових частин (підрозділів) Національної гвардії України. *Нормативи* (2016). Київ: ГУ НГУ.
- [17] Технічне переоснащення підрозділів РХБ захисту сучасними зразками ОВТ. *Бюлетень з воєнно-економічних та воєнно-технічних питань іноземних держав* (2006). Київ: КІТВ.
- [18] Панченко, В. Ю., Башкатов, Є. Г., Сутюшев, Т. А., & Пістряк, П. В. (2019). Способи ізоляції дій підрозділів внутрішніх військ та їх класифікація. *Збірник наукових праць ХУПС*, № 2 (35), 202-213.
- [19] Кириченко, О. В. (2020). Законодавче регулювання протидії злочинам, пов'язаним з небезпечними хімічними, біологічними, радіоактивними та ядерними матеріалами в Україні. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти*, № 4, 277-280.
- [20] Моргунов, О. А. (2017). Напрями розвитку військово-прикладних навичок застосування засобів індивідуального захисту та активної оборони курсантами-правоохоронцями. *Честь і закон*, № 4 (63), 277-280.
- [21] Войтех, О., Войтех, К. (2020). Фахова компетентність офіцерів національного персоналу Збройних Сил України. *Військова освіта*, № 1 (41), 70-81.
- [22] Горбачевський, С. (2020). Інформаційна система оцінки професійних компетентностей офіцерів – випускників вищих військових навчальних закладів тактичного рівня. *Військова освіта*, № 2 (42), 120-129.
- [23] Konokh, A., Shemchuk, V., Konokh, O., Budz, I., Buzhyna I. (2020). Use of Symbiosis of innovative-traditional methods of teaching special disciplines. *Journal of Critical Reviews*, № 7 (13), 113-115.
- [24] Башкатов, Є. О. Робоча програма навчальної дисципліни «Бойове забезпечення». *Робоча програма навчальної дисципліни* (2020). Харків: НАНГУ.
- [25] Хацаюк, О. В. Робоча програма навчальної дисципліни «Спеціальна фізична підготовка». *Робоча програма навчальної дисципліни* (2018). Харків: НАНГУ.
- [26] Нормативи з бойової та спеціальної підготовки військових частин (підрозділів) Національної гвардії України ХБРЯ. *Нормативи* (2019). Київ: ГУ НГУ.
- [27] Інструкція з організації фізичної підготовки в Національній гвардії України (наказ МВСУ від 13.10.2014 №1067). *Інструкція* (2019). Київ : ГУ НГУ.

ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРАВООХОРОНЦІВ

КОМАР Володимир Петрович

старший викладач кафедри теорії і методики фізичного виховання
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ХОРОЛЕЦЬ Євгеній Іванович

старший викладач кафедри тактичної та спеціальної фізичної підготовки факультету №2
Харківський національний університет внутрішніх справ

УКРАЇНА

Анотація: Головною метою цієї роботи є – визначення сутності та структури формування професійних компетентностей у майбутніх офіцерів-правоохоронців із використанням засобів нумерології в системі їх спеціальної фізичної підготовки. Використання новітніх нумерологічних технологій в системі професійної освіти майбутніх офіцерів-правоохоронців Національної поліції України (НПУ) – забезпечує формування необхідних професійних компетентностей та є актуальним напрямком наукових досліджень. Не дивлячись на значну кількість робіт зазначеного напрямку наукових розвідок, питанням визначення сутнісних характеристик формування професійних компетентностей у майбутніх офіцерів-правоохоронців із використанням засобів нумерології в системі їх спеціальної фізичної підготовки нами не виявлено, що потребує подальших наукових розвідок та підкреслює актуальність і практичну складову обраного напрямку дослідження. На підставі проведеного теоретико-методологічного аналізу з даної проблематики, визначені сутнісні характеристики формування професійних компетентностей у майбутніх офіцерів-правоохоронців НПУ із використанням засобів нумерології в системі їх спеціальної фізичної підготовки – особистісне утворення, яке формується шляхом акцентованого педагогічного впливу на формування у майбутніх офіцерів-правоохоронців ключових професійних компетентностей, готовності до захисту України, до виконання завдань за призначенням у різних умовах службово-бойової діяльності та забезпечує узгодження ними знань про зміст та структуру професійної діяльності із урахуванням нумерологічних особливостей індивіда та вимог цієї діяльності до рівня спеціальної фізичної підготовленості, а також психофізіологічного стану, сформованих компетентностей професійної діяльності зі сформованими та усвідомленими ними в процесі розвитку можливостями та потребами, а також структуру такої готовності за мотиваційним, функціональним, прикладним, та стресостійким компонентами.

ВСТУП.

На сьогодні спостерігається процес модернізації системи професійної освіти майбутніх офіцерів системи МВС України: Національної поліції України (НПУ), Національної гвардії України (НГУ) та інших силових структур і спеціальних служб України. В освітній процес майбутніх офіцерів-правоохоронців зазначених вище силових структур впроваджуються нові форми та методи, сучасні педагогічні технології, що сприяє ефективному та цілеспрямованому формуванню у них важливих професійних компетентностей.

У свою чергу, впровадження в систему спеціальної фізичної підготовки (службової підготовки) майбутніх офіцерів НПУ ефективних педагогічних моделей із новітніми засобами виховання та навчання, а зокрема – засобів нумерології, дозволить інтенсифікувати та диференціювати процес професійної освіти майбутніх офіцерів НПУ, що у подальшому позитивно вплине на рівень виконання ними завдань за призначенням.

Нумерологія – це сукупність вірувань та практик, які приписують числам певні властивості залежно від культурного чи історичного контексту [1]. Нумерологічні методики дозволяють здійснити психоаналіз індивіда у максимально стислі терміни [2]. Володіючи аналітико-методичним арсеналом засобів нумерології, правоохоронець упродовж лічених хвилин має можливість отримати близько 80-90% прихованої інформації про співрозмовника, що забезпечує їх готовність до виконання завдань за призначенням. Крім цього, організація практичних занять зі спеціальної фізичної підготовки із урахуванням нумерологічних та індивідуально-типологічних (психофізіологічних) особливостей курсантів закладів вищої освіти системи НПУ, значним чином інтенсифікує процес формування у них прикладних професійних компетентностей.

Важливим є й той факт, що майбутні офіцери НПУ завдяки нумерологічним технікам можуть досягти значних успіхів у тактичній та спеціальній фізичній підготовленості (службово-бойовій діяльності), адже тактична та спеціальна фізична підготовленість працівників НПУ є основним видом їх службової підготовки. У свою чергу, використання наукового підходу та нумерологічних технік (засобів) дає змогу майбутнім офіцерам-правоохоронцям вирахувати свої та чужі слабкості, або сильні сторони, а також здійснити терміновий статистичний

психоаналіз індивіда, що є корисним для оцінювання можливих ризиків під час загрози вогневого контакту та ведення рукопашної сутички із правопорушником (злочинцем). Крім цього, диференціація курсантів-правоохоронців за типом темпераменту, особливостями їх нумерологічної сутності та рівнем спеціальної фізичної підготовленості – значним чином підвищить ефективність формування у них професійних компетентностей, що є важливим практичним завданням.

Таким чином, використання новітніх нумерологічних технологій в системі професійної освіти майбутніх офіцерів НПУ забезпечує формування у них необхідних професійних компетентностей та є актуальним напрямком наукових досліджень.

Аналіз науково-методичної, спеціальної літератури та інтернет-джерел (1 етап дослідження, вересень-жовтень 2019 р.) у напрямі формування професійних компетентностей у представників силових структур та спеціальних служб України, дозволив нам визначити ряд науковців: Машталера А.М. [3], Бухуна А.Г. [4], Турчинова А.В. [5], Саморока М.Г., Халепа В.В. [6], та інших учених і практиків: Борисюка О.М., Любчича Р.І., Тогочинського О.М., Полторака С.Т., Тюріної В.О. Слід підкреслити, що наукові теорії та практичні рекомендації зазначених вище учених є корисними для впровадження у систему професійної освіти майбутніх офіцерів-правоохоронців. Вивчивши наукові праці зазначених вище учених, щодо визначення поняття професійної компетентності, ми дотримуємося підходу, де професійні компетентності акумулюють у собі набір відповідних ключових (прикладних) компетентностей, вибір яких обумовлюється та аргументується специфікою професійної діяльності відповідного напрямку підготовки (фаху).

Під час подальшого аналізу спеціальної науково-методичної літератури, нашу увагу привернули роботи: Полторака С.Т., [7], Швеця Д.В. [8], Каплуна С.О. [9], Хацаюка О.В. [10], та інших учених і практиків: Андрощука О.Ю., Антонова О.Є., Борисюка О.М., Маркова А.К., Ягупова В.В., які дозволили нам визначити основні складові, які впливають на формування професійних компетентностей майбутніх офіцерів-правоохоронців різних силових структур та спеціальних служб України. У відповідності до аналізу наукових робіт зазначених вище учених, членами науково-дослідної групи встановлено, що під час формування прикладних професійних компетентностей у майбутніх офіцерів-

правоохоронців в системі їх професійної освіти існує ряд важливих компонентів, а саме:

- мотиваційний – розуміння труднощів службово-бойової діяльності та їх подолання, об'єктивне оцінювання своїх можливостей під час управління своїм психічним та фізичним станом; базовий – формування необхідного початкового рівня тактичної та спеціальної фізичної підготовленості;

- функціональний – формування та розвиток необхідних прикладних професійних компетентностей, які забезпечують ефективне виконання завдань за призначенням у різних умовах службово-бойової діяльності;

- прикладний – забезпечення розвитку професійних рухових дій засобами тактичної та спеціальної фізичної підготовки (інших форм фізичної підготовки) із акцентованим використанням нумерологічних методик і технологій;

- стресостійкий – формування високої психологічної стійкості і нумерологічно-аналітичного мислення правоохоронців до впливу несприятливих факторів службово-бойової діяльності.

Крім цього, під час дослідження структури готовності майбутніх офіцерів різних силових структур та спеціальних служб України до виконання завдань за призначенням встановлено, що основними структурними елементами готовності військовослужбовців (правоохоронців) є: мотиваційний (прагнення подолання труднощів майбутньої професійної діяльності та розуміння необхідності їх подолання, оцінювання своїх можливостей щодо управління психічними станами та діями на основі накопиченого досвіду), пізнавальний (забезпечується необхідним об'ємом службової інформації, яка необхідна для якісного та всебічного забезпечення військово-професійної (службової) діяльності в екстремальних умовах), емоційний (переживання почуття впевненості чи сумніву у своїй готовності до подолання труднощів під час виконання завдань за призначенням, уміння керувати своїми емоційно-вольовими процесами у різних умовах службово-бойової діяльності), вольовий (забезпечує правоохоронцям можливість подолання труднощів службово-бойової діяльності).

Цікавими за своєю змістовою частиною та сутнісною характеристикою є наукові праці: Дьюсі С.І. [11], Жадаєва А.Г. [12], Демчика О.І. [13], Пшибієвої М.А. [14], та інших фахівців: Гаги Н.А., Ігнат'євої Н.А., Лозко М.П., Матвеева С.А., Сергеева В.І., Уракова А.Г.,

Хацаюк О.О., Хорольця Є.І., у яких розкриваються актуальні питання використання засобів нумерології у різних галузях науки та техніки. Крім цього, у наукових працях Шмольського А.В. [15], Равінди Кумара, Відья Ананди [16], акцентується увага на взаємозв'язку чисел та індивіда, а також на закономірностях прояву певних якостей які спрямовують його на досягнення досконалості та гармонії за допомогою використання засобів фізичного розвитку, а також реалізації своїх планів у повсякденному житті.

У відповідності до проведеного моніторингу з обраного напрямку дослідження виявлено відсутність наукових праць присвячених вирішенню практичної проблеми формування професійних компетентностей у майбутніх офіцерів-правоохоронців із використанням засобів нумерології в системі їх професійної освіти.

Моніторинг науково-методичних та спеціальних джерел у обраному напрямі дослідження дозволив нам визначити такі суперечності між:

- високим рівнем розвитку основних фізичних якостей (сили, спритності, витривалості, швидкості) майбутніх офіцерів-правоохоронців та потребою формування у них прикладних професійних компетентностей у відповідності до вимог сьогодення та наявного позитивного досвіду бойових дій;

- достатнім рівнем розвитку у майбутніх офіцерів-правоохоронців теоретичних знань у напрямі організації системи тактичної та спеціальної фізичної підготовки з підлеглим особовим складом та відсутністю практичних навичок (ключових професійних компетентностей) в проведенні у ролі керівника практичного заняття з тактичної та спеціальної фізичної підготовки (інших форм фізичної підготовки);

- достатнім рівнем спеціальної фізичної підготовленості майбутніх офіцерів-правоохоронців та потребою удосконалення у них професійних компетентностей у відповідності до вимог сьогодення та наявного бойового досвіду із урахуванням їх нумерологічних та індивідуально-типологічних (психофізичних) особливостей.

Не дивлячись на значну кількість робіт зазначеного напрямку наукових розвідок, питанням визначення сутнісних характеристик формування професійних компетентностей у майбутніх офіцерів-правоохоронців із використанням засобів нумерології в системі їх спеціальної фізичної підготовки нами не виявлено, що потребує

подальших наукових розвідок та підкреслює актуальність і практичну складову обраного напрямку дослідження.

Головною метою цієї роботи є – визначення сутності та структури формування професійних компетентностей у майбутніх офіцерів-правоохоронців (на прикладі курсантів Харківського національного університету внутрішніх справ) із використанням засобів нумерології в системі їх спеціальної фізичної підготовки.

Для досягнення мети дослідження планувалося вирішити наступні завдання:

- провести моніторинг науково-методичних, спеціальних та інтернет-джерел у напрямі формування професійних компетентностей у представників силових структур та спеціальних служб України;

- визначити основні складові, які впливають на формування професійних компетентностей майбутніх офіцерів НПУ;

- здійснити аналіз спеціальних науково-теоретичних джерел (інтернет-ресурсів) у напрямі використання засобів нумерології у різних галузях науки та техніки;

- визначити ефективні педагогічні технології (методики), які забезпечують формування професійних компетентностей у майбутніх офіцерів різних силових структур та спеціальних служб України в системі їх спеціальної фізичної підготовки.

Дослідження виконано відповідно до планів науково-дослідної роботи і дослідно-конструкторських робіт: кафедри тактичної та спеціальної фізичної підготовки факультету №2 (кримінальної поліції) Харківського національного університету внутрішніх справ та кафедри теорії і методики фізичного виховання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (2019-2020 р.р.).

ОСНОВНА ЧАСТИНА.

Дослідження проведено на базі Харківського національного університету внутрішніх справ. З метою якісної організації дослідження створено науково-дослідну групу, до складу якої були залучені провідні учені та практики обраного напрямку наукової розвідки (Хоролець Є.І., Комар В.П., Хацаюк О.В.). Під час 2 етапу (грудень 2019 – березень 2020 р.) нами визначені ефективні педагогічні технології (методики), які забезпечують формування професійних компетентностей у майбутніх

офіцерів різних силових структур та спеціальних служб України в системі їх спеціальної фізичної підготовки (Сергієнко Ю.П. [17], Ярещенко О.А. [18], Маріонда І.А. [19], Хацаюк О.В. [20] та інших учених і практиків: Грищенка Д.С., Лещені С.В., Мальцева О.Н., Мелешка А.О., Моргунова О.А., Турчинова А.В., Чуха А.М.). Окремі результати наукових досліджень зазначених вище учених і практиків будуть використані членами науково-дослідної групи під час побудови педагогічної моделі формування професійних компетентностей у майбутніх офіцерів-правоохоронців із використанням засобів нумерології в системі їх спеціальної фізичної підготовки (професійної освіти).

Враховуючи вище зазначене, ми можемо констатувати той факт, що професійні компетентності правоохоронців включають у себе наступні складові: психологічну, конфліктологічну, функціональну, комунікативну, аналітичну, інформаційну, нумерологічну, соціальну, лінгвосоціокультурну, технічну (та інш.). Слід підкреслити, що виділені нами основні складові професійних компетентностей правоохоронців НПУ (курсантів Харківського національного університету внутрішніх справ) є уніфікованими, тобто актуальні для правоохоронців різного напрямку підготовки (фаху).

Виходячи з того, що в процесі професійної освіти майбутніх офіцерів-правоохоронців необхідно формувати професійно-компетентну особистість, спроможну ефективно та кваліфіковано і надійно вирішувати службові завдання, аналіз наукових досягнень дозволив нам виділити наступні домінуючі вимоги до навчання майбутніх офіцерів НПУ: постійно та системно підвищувати професійні навички в процесі самостійної роботи; формувати аналітично-нумерологічне мислення для забезпечення пошуку вирішення професійних та особистісних завдань у відповідності до системного аналізу всіх умов та можливих (вірних) рішень; мотивувати на розвиток творчого мислення, розумної ініціативи та на вивчення нових професійних прийомів і прикладних навичок; формувати теоретичні знання та практичні навички необхідні для прогнозування можливих службових ситуацій в особливих (екстремальних) умовах; формувати достатній рівень індивідуальної тактичної та спеціальної фізичної підготовленості із використанням нумерологічного підходу, що забезпечить ефективне та надійне виконання завдань за призначенням у різних умовах службово-бойової діяльності; навчати виконувати службові завдання (завдання за

призначенням) із урахуванням наукового підходу; забезпечувати практичну складову та фахову спрямованість професійної освіти.

ВИСНОВКИ З ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ.

На підставі проведеного теоретико-методологічного аналізу з даної проблематики, визначені сутнісні характеристики формування професійних компетентностей у майбутніх офіцерів-правоохоронців НПУ (курсантів Харківського національного університету внутрішніх справ) із використанням засобів нумерології в системі їх спеціальної фізичної підготовки – особистісне утворення, яке формується шляхом акцентованого педагогічного впливу на формування у майбутніх офіцерів-правоохоронців ключових професійних компетентностей, готовності до захисту України, до виконання завдань за призначенням у різних умовах службово-бойової діяльності та забезпечує узгодження ними знань про зміст та структуру професійної діяльності із урахуванням нумерологічних особливостей індивіда та вимог цієї діяльності до рівня спеціальної фізичної підготовленості, а також психофізіологічного стану, сформованих компетентностей професійної діяльності зі сформованими та усвідомленими ними в процесі розвитку можливостями та потребами, а також структуру такої готовності за мотиваційним, функціональним, прикладним, та стресостійким компонентами.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі передбачають визначення підходів, принципів, форм, методів та засобів (технічних засобів навчання, нумерологічних методик), які доцільно використовувати під час практичних занять з тактичної та спеціальної фізичної підготовки в системі професійної освіти, для формування професійних компетентностей у майбутніх офіцерів-правоохоронців необхідних для виконання завдань за призначенням у різних умовах службово-бойової діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] Блект, Р. *О влиянии планет на судьбу и здоровье человека или как договориться со вселенной* (2020). Москва: АСТ.
- [2] Каныгин, Ю. *Украина в духовной истории человечества* (2011). Киев: А.С.К.
- [3] Машталер, А. М. (2016). *Розвиток професійної компетентності офіцерів прикордонників у системі підвищення кваліфікації засобами дистанційного навчання* (автореф. дис. ... канд. пед. наук). Хмельн. нац. акад. ДПСУ. Хмельницький, Україна.

- [4] Бухун, А. Г. (2016). *Розвиток громадянської компетентності майбутніх офіцерів Національної гвардії України у процесі професійної підготовки* (автореф. дис. ... канд. пед. наук). Полтавський нац. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка. Полтава, Україна.
- [5] Турчинов, А. В. (2017). *Формування здоров'язберезувальної компетентності майбутніх офіцерів Національної гвардії України у процесі професійної підготовки* (автореф. дис. ... канд. пед. наук). Хмельн. нац. акад. ДПСУ. Хмельницький, Україна.
- [6] Саморок, М. Г., Халеп, В. В., Височіна, Н. Л., Хацаюк, О.В., & Іванішин, Р. О. (2020). *Формування професійних компетентностей у правоохоронців МВС України підрозділів спеціального призначення. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах, (72), 180-198.*
- [7] Полторац, С. Т. (2003). *Педагогічні умови формування умінь командира підрозділу у майбутніх офіцерів МВС України* (автореф. дис. ... канд. пед. наук). Хмельн. нац. акад. ДПСУ. Хмельницький, Україна.
- [8] Швець, Д. В. (2016). *Підготовка майбутніх офіцерів МВС України до охорони і забезпечення громадського порядку в процесі фахової підготовки* (автореф. дис. ... канд. пед. наук). Нац. авіац. ун-т. Київ, Україна.
- [9] Каплун, С. О. (2010). *Формування професійної компетентності майбутніх офіцерів служб тилу у процесі вивчення спеціальних дисциплін* (автореф. дис. ... канд. пед. наук). Кримський гуманітарний університет. Ялта, Україна.
- [10] Хацаюк, О. В. (2019). *Сутність та структура готовності майбутніх офіцерів НГУ до виконання завдань за призначенням засобами спеціальної фізичної підготовки. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах, (65), 144-155.*
- [11] Дьюси, С. *Нумерология. Выбор пути с помощью чисел* (1998). Great Britain, Trowbridge, Wiltshire: Element Books.
- [12] Жадаев, А. Г. *Нумерология на компьютере* (2011). Москва: ДМК Пресс.
- [13] Демчик, О. І. (2007). *Нумерология піфагорійців та їх інтерпретація в філософії Платона* (автореф. дис. ... канд. філософ. наук). Дніпропетровський нац. ун-т. Дніпро, Україна.
- [14] Пшибиева, М. А. (2018). *Прагматико-дискурсивные аспекты нумерологических единиц (на материале русского, кабардино-черкесского, английского и французского языков* (автореф. дис. ... канд. филол. наук). Фед. Госуд. Бюдж. образоват. учрежд. высшего образования «КБГУ им. Х.М.Бербекова». Махачкала, Россия.
- [15] Шмультський, А. В. *Как цифры управляют нашей жизнью* (2018). Москва: ДМК Пресс.
- [16] Равінди, К. Відья, А. *Ведическая нумерология* (2010). Москва: Институт метафизики.
- [17] Сергієнко, Ю. П. (2005). *Спеціальна фізична підготовка у системі професійного навчання фахівців податкової міліції* (автореф. дис. ... канд. наук з фіз. вих. і спорту). ХДАФК. Харків, Україна.
- [18] Ярещенко, О. А. (2008). *Обґрунтування змісту і організації спеціальної фізичної підготовки курсантів вищих навчальних закладів МВС України* (автореф. дис. ... канд. наук з фіз. вих. і спорту). ХДАФК. Харків, Україна.
- [19] Маріонда, І. І. (2011). *Професійно-особистісна фізична підготовка майбутніх офіцерів-прикордонників* (автореф. дис. ... канд. пед. наук). Хмельн. нац. акад. ДПСУ. Хмельницький, Україна.
- [20] Хацаюк, О. В., Гаркавий, О. А., Стаднік, А.В., & Ананченко К.В. *Організація фізичної підготовки у навчальних закладах НГУ* (2018). Харків: НАНГУ.

УДК 378.147:[351.743:796](477)(045)

Опубліковано 31 травня 2021 року

УНІФІКАЦІЯ МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРАВООХОРОНЦІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ФІЗИЧНОГО ВПЛИВУ (СИЛИ) У РІЗНИХ УМОВАХ СЛУЖБОВО-ОПЕРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІЗ УРАХУВАННЯМ КАРАНТИННИХ ОБМЕЖЕНЬ

ЧУДИК Андрій Васильович

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фізичної підготовки та особистої безпеки
Національної академії
Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

ВАНЮК Дар'я Валеріївна

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент,
доцент кафедри фізичного виховання
Запорізького національного університету

УКРАЇНА

Анотація: Розглянуто актуальну проблему розвитку та удосконалення рукопашної підготовки (техніки та тактики застосування заходів фізичного впливу, сили) майбутніми офіцерами-правоохоронцями інституцій сектору безпеки і оборони України у різних умовах службово-оперативної діяльності. Відповідно до результатів аналізу науково-методичної та спеціальної літератури (моніторингу Інтернет-ресурсів), членами науково-дослідної групи розроблено та апробовано педагогічну (змістово-функціональну) модель формування готовності майбутніх офіцерів-правоохоронців до застосування заходів фізичного впливу (сили) в системі спеціальної фізичної підготовки (із урахуванням карантинних обмежень) до дій у різних умовах службово-бойової (оперативної) діяльності. У вище зазначеній педагогічній моделі інтегровано: цільовий блок (мета, завдання, підходи, компоненти готовності, педагогічні умови), організаційно-змістовий блок (навчально-методичне забезпечення, інтерактивні методи навчання, кадрове забезпечення), результативно-оцінний блок (критерії, кваліфікаційні рівні, методика, методи, засоби, способи форми). Під час дослідження були використані наступні методи: абстрагування, аналіз і синтез, індукція і дедукція, моделювання, математично-статистичні (кореляційного аналізу, факторного аналізу) тощо. Відповідно до результатів емпіричного дослідження встановлено, що результати отримані наприкінці педагогічного експерименту у досліджуваних контрольної (К₂) та експериментальної (Е₂) груп зросли відносно вихідних даних, і ці відмінності переважно є достовірні (Е₂, P≤0,05). Результати контрольного тестування показали, що в процесі проведеної експериментальної роботи збільшилась кількість курсантів із вищим рівнем

готовності до застосування заходів фізичного впливу (сили) у різних умовах службово-оперативної діяльності в Ег на 8 %, тоді як у Кг на 2 %, відмінного рівня збільшилась: в Ег на 19 %, тоді як у Кг – на 2 %, доброго рівня зменшилась: в Ег на 19 %, тоді як у Кг – на 2 %, чисельність курсантів задовільного рівня готовності зменшилась: в Ег на 8 %, тоді як у Кг – на 6 %. Слід зауважити, що незадовільний рівень сформованості навичок застосування заходів фізичного впливу (сили) у курсантів, як Ег, так і Кг не помічено. Крім цього, експериментально перевірені педагогічні умови формування готовності майбутніх офіцерів-правоохоронців до застосування заходів фізичного впливу (сили) у різних умовах службово-оперативної діяльності. Достовірність отриманих результатів підтверджена методами перевірки за допомогою критерію χ^2 . Результати дослідження впроваджені у практику спеціальної фізичної підготовки курсантів Харківського національного університету внутрішніх справ.

ВСТУП.

Зростання рівня злочинності в Україні, соціальні та суспільні негаразди в державі на фоні прогресуючого темпу поширення всесвітньої пандемії викликані вірусом SARS CoV-2 (Covid-19), бойові дії на сході України тощо, потребують високого рівня професійної підготовленості від представників інституцій сектору безпеки і оборони України. Прикладні компетентності представників інституцій сектору безпеки і оборони України (СБОУ), у тому числі й майбутніх офіцерів, є важливою сутнісною характеристикою, від якої залежить рівень фізичної та спеціальної фізичної підготовленості особового складу, що безсумнівно, забезпечує також їх готовність до виконання завдань за призначенням у різних умовах службово-бойової (оперативної) діяльності.

На сьогодні важливим також є удосконалення прикладних компетентностей майбутніх офіцерів інституцій СБОУ в їх освітньому процесі у напрямі застосування ними заходів фізичного впливу (сили) у різних умовах службово-бойової (оперативної) діяльності із використанням сучасних технічних засобів навчання, відповідних педагогічних технологій (які враховують особливості побудови освітнього процесу майбутніх офіцерів в умовах карантинних обмежень), що прискорить формування необхідних прикладних рухових навичок. Зазначене вище, підкреслює актуальність обраного напрямку дослідження та практичну його спрямованість.

Аналіз науково-методичної та спеціальної літератури дозволив нам виділити наукові праці учених: А. Сіцінського [1], Ю. Антошківа [2], О. Богданюка [3] та інших фахівців (О. Лавніченка, О. Маркова, Ю. Медвідь, Я. Павлова, В. Ягупова), у яких розкриваються актуальні питання

формування готовності майбутніх офіцерів-правоохоронців інституцій СБОУ до виконання завдань за призначенням.

Подальший аналіз спеціальної науково-методичної літератури зосередив нашу увагу на роботах провідних учених: Ю. Сергієнка [4], І. Маріонди [5], О. Хацаюка [6], А. Одерова, В. Климовича, Р. Підлейтечука, В. Добровольського, М. Корчагіна [7] та інших практиків (Д. Грищенко, Н. Вербина, О. Петрачкова, Г. Сухоради, Ю. Фіногенова), у яких висвітлені шляхи розвитку та удосконалення фізичної підготовленості представників інституцій СБОУ.

Цікавими за своїм змістом та сутнісними характеристиками є наукові праці: О. Моргунова, О. Ярещенко, О. Хацаюка, Ю. Белошенка [8], В. Шемчука, А. Турчинова, В. Климовича, Є. Гончарова, Р. Тріщуна [9], О. Хацаюка, В. Оленченка А. Корольова, О. Кравченко [10], В. Шемчука, Н. Вербина, О. Нестерова, М. Василенка, Є. Малахова [11], О. Хацаюка, О. Єлісеєвої, В. Жукова, В. Клименка, Ю. Бережного [12] та інших фахівців (І. Вако, В. Данильченка, Р. Ковальчука, В. Лаби), у яких визначені основні вектори формування готовності майбутніх офіцерів-правоохоронців до застосування заходів фізичного впливу (сили) у різних умовах службово-оперативної (бойової) діяльності.

В процесі дослідно-аналітичної роботи нашу увагу привернули наукові дослідження учених: С. Кубіцького [13], О. Зарічанського [14], В. Уліча [15], С. Божка [16] та інших спеціалістів обраного напрямку наукової розвідки (Л. Гуніної, О. Кравченко, А. Турчинова, Д. Швеця, О. Шемчук), у яких розкрито сучасну методологію конструювання педагогічних моделей формування готовності майбутніх офіцерів різних інституцій СБОУ до виконання завдань за призначенням.

Аналіз науково-методичних та спеціальних джерел (моніторинг Інтернет-ресурсів) у обраному напрямі наукової розвідки дозволив визначити наступні суперечності між:

- достатнім рівнем фізичної підготовленості майбутніх офіцерів-правоохоронців різних інституцій СБОУ та потребою удосконалення їх практичної підготовленості зі спеціальної фізичної підготовки;

- достатнім рівнем розвитку прикладних навичок застосування заходів фізичного впливу (сили) в умовах навчання у закладах вищої освіти (зкладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання), які готують кадри для представників інституцій СБОУ із правоохоронними функціями та потребою їх удосконалення у відповідності до можливих умов майбутньої службово-бойової (оперативної) діяльності;

- наявністю ефективних педагогічних методик (технологій) всебічної підготовки майбутніх офіцерів-правоохоронців в системі їх

професійної освіти та потребою розроблення методик із технічними засобами та спеціалізованими функціональними комплексами, які забезпечують формування готовності здобувачів вищої освіти (курсантів-правоохоронців) до виконання завдань за призначенням у різних умовах службово-бойової (оперативної) діяльності (із урахуванням умов карантинних обмежень спричинених всесвітньою пандемією Covid-19).

Враховуючи результати аналізу науково-методичної та спеціальної літератури встановлено, що питанням впровадження у систему спеціальної фізичної підготовки (СФП) майбутніх офіцерів-правоохоронців ефективних педагогічних моделей, які враховують особливості побудови їх освітнього процесу в умовах карантинних обмежень присвячено недостатню кількість науково-методичних праць, що потребує подальших наукових досліджень та підкреслює актуальність і практичну складову обраного напряму наукової розвідки.

Головною метою цієї роботи є – розроблення та апробація педагогічної моделі формування готовності майбутніх офіцерів-правоохоронців до застосування заходів фізичного впливу в системі спеціальної фізичної підготовки (із урахуванням карантинних обмежень) до дій у різних умовах службово-оперативної діяльності.

Для досягнення мети дослідження планувалося вирішити наступні **завдання**:

- здійснити аналіз науково-методичної та спеціальної літератури у напрямі формування готовності майбутніх офіцерів-правоохоронців інституцій СБОУ до виконання завдань за призначенням;

- провести аналіз спеціальної науково-методичної літератури у напрямі розвитку та удосконалення фізичної підготовленості представників інституцій СБОУ;

- здійснити моніторинг Інтернет-джерел та аналіз спеціальної науково-методичної літератури у напрямі формування готовності майбутніх офіцерів-правоохоронців до застосування заходів фізичного впливу (сили) у різних умовах службово оперативної (бойової) діяльності;

- провести аналіз науково-методичної літератури у напрямі конструювання сучасних педагогічних моделей формування готовності майбутніх офіцерів інституцій СБОУ до виконання завдань за призначенням.

Методи дослідження: абстрагування, аналіз і синтез, індукція і дедукція, моделювання, математично-статистичні (кореляційного аналізу, факторного аналізу, шкалювання), власний досвід організації системи фізичної підготовки представників інституцій СБОУ, досвід бойових дій (службово-оперативної діяльності) тощо.

Дослідження виконано відповідно до планів науково-дослідної роботи і дослідно-конструкторських робіт: кафедри фізичної підготовки та особистої безпеки Національної академії Державної прикордонної служби України ім. Богдана Хмельницького, кафедри тактичної та спеціальної фізичної підготовки Харківського національного університету внутрішніх справ та кафедри фізичного виховання Запорізького національного університету (2019-2021 р.р.).

ОСНОВНА ЧАСТИНА.

Емпіричне дослідження організовано упродовж 3 етапів (вересень 2019 – травень 2021 р.р.). На першому етапі дослідження (вересень-листопад 2019 р.) було створено науково-дослідну групу, до складу якої увійшли провідні учені і практики обраного напрямку наукової розвідки (О. Хацаюк, А. Чудик, Д. Ванюк, О. Єлісеєва), а також проведено аналіз науково-методичної та спеціальної літератури (моніторинг Інтернет-ресурсів).

У динаміці другого етапу (грудень 2019 – січень 2020 р.р.), відповідно до результатів аналізу останніх досліджень та публікацій у зазначеному вище напрямі наукової розвідки, членами науково-дослідної групи (НДГ) розроблено змістово-функціональну модель (рис.1) формування готовності майбутніх офіцерів-правоохоронців до застосування заходів фізичного впливу, сили (із урахуванням карантинних обмежень) в системі спеціальної фізичної підготовки (дистанційної освіти) до дій у різних умовах службово-оперативної діяльності (СОД). Варто зауважити, що розроблена нами педагогічна модель (рис. 1) передбачає використання курсантами-правоохоронцями методики підтримання оптимального рівня фізичної та спеціальної фізичної підготовленості в умовах карантинних обмежень (системі дистанційної освіти) із акцентованим використанням мультимедійних засобів мережі Інтернет та прикладних мобільних додатків (табл. 1). Варто зауважити, що педагогічні умови (цільовий блок) змістово-функціональної моделі (рис. 1) передбачали використання у навчально-тренувальному процесі зі «Спеціальної фізичної підготовки» [16] прикладної ментальної карти (рис. 2), яка забезпечила формування навичок застосування заходів фізичного впливу (сили) майбутніх офіцерів-правоохоронців у різних змодельованих умовах СОД.

З метою підтвердження ефективності педагогічної моделі (рис.1, третій етап дослідження, лютий 2020 – травень 2021 р.р.) організовано педагогічний експеримент.

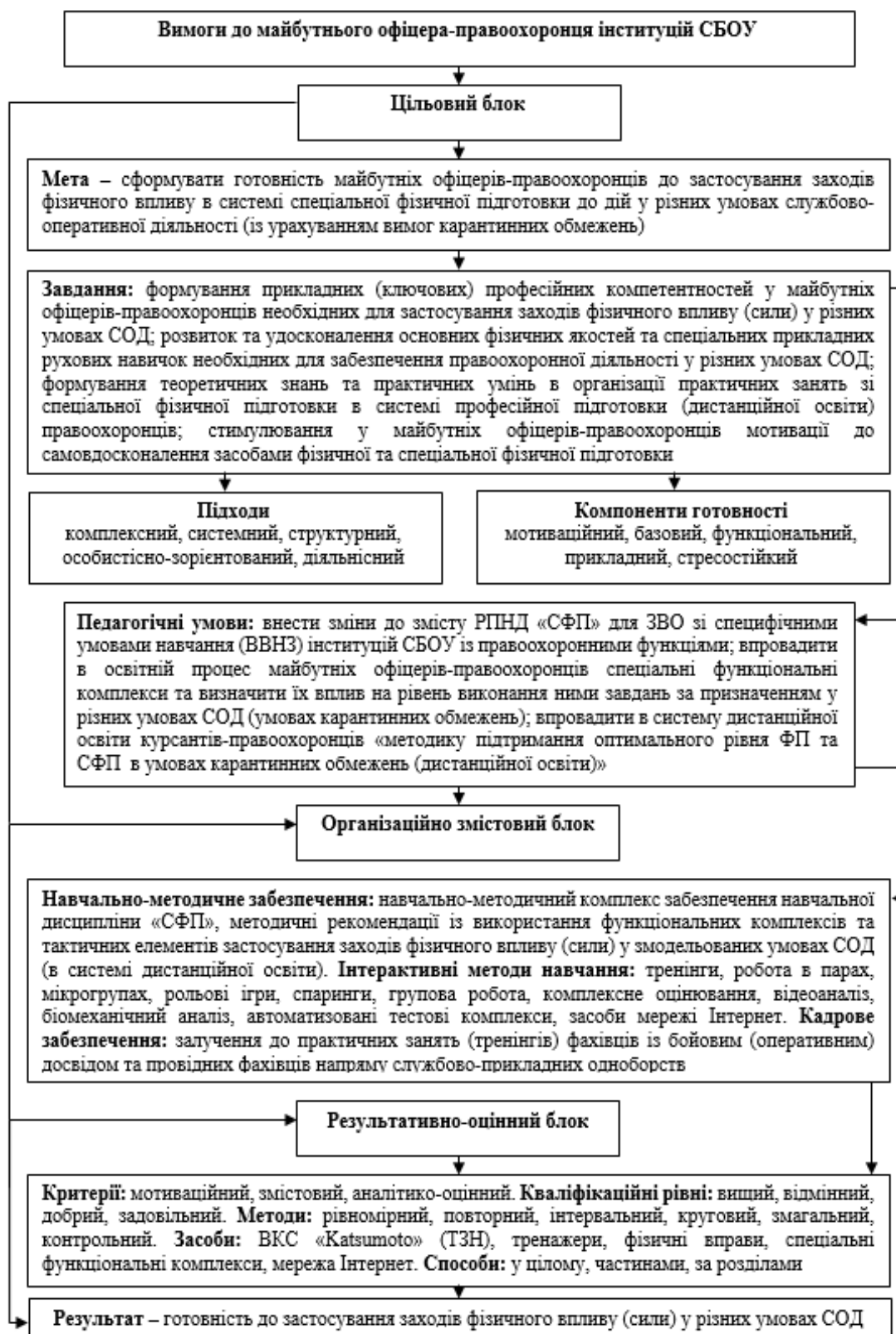

Рис. 1. Змістово-функціональна модель формування готовності курсантів-правоохоронців до застосування заходів фізичного впливу, сили (із урахуванням карантинних обмежень) в системі спеціальної фізичної підготовки (дистанційної освіти) до дій у різних умовах службово-оперативної діяльності

Таблиця 1

Методика підтримання оптимального рівня фізичної та спеціальної фізичної підготовленості курсантів-правоохоронців в умовах карантинних обмежень із акцентованим використанням мультимедійних засобів мережі Інтернет та прикладних мобільних додатків

№ з/п	Зміст тренувальних завдань	Організаційно-методичні вказівки
1.	І. Підготовчий блок	
1.1.	Вхідний контроль.	Перевірка початкового рівня фізичної та спеціальної фізичної підготовленості
1.2.	Заняття 1. Згинання-розгинання рук в упорі лежачи. Стрибки ліворуч-праворуч. Тренування м'язів живота. Тренування ударів руками та ногами у стійці. Розтягнення (стречинг).	Дозування навантаження у відповідності до індивідуально-типологічних особливостей курсантів. Тренування проводити коловим методом. Контролювати ЧСС курсантів. Кількість циклів від 1 до 3. Наприкінці тренування виконати заминку. Слідкувати за часом відпрацювання тренувальних завдань. Дотримуватися заходів попередження травматизму.
1.3.	Заняття 2 Упор присівши-упор лежачи. Стрибки догори з упору присівши. Комплексне відпрацювання (імітація) ударно-кидкових дій. Розтягнення (стречинг).	
1.4.	Заняття 3. Згинання-розгинання рук в упорі на стільці (разів). Сійка в упорі лежачи на ліктях (планка, сек., безперервної фіксації). Відпрацювання тактичних комбінацій захисту-контратаки. Розтягнення (стречинг).	
1.5.	Заняття 4. Фізичні вправи з гантелями, гириями. Упор присівши-упор лежачи. Згинання-розгинання рук в упорі лежачи. Імітація кидків. Розтягнення (стречинг).	
1.6.	Заняття 5. Згинання-розгинання рук в упорі лежачи. Стрибки ліворуч-праворуч. Тренування м'язів живота. Тренування ударів руками та ногами у стійці. Комплексне відпрацювання (імітація) ударно-кидкових дій. Розтягнення (стречинг).	
2.	ІІ. Основний блок	
2.1.	Заняття 6. Фізичні вправи з гантелями, гириями. Стрибки догори з упору присівши. Тренування ударів руками та ногами у стійці. Відпрацювання тактичних комбінацій захисту-контратаки. Сійка в упорі лежачи на ліктях (планка, сек., безперервної фіксації). Розтягнення (стречинг).	Дозування навантаження відповідно до індивідуально-типологічних особливостей курсантів. Тренування проводити коловим методом. Контролювати ЧСС курсантів.
2.2.	Заняття 7. Згинання-розгинання рук в упорі лежачи. Стрибки ліворуч-праворуч. Тренування м'язів живота. Згинання-розгинання рук в упорі на стільці (разів). Сійка в упорі лежачи на ліктях (планка, сек., безперервної фіксації). Комплексне відпрацювання техніко-тактичних дій (імітаційних) застосування заходів фізичного впливу на фоні значного фізичного навантаження. Розтягнення (стречинг).	Кількість циклів від 2 до 4. Наприкінці тренування виконати заминку. Слідкувати за часом відпрацювання тренувальних завдань. Дотримуватися заходів попередження травматизму.
2.3.	Заняття 8. Згинання-розгинання рук в упорі лежачи (разів). Фізичні вправи з гантелями, гириями. Стрибки догори з упору присівши. Тренування м'язів живота. Тренування ударів руками та ногами у стійці.	

Продовження таблиці 1

	Комплексне відпрацювання (імітація) ударно-кидкових дій. Розтягнення (стречинг).	Кількість циклів від 3 до 45 Наприкінці тренування виконати заминку. Слідкувати за часом відпрацювання тренувальних завдань. Дотримуватися заходів попередження травматизму.
2.4.	Заняття 9. Згинання-розгинання рук в упорі лежачи. Тренування м'язів живота. Комплексне відпрацювання техніко-тактичних дій (імітаційних) застосування заходів фізичного впливу на фоні значного фізичного навантаження. Розтягнення (стречинг).	
2.5.	Заняття 10. Згинання-розгинання рук в упорі лежачи. Тренування м'язів живота. Фізичні вправи з гантелями, гирями. Стрибки догори з упору присівши. Комплексне відпрацювання (імітація) ударно-кидкових дій. Розтягнення (стречинг).	
2.6.	Проміжний контроль.	Проміжний контроль рівня фізичної та спеціальної фізичної підготовленості
3.	III. Константувальний блок	
3.1.	Заняття 11. Згинання-розгинання рук в упорі на стільці. Тренування м'язів живота. Згинання-розгинання рук в упорі лежачи. Фізичні вправи з гантелями, гирями. Тренування ударів руками та ногами у стійці. Відпрацювання тактичних комбінацій захисту-контратаки. Комплексне відпрацювання техніко-тактичних дій (імітаційних) застосування заходів фізичного впливу на фоні значного фізичного навантаження. Розтягнення (стречинг).	Дозування навантаження у відповідності до індивідуально-типологічних (психофізичних) особливостей досліджуваних курсантів. Тренування проводити коловим методом. Зменшувати час на відпочинок. Контролювати досліджуваними ЧСС.
3.2.	Заняття 12. Стрибки догори з упору присівши (разів). Згинання-розгинання рук в упорі лежачи. Стрибки догори з упору присівши. Тренування ударів руками та ногами у стійці. Тренування м'язів живота. Стрибки ліворуч-праворуч. Комплексне відпрацювання (імітація) ударно-кидкових дій. Розтягнення (стречинг).	Кількість циклів від 3 до 5. Наприкінці тренування виконати заминку. Слідкувати за часом відпрацювання тренувальних завдань. Дотримуватися заходів попередження травматизму.
3.3.	Заняття 13. Згинання-розгинання рук в упорі лежачи. Тренування м'язів живота. Тренування ударів руками та ногами у стійці. Упор присівши-упор лежачи. Стійка в упорі лежачи на ліктях (планка, сек., безперервної фіксації). Комплексне відпрацювання (імітація) ударно-кидкових дій. Розтягнення (стречинг).	
3.4.	Заняття 14. Упор присівши-упор лежачи. Імітація кидків. Згинання-розгинання рук в упорі лежачи. Стрибки ліворуч-праворуч. Тренування м'язів живота. Тренування ударів руками та ногами у стійці. Розтягнення (стречинг).	
3.5.	Заняття 15. Стрибки ліворуч-праворуч. Тренування ударів руками та ногами у стійці. Упор присівши-упор лежачи. Стрибки догори з упору присівши. Комплексне відпрацювання (імітація) ударно-кидкових дій. Розтягнення (стречинг).	
3.6.	Контрольне заняття	Контроль рівня фізичної та спеціальної фізичної підготовленості наприкінці дослідження (за окремим планом)

Примітка: алгоритм відпрацювання індивідуальних тренувальних занять з фізичної та загально-фізичної підготовки наскрізний (від заняття 1 до заняття 15); тривалість заняття 90 хв; перед тренуванням проводити відео інструктаж та перегляд навчально-методичних роликів відповідного напрямку, а також стандартну підготовчу частину тривалістю до 10-12 хв.

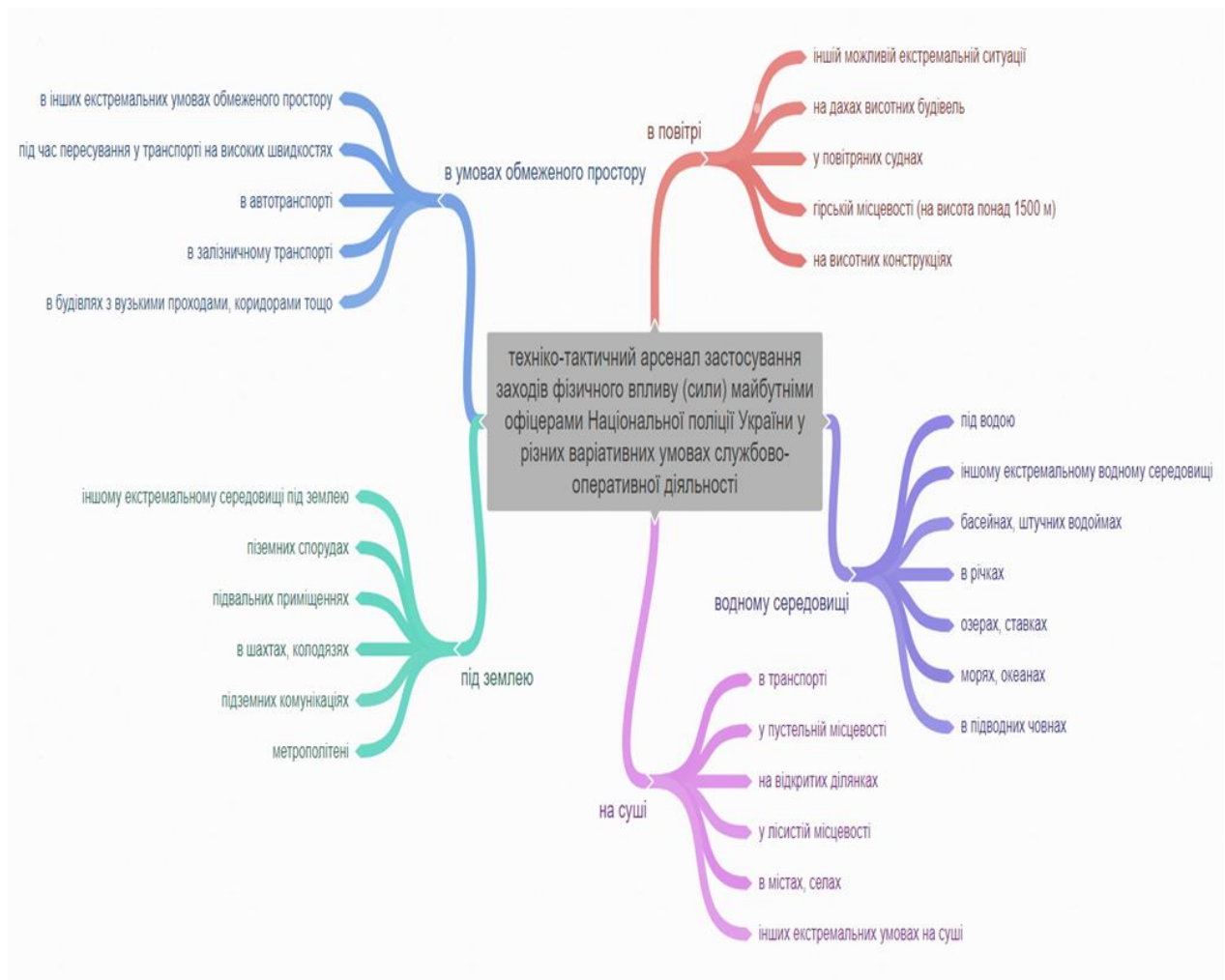

Рис. 2. Прикладна ментальна карта формування навичок застосування заходів фізичного впливу (сили) курсантами-правоохоронцями у різних змодельованих умовах СОД в системі їх професійної освіти

У педагогічному експерименті прийняли участь курсанти Харківського національного університету внутрішніх справ (ХНУВС, $n=121$ осіб), середній вік досліджуваних 19,8 років. Всі курсанти дали згоду на участь в дослідженні.

Педагогічний експеримент організовано відповідно до заздалегідь розробленого плану, який крім основного напрямку дослідження передбачав дотримання етичних норм та вимог заходів попередження травматизму під час практичних занять з дисципліни «Спеціальна фізична підготовка» [16] (форм фізичної підготовки) в системі їх професійної освіти (системі дистанційного навчання). Досліджуваних курсантів було розподілено на контрольну групу (Кг, $n=60$ осіб), та експериментальну групу (Ег, $n=61$ осіб). До початку педагогічного

експерименту курсанти Кг та Ег за рівнем сформованості прикладних навичок застосування заходів фізичного впливу (сили) у різних умовах СОД достовірно не відрізнялися ($P \geq 0,05$).

Упродовж педагогічного експерименту досліджувані Кг в системі спеціальної фізичної підготовки (форм фізичної підготовки, системі дистанційного навчання в умовах карантинних обмежень) використовували діючу нормативно-правову базу, робочу програму навчальної дисципліни «Спеціальна фізична підготовка» [16], а також методичні рекомендації (комплекс методичного забезпечення) з організації практичних занять з тактики самозахисту та особистої безпеки (цілеспрямований вплив на групи не здійснювався). У свою чергу, курсанти Ег додатково використовували зазначену вище педагогічну модель (рис. 1), яка передбачала акцентоване використання сучасного наукового інструментарію (АПК «Katsumoto» [17 С. 103-107], ВКС «Katsumoto» [18], методики відеоаналізу техніко-тактичних дій одноборців [19]).

Змістово-функціональна модель (рис. 1) використовувалася упродовж педагогічного експерименту під час практичних занять зі спеціальної фізичної підготовки (СФП, розділ – тактика самозахисту та особиста безпека) та інших форм фізичної підготовки. Багаторазове та систематичне відпрацювання функціональних комплексів, а також техніко-тактичних комбінацій застосування заходів фізичного впливу із урахуванням алгоритму «Моделі застосування сили» (рис. 3) та «7-ми тактичних принципів» (рис. 4) в умовах отримання цілеспрямованої комплексної термінової інформації про основні параметри прикладних рухів – сприяло удосконаленню індивідуальної спеціальної фізичної підготовленості курсантів Ег.

Загальні результати впровадження у систему професійної освіти майбутніх офіцерів-правоохоронців зазначеної вище педагогічної моделі (рис. 1) свідчать про те, що рівень сформованості готовності до застосування заходів фізичного впливу (сили) курсантами Кг до дій у різних умовах СОД за вищим ступенем складає 15% і 18% – Ег. Третій ступень (найнижчий) готовності до застосування заходів фізичного впливу (сили) притаманний 27 % особам Кг і 10 % Ег.

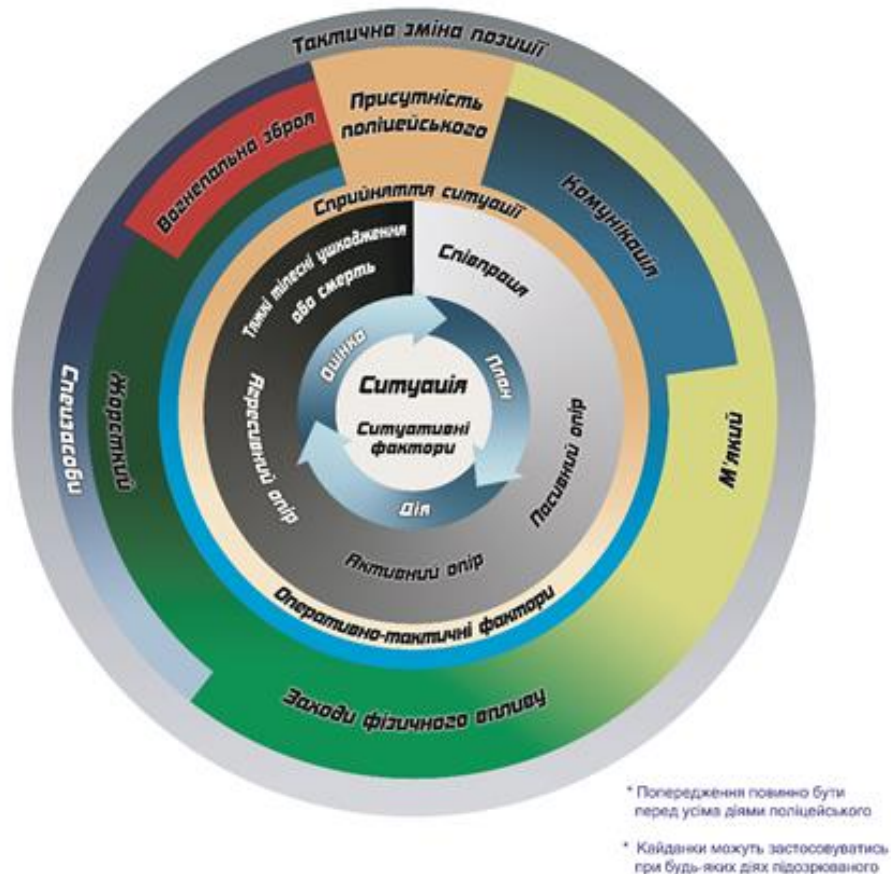

Рис. 3. Модель застосування заходів фізичного впливу (сили)

Рис. 4. Сім тактичних принципів застосування заходів фізичного впливу (сили) правоохоронцями інституцій СБОУ

Вихідними даними є результати оцінювання Ег та Кг (табл. 2). За проведеними розрахунками [20] здійснено описову статистику експерименту (табл. 3).

Таблиця 2

Результати формування готовності курсантів Кг та Ег до застосування заходів фізичного впливу (сили) в системі їх СФП до дій у різних умовах СОД

Рівні готовності	Кг (n=60) до початку експерименту (осіб)	Ег (n=61) до початку експерименту (осіб)	Кг (n=60) після закінчення експерименту (осіб)	Ег (n=61) після закінчення експерименту (осіб)
вищий	8	6	9	11
відмінний	9	9	10	21
добрий	24	35	25	23
задовільний	19	11	16	6

Таблиця 3

Описова статистика експерименту формування готовності майбутніх офіцерів-правоохоронців до застосування заходів фізичного впливу (сили) в системі їх СФП до дій у різних умовах СОД

Параметри	Кг до початку експерименту (n=60)	Кг наприкінці експерименту (n=60)	Ег до початку експерименту (n=61)	Ег наприкінці експерименту (n=61)
Об'єм вибірки	60	60	61	61
Мінімум	1	1	1	1
Максимум	4	4	4	4
Інтервал	3	3	3	3
Сума	174	168	173	146
Середнє	2,9	2,8	2,8361	2,3934
Медіана	3	3	3	2
Дисперсія	1,0068	1,0102	0,706	0,8093

Таким чином, запропоновані педагогічні умови позитивно вплинули на рівень сформованості прикладних навичок застосування заходів фізичного впливу (сили) досліджуваними курсантами Ег. Оскільки дані отримано в результаті вимірів порядковою шкалою, число градацій різних балів дорівнює «4» та обсяг вибірок не малий ($N, M > 50$), то ми у дослідженні використали критерій χ^2 [20].

При порівнянні Кг та Ег до початку експерименту емпіричне значення критерію χ^2 дорівнює 4,4619, критичне – 7,815. Характеристики порівнювальних вибірок збігаються на рівні значимості 0,05. Зроблено статистично обґрунтований висновок, що обидві вибірки належать до однієї генеральної сукупності, тобто вони однорідні.

Під час порівняння Кг та Ег після завершення експерименту емпіричне значення критерію χ^2 дорівнює 8,7243. Достовірність відмінностей характеристик порівнювальних груп складає 95 %. Зроблено статистично обґрунтований висновок, що обидві вибірки належать до різних генеральних сукупностей, тобто вони різні.

При порівнянні Кг до початку та після завершення експерименту емпіричне значення критерію χ^2 дорівнює 0,389. Характеристики порівнювальних вибірок збігаються на рівні значимості 0,05. Зроблено статистично обґрунтований висновок, що обидві вибірки належать до однієї генеральної сукупності, тобто вони однорідні. При порівнянні Ег до початку та після завершення експерименту емпіричне значення критерію χ^2 дорівнювало 10,2239. Достовірність відмінностей характеристик порівнювальних груп складає 95 %. Зроблено статистично обґрунтований висновок, що обидві вибірки належать до різних генеральних сукупностей, тобто вони різні.

Таким чином, усі умови для проведення експерименту було витримано, а у Ег спостерігалася позитивна динаміка формування готовності майбутніх офіцерів до застосування заходів фізичного впливу (сили) в системі їх СФП до дій у різних умовах СОД (у тому числі й під час карантинних обмежень). Експериментальна робота позитивно вплинула на формування професійної компетентності досліджуваних курсантів Ег. Зазначено, що ці зміни більшою мірою відбулися у курсантів Ег порівняно з контрольною групою, і ці зміни є статистично достовірними.

Результати формування готовності майбутніх офіцерів до застосування заходів фізичного впливу в системі їх СФП до дій у різних умовах СОД у Ег та Кг надано на рис. 5. Нами доведено, що в результаті проведеної експериментальної роботи збільшилась кількість курсантів із вищим рівнем готовності до застосування заходів фізичного впливу (сили) в системі їх СФП до дій у різних умовах СОД в Ег на 8 %, тоді як у Кг на 2 %, відмінного рівня збільшилась: в Ег на 19 %, тоді як у Кг – на 2 %, доброго рівня зменшилась: в Ег на 19 %, тоді як у Кг – на 2 %, чисельність

курсантів задовільного рівня готовності зменшилась: в Ег на 8 %, тоді як у Кг – на 6 %.

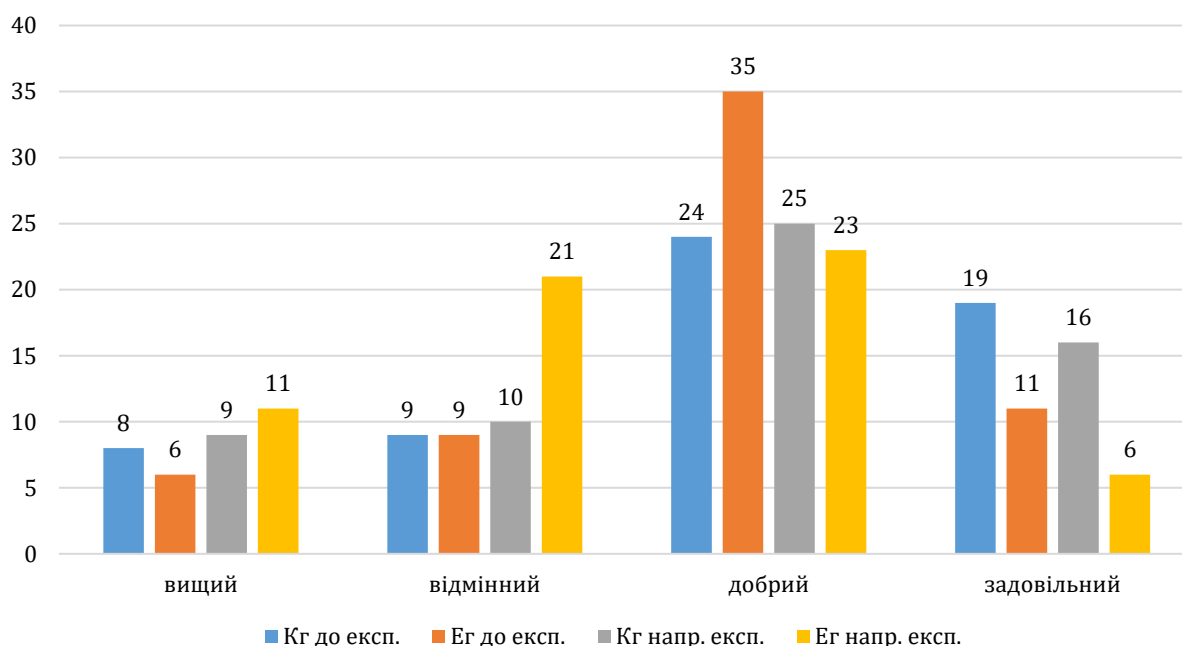

Рис. 5. Динаміка формування готовності майбутніх офіцерів-правоохоронців до застосування заходів фізичного впливу (сили) в системі їх СФП (системі дистанційної освіти) до дій у різних умовах СОД в Ег та Кг

ВИСНОВКИ З ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ.

В результаті дослідження розроблено та апробовано педагогічну модель формування готовності майбутніх офіцерів-правоохоронців до застосування заходів фізичного впливу (сили) в системі спеціальної фізичної підготовки (із урахуванням карантинних обмежень) до дій у різних умовах службово-оперативної діяльності. Крім цього, у вище зазначеній педагогічній моделі інтегровано: цільовий блок (мета, завдання, підходи, компоненти готовності, педагогічні умови), організаційно-змістовий блок (навчально-методичне забезпечення, інтерактивні методи навчання, кадрове забезпечення), результативно-оцінний блок (критерії, кваліфікаційні рівні, методика, методи, засоби, способи форми). Також в процесі дослідно-експериментальної роботи перевірені педагогічні умови формування готовності майбутніх офіцерів-правоохоронців до застосування заходів фізичного впливу (сили) у різних умовах СОД.

Аналізуючи результати отримані під час педагогічного

експерименту, встановлено, що всі умови проведення експерименту були витримані. Експериментальна робота позитивно вплинула на підвищення рівня спеціальної фізичної підготовленості та готовності майбутніх офіцерів-правоохоронців до виконання завдань за призначенням на первинних офіцерських посадах. Зазначено, що ці зміни більшою мірою відбулися у курсантів Ег у порівнянні з Кг, і ці зміни є статистично достовірними.

Результати контрольного тестування показали, що в результаті проведеної експериментальної роботи збільшилась кількість курсантів із вищим рівнем готовності до застосування заходів фізичного впливу (сили) у різних умовах СОД в Ег на 8 %, тоді як у Кг на 2 %, відмінного рівня збільшилась: в Ег на 19 %, тоді як у Кг – на 2 %, доброго рівня зменшилась: в Ег на 19 %, тоді як у Кг – на 2 %, чисельність курсантів задовільного рівня готовності зменшилась: в Ег на 8 %, тоді як у Кг – на 6 %.

Слід зауважити, що незадовільний рівень сформованості навичок застосування заходів фізичного впливу (сили) у курсантів, як Ег, так і Кг не помічено. Достовірність отриманих результатів підтверджена методами перевірки за допомогою критерію χ^2 .

Результати дослідження впроваджені у практику спеціальної фізичної підготовки курсантів Харківського національного університету внутрішніх справ. Напрями подальших досліджень передбачають розроблення сучасної нормативної бази зі спеціальної фізичної підготовки курсантів-правоохоронців інституцій сектору безпеки і оборони України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] Сіцинський, А. С. (2002). *Формування готовності майбутніх офіцерів до професійної діяльності засобами інформаційних технологій* (автореф. дис. ... канд. пед. наук). НАПВУ ім. Б. Хмельницького. Хмельницький, Україна.
- [2] Антошків, Ю. М. (2006). *Вдосконалення професійно-прикладної фізичної підготовки курсантів вищих навчальних закладів МНС України* (автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту). ЛДУФК. Львів, Україна.
- [3] Богданюк, О. Д. (2007). *Формування готовності до професійної діяльності у майбутніх офіцерів-кінологів Державної прикордонної служби* (автореф. дис. ... канд. пед. наук). НАПВУ ім. Б. Хмельницького. Хмельницький, Україна.
- [4] Сергієнко, Ю. П. (2005). *Спеціальна фізична підготовка у системі професійного навчання фахівців податкової міліції* (автореф. дис. ... канд. наук. з фіз. виховання і спорту). ХДАФК. Харків, Україна.
- [5] Маріонда, І. І. (2011). *Професійно-особистісна фізична підготовка майбутніх офіцерів-прикордонників* (автореф. дис. ... канд. пед. наук). НАДПСУ ім. Богдана Хмельницького. Хмельницький, Україна.

- [6] Хацаюк, О. В. (2019). Сутність та структура готовності майбутніх офіцерів НГУ до виконання завдань за призначенням засобами спеціальної фізичної підготовки. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, Вип. 65 (2), 144-155.
- [7] Одеров, А. М., Климович, В. Б., Підлейтечук, Р. В., Добровольський, В. Б., & Корчагін, М. В. (2020). Особливості організації та змістове наповнення систем фізичної підготовки у Збройних Силах держав-членів НАТО та України. *Український журнал медицини, біології та спорту*, № 2 (5), 271-282.
- [8] Моргунов, О. А., Ярещенко, О. А., Хацаюк, О. В., & Белошенко, Ю.К. (2018). Розробка техніки рукопашного бою правоохоронців МВС України в системі спеціальної фізичної підготовки. *Честь і закон*, № 4 (67), 67-74.
- [9] Шемчук, В. А., Турчинов, А. В., Климович, В. Б., Гончаров Є. І., & Тришун, Р. М. (2020). Використання технічних засобів навчання на початковому етапі формування навичок рукопашного бою майбутніх офіцерів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, Вип. 70, 217-222.
- [10] Хацаюк, О. В., Оленченко, В. В., Корольов, А. І., & Кравченко, О. В. (2019). Формування військово-прикладних навичок рукопашного бою у майбутніх офіцерів Національної гвардії України. *Інноваційна педагогіка*, Вип. 17 (2), 215-226.
- [11] Шемчук, В. А., Вербин, Н. Б., Нестеров, О. С., Василенко, М. М. & Малахов, Є. В. (2020). Педагогічна модель удосконалення спеціальної фізичної підготовленості майбутніх офіцерів засобами службово-прикладних єдиноборств. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, Вип. 71, 217-222.
- [12] Хацаюк, О. В., Єлісеєва, О. С., Жуков, В. Л., Клименко, В. П., & Бережний, Ю. М. (2020). Модель формування готовності майбутніх офіцерів-правоохоронців до застосування заходів фізичного впливу в різних умовах службово-оперативної діяльності. *Інноваційна педагогіка*, № 29, 174-178.
- [13] Зарічанський, О. А. (2002). *Педагогічні умови професійно-прикладної фізичної підготовки курсантів вищих закладів освіти I-II рівнів акредитації МВС України* (автореф. дис. ... канд. пед. наук). ТДПУ ім. В. Гнатюка. Тернопіль, Україна.
- [14] Уліч, В. Л. (2007). Педагогічні умови формування готовності майбутніх офіцерів до управлінської діяльності (автореф. дис. ... канд. пед. наук). НАПВУ ім. Б. Хмельницького. Хмельницький, Україна.
- [15] Божко, С. А. (2013). Технологія формування професійно значущих умінь майбутніх офіцерів в процесі спеціальної фізичної підготовки (автореф. дис. ... канд. пед. наук). ХДПУ ім. Г. Сковороди. Хмельницький, Україна.
- [16] Моргунов, О. А., Забора, А. В., Соколов, В. В. Робоча програма навчальної дисципліни «Спеціальна фізична підготовка». *Робоча програма навчальної дисципліни* (2020). Харків: ХНУВС.
- [17] Бизин, В. П. Миргород, Д. А. & Хацаюк, О. В. (2015). *Технические средства обучения двигательным действиям*. Берлин (Германия): Lambert Academic Publishing.
- [18] Хацаюк, О. В., Каратаєва, Д. О. (2008). *Удосконалення техніки рукопашного бою правоохоронців МВС України із використанням сучасних технічних засобів навчання (Шифр «Модель – РБ»)*. Харків: АВВ МВСУ.
- [19] Ананченко, К. В., Хацаюк, О. В. (2016). Новий методичний підхід для оцінки відеоматеріалу, що використовується при підготовці дзюдоїстів. *Слобожанський науково-спортивний вісник*, № 4 (54), 11-16.
- [20] Критерий «Хи-квадрат» (2021). Вилучено з http://www.machinelearning.ru/wiki/index.php-?title=Критерий_хи-квадрат.

УДК 615.825:616-036.82/85-796.071.4

Опубліковано 19 вересня 2021 року

ПРОГРАМА ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ТРЕНЕРІВ З ОДНОБОРСТВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ЗАСОБІВ ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ В СИСТЕМІ САМООСВІТИ

РУСИН Людмила Петрівна

кандидат медичних наук, доцент кафедри основ медицини
Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет»

УКРАЇНА

Анотація: В результаті дослідно-аналітичної роботи розглянуто актуальну проблему формування готовності тренерів, які спеціалізуються в одноборствах до застосування засобів фізичної терапії в системі самоосвіти. Враховуючи результати моніторингу Інтернет-ресурсів, аналізу науково-методичної, спеціальної та довідкової літератури встановлено, що питанням розроблення та апробації прикладних програм (методик, педагогічних моделей, тощо) формування готовності тренерів, які спеціалізуються в одноборствах до застосування технік кінезіологічного тейпування у професійній діяльності (в системі багаторічної підготовки спортсменів) присвячено недостатню кількість науково-методичних праць, що потребує подальших наукових розвідок та підкреслює актуальність і практичну складову обраного напрямку дослідження. Під час вирішення поставлених перед нами завдань були використані наступні методи дослідження (на емпіричному та теоретичному рівнях): абстрагування, аналіз і синтез, індукція і дедукція, моделювання, математично-статистичні (кореляційного аналізу, факторного аналізу, шкалювання) тощо. У динаміці другого етапу дослідження членами науково-дослідної групи визначено сутність та структуру готовності тренерів, які спеціалізуються в одноборствах до професійної діяльності – особистісне утворення, яке формується шляхом акцентованого педагогічного впливу на формування у тренерів готовності до підтримання престижу українського спорту на міжнародній арені завдяки всебічній та якісній підготовці висококваліфікованих атлетів, до виконання навчально-тренувальних планів на різних етапах багаторічної підготовки спортсменів-одноборців у тому числі й на етапах їхньої фізичної терапії і ерготерапії та забезпечує узгодження ним знань про зміст та структуру професійної діяльності, а також вимог цієї діяльності до рівня всебічної підготовленості, а також психофізіологічного стану одноборців, сформованих компетентностей необхідних для організації збалансованої та конкурентоспроможної системи багаторічної підготовки спортсменів, які спеціалізуються в одноборствах зі сформованими та усвідомленими ними в процесі розвитку можливостями та потребами. Враховуючи результати низки теоретичних та емпіричних досліджень вважаємо, що структура готовності тренерів, які спеціалізуються в одноборствах до професійної діяльності містить наступні

компоненти: мотиваційний, функціональний, прикладний та стресостійкий. В процесі дослідно-аналітичної роботи упродовж третього етапу дослідження нами виділені рівнозначні для тренерів, які спеціалізуються в одноборствах «критерії оцінювання»: мотиваційний, змістовий та аналітико-оцінний. Крім цього, вважаємо, що для будь-якого «критерію» характерним є наявність певних «показників», які відображають найбільш важливі та інформативні властивості «об'єкту», що забезпечує його існування. Відповідно до аналізу спеціальної науково-методичної та довідкової літератури членами науково-дослідної групи встановлено, що найбільш ефективними підходами для досягнення мети обраного напряму дослідження (з метою розроблення майбутньої «Програми формування готовності тренерів, які спеціалізуються в боротьбі самбо до застосування засобів фізичної терапії із акцентованим використанням технік кінезіологічного тейпування в системі самоосвіти») є: діяльнісний, особистісно-зорієнтований, комплексний, системний, а також структурний «підходи». Крім цього, відповідно до результатів низки емпіричних досліджень, а також враховуючи власний досвід організації системи багаторічної підготовки одноборців, нами пропонується до використання в системі оцінювання готовності тренерів, які спеціалізуються в боротьбі самбо до застосування засобів фізичної терапії із акцентованим використанням технік кінезіологічного тейпування наступних «рівнів»: високого, достатнього та задовільного. Варто також підкреслити, що для досягнення головної мети дослідження членами науково-дослідної групи планувалося використання наступних коригуючих технік кінезіологічного тейпування: лімфатична корекція «тунелювання»; зв'язкова-сухожилна корекція «тиск»; фасціальна корекція «утримання»; механічна корекція; послаблююча корекція «ліфтинг»; функціональна корекція «пружинування». Підсумовуючи результати аналізу науково-методичної та спеціальної літератури (Інтернет-джерел), членами науково-дослідної групи розроблено та апробовано програму формування готовності тренерів, які спеціалізуються в боротьбі самбо до застосування засобів фізичної терапії (із акцентованим використанням технік кінезіологічного тейпування) в системі самоосвіти. Розроблена та апробована «Програма» є уніфікованою і може ефективно використовуватися в системі фізичної терапії представників інших повноконтактних одноборств (олімпійських та неолімпійських видів спорту). Результати дослідження впроваджені у систему самоосвіти (підвищення кваліфікації) тренерів, які спеціалізуються в одноборствах. Напрями подальших досліджень передбачають розроблення дихальних комплексів фізичних вправ, які забезпечують підвищення працездатності тренерів з одноборств (на прикладі тренерів, які спеціалізуються в боротьбі самбо та дзюдо) на етапі їхнього відновлення після лікування коронавірусної хвороби (COVID-19).

ВСТУП.

На сьогодні в Україні та закордоном спостерігається підвищення популярності серед представників різних груп населення до систематичних занять традиційними та східними одноборствами. Варто також зауважити, що окремі одноборства такі як: дзюдо, вільна, греко-

римська боротьба, карате тощо – включені у програму Олімпійських ігор. Крім цього, наступні види спорту (групи одноборств): боротьба самбо, рукопашний бій, універсальний бій, боротьба на поясах алиш, сумо й інші види бойових мистецтв – складають неолімпійські види спорту. Цікавим є також той факт, що як олімпійські, так і неолімпійські види спорту передбачають щорічне проведення чемпіонатів світу, континентів й інших міжнародних турнірів найвищих рангів. Це породжує високу конкуренцію між атлетами, а також між збірними командами різних країн, що потребує відповідного науково-методичного забезпечення навчально-тренувальної (змагальної) діяльності спортсменів, в системі їхньої багаторічної підготовки.

Сучасний стан розвитку спортивної науки, а також технічних засобів навчання у переважній більшості забезпечує систему багаторічної підготовки атлетів у різних видах спорту. Варто зауважити, що навчально-тренувальний процес, а також змагальну діяльність атлетів у різних видах спорту підтримує галузь спортивної фармакології. Використання на різних етапах багаторічної підготовки атлетів дозволених фармакологічних засобів сприяє прискоренню процесів їхнього відновлення, що забезпечує підвищення спортивних показників.

Враховуючи темпи розповсюдження всесвітньої пандемії спричиненої коронавірусною хворобою (COVID-19), а також негативні наслідки постковідного синдрому, ймовірності отримання травми атлетом, чи загострення його професійного захворювання (травми тощо), на сьогодні актуальним є пошук та розроблення методик їхньої фізичної терапії і ерготерапії. Відповідно до вище викладеного, на сьогодні своєчасним є розроблення та впровадження у систему багаторічної підготовки одноборців технік кінезіологічного тейпування (складової фізичної терапії). Це сприятиме прискоренню процесів відновлення одноборців після травм, ряду професійних захворювань та забезпечить покращення адаптації організму атлета до тренувальних навантажень на етапі їхньої фізичної терапії, що у майбутньому сприятиме успішній змагальній діяльності.

Техніка кінезіологічного тейпування (аплікації спеціальної адгезивної стрічки) ґрунтується на припущенні, що периферичний рецептор на шкірі індивіда відноситься до її нервової системи, а структура клітини може впливати на відповідний сегмент спинного

мозку. У свою чергу, спеціальна адгезивна стрічка (кінезіологічний тейп), який закріплений на тілі індивіда здійснює стимуляцію рецепторів шкіри, що позитивно впливає на його нервову систему. Крім цього, спортивне кінезіологічне тейпування доцільно розглядати як додатковий засіб оперативного та контрольованого формування суглобо-м'язових відчуттів, а також покращення управління спеціалізованих рухів спортсмена. Крім цього, кінезіологічне тейпування дозволяє відчутти та уявити м'язи у вигляді органу пізнання та джерела додаткової (біомеханічної) інформації.

Клінічне використання кінезіотейпінгу передбачає використання ряду елементів (технік) із реалізацією присутніх їм властивостей (специфічних ефектів). На першому етапі фахівець кінезіотейпінгу здійснює оцінку стану пацієнта, визначає ушкодженні м'язи і саме з них починає заходи фізичної терапії. На сьогодні існує 6 основних видів кінезіологічного тейпування: лімфатична корекція «тунелювання»; зв'язкова-сухожильна корекція «тиск»; фасціальна корекція «утримання»; механічна корекція; послаблююча корекція «ліфтинг»; функціональна корекція «пружинування».

Відповідно до вище зазначеного, своєчасним і затребуваним є пошук оптимальних та ефективних методик, програм (педагогічних моделей) формування готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності. Крім цього, важливим є організація якісної системи підвищення кваліфікації (самоосвіти) діючих тренерів із урахуванням сучасних досягнень у напрямі фізичної терапії, ерготерапії, фармакології тощо, які передбачають використання технік кінезіологічного тейпування.

Підсумовуючи вище зазначене вважаємо, що опанування фахівцями фізичного виховання та спорту, зокрема – тренерами з однокласників (й інших видів спорту) сучасними, а також ефективними техніками кінезіологічного тейпування в системі багаторічної підготовки атлетів (на етапі фізичної терапії, ерготерапії) забезпечує формування у них професійних компетентностей і є важливим практичним завданням.

Аналіз науково-методичної літератури (моніторинг Інтернет-джерел) у напрямі формування професійних компетентностей майбутніх тренерів в системі їхньої професійної освіти, дозволив визначити низку наукових праць: О. Хуртенко [1], Т. Чопик [2], Ю. Курнишева [3], Г. Омок [4], І. Кузнецової [5] та інших учених (А. Алексєєва, К. Ананченка,

Н. Бойченко, В. Приходька, Н. Серебровської). Окремі наукові концепції, методики, педагогічні моделі (технології) перелічених вище учених та практиків доцільно модернізувати відповідно до вимог сьогодення та потреб освітнього процесу багаторічної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту (тренерів, викладачів фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки, інструкторів по спорту тощо).

Цікавими за своїм змістом, сутнісними характеристиками та науковою новизною є роботи: О. Вілігорського [6], К. Царенко [7], Л. Денисової [8], Н. Башавець, Б. Кіндзера, Ю. Таймасова, О. Зуб, В. Артеменка [9], О. Солодкої, Д. Ванюк, О. Кусовської, О. Кусовського, С. Карпенка [10] та інших провідних учених і практиків (Н. Височіної, Т. Поліщук, П. Рибалки, О. Хацаюка, А. Чуха, В. Шемчука) – у яких розкриваються особливості організації системи самоосвіти, підвищення кваліфікації тренерів, які спеціалізуються в одноборствах. Необхідно підкреслити, що сучасні наукові здобутки перелічених вище провідних учених та практиків, можуть бути використані під час удосконалення професійних компетентностей фахівців фізичного виховання і спорту, зокрема – тренерів з одноборств в системі їхньої самоосвіти (планового підвищення кваліфікації на спеціалізованих курсах).

У наукових працях: В. Сазонова [11], Л. Рубан, О. Хацаюка, О. Ярещенка, А. Корольова, В. Оленченка [12], О. Хацаюка, Б. Кіндзера, С. Карасевича, В. Скляренка, В. Оленченка [13], Б. Кіндзера, Л. Вовканича, С. Нікітенка, С. Вишневецького [14], Б. Кіндзера, Н. Партико, О. Хуртенко, К. Березяк, О. Пришви, О. Нестерова [15] та інших фахівців (О. Беспалової, Д. Гросса, І. Марценюка, В. Мельник, І. Мордвінова, М. Сабадош, Ф. Суботіна, О. Томенка), висвітлені актуальні питання організації системи фізичної терапії одноборців (представників інших видів спорту) різної спортивної кваліфікації (на різних етапах їхньої багаторічної підготовки). Зазначені у роботах вище перелічених учених і практиків методики, а також способи відновлення атлетів (представників різних видів спорту) доцільно адаптувати до умов їхньої навчально-тренувальної діяльності на етапі фізичної терапії (ерготерапії).

Під час подальшої дослідно-аналітичної роботи нашу увагу привернули наукові праці провідних учених і практиків: К. Kase, J. Wallis, Т. Kase [16], А. Істоміна, А. Сушецької, О. Резуненко [17], О. Баса [18],

Г. Гончар, Т. Булгакової, С. Лазоренка, С. Хоменка, Р. Стасюка [19], Б. Кіндзера, Н. Бабич, Р. Сіренко, І. Рибчича, І. Ільницького, Н. Петренка [20], у яких розкриваються технічні особливості використання технік (методик, способів) кінезіологічного тейпування в системі фізичної терапії спортсменів різної спортивної кваліфікації. Окремі складові способів, а також прикладних методик раціонально використати під час розроблення експериментальної програми формування готовності тренерів, які спеціалізуються в одноборствах до застосування технік кінезіологічного тейпування в системі самоосвіти.

Відповідно до результатів моніторингу Інтернет-джерел, аналізу науково-методичної, спеціальної і довідкової літератури, встановлено, що питанням розроблення та апробації програм (методик, педагогічних моделей, технологій, педагогічних умов, тощо) формування готовності тренерів, які спеціалізуються в одноборствах до застосування технік кінезіологічного тейпування у професійній діяльності в системі багаторічної підготовки атлетів (одноборців різної спортивної кваліфікації) присвячено недостатню кількість науково-методичних праць, що потребує подальших наукових розвідок та підкреслює актуальність і практичну складову обраного напрямку дослідження.

Головною **метою цієї роботи** є – розроблення та апробація програми формування готовності тренерів, які спеціалізуються в боротьбі самбо до застосування засобів фізичної терапії із акцентованим використанням технік кінезіологічного тейпування в системі самоосвіти.

Для досягнення мети дослідження планувалося вирішити наступні **завдання**:

- здійснити аналіз науково-методичної літератури у напрямі формування професійних компетентностей майбутніх тренерів в системі їхньої професійної освіти;
- визначити особливості організації системи самоосвіти, підвищення кваліфікації тренерів, які спеціалізуються в одноборствах;
- проаналізувати спеціальну науково-методичну літературу (Інтернет-джерела) у напрямі організації системи фізичної терапії одноборців різної спортивної кваліфікації;
- здійснити аналіз науково-методичної та довідкової літератури у напрямі використання технік кінезіологічного тейпування в системі фізичної терапії (навчально-тренувальному процесі) спортсменів різної

спортивної кваліфікації;

- визначити сутність та структуру формування готовності тренерів, які спеціалізуються в боротьбі самбо (одноборствах) до застосування засобів фізичної терапії із акцентованим використанням технік кінезіологічного тейпування у професійній діяльності;

- визначити критерії, показники та рівні сформованості готовності тренерів, які спеціалізуються в боротьбі самбо (одноборствах) до застосування технік кінезіологічного тейпування у професійній діяльності.

Методи дослідження (на емпіричному та теоретичному рівнях): абстрагування, аналіз і синтез, індукція і дедукція, моделювання, математично-статистичні (кореляційного аналізу, факторного аналізу, шкалювання), власний досвід організації системи фізичної терапії спортсменів, які спеціалізуються в одноборствах тощо.

Дослідження виконано відповідно до планів науково-дослідної роботи і дослідно-конструкторських робіт: кафедри основ медицини Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет», кафедри тактичної та спеціальної фізичної підготовки факультету №3 Харківського національного університету внутрішніх справ (сумісний науковий проєкт «Фізична терапія», 2020-2021 р. р.).

ОСНОВНА ЧАСТИНА.

Емпіричне дослідження організовано упродовж чотирьох етапів (серпень 2020 р. – вересень 2021 р.). На першому етапі (серпень-вересень 2020 р.) було створено науково-дослідну групу (кандидат медичних наук Людмила Русин; заслужений тренер, магістр Олександр Хацаук – провідні учені та практики у обраному напрямі наукової розвідки), членами якої було проведено моніторинг Інтернет-джерел, а також аналіз науково-методичної, спеціальної та довідкової літератури у обраному напрямі дослідження. В результаті дослідно-аналітичної роботи були визначені основні домінанти, а також завдання, які забезпечують вирішення окресленої проблематики.

Відповідно до статистичних звітів провідних аналітиків спортивної медицини встановлено, що види спорту, які входять до групи одноборств на сьогодні є досить ризикованими у напрям отримання травм спортсменами у порівнянні із представниками інших видів спорту (на рис. 1 надано статистику основних травм в одноборствах у %).

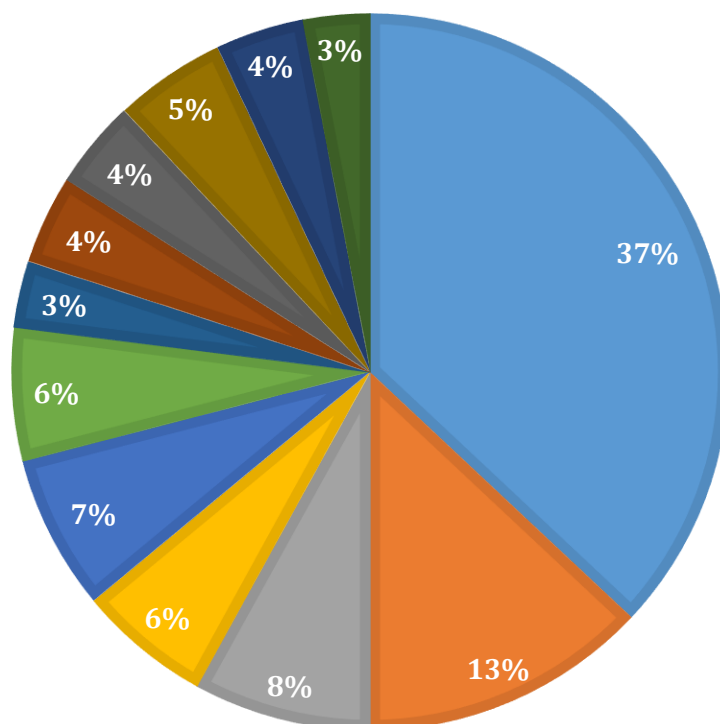
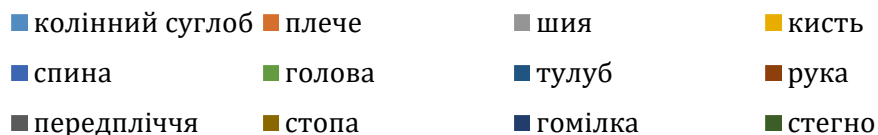

Рис. 1. Статистика отримання травм одноборцями високої кваліфікації (на прикладі спортсменів, які спеціалізуються в боротьбі самбо) в системі їхньої багаторічної підготовки (у %)

Підсумовуючи результати першого етапу дослідження вважаємо, що розроблення «Програми формування готовності тренерів, які спеціалізуються в боротьбі самбо до застосування засобів фізичної терапії із акцентованим використанням технік кінезіологічного тейпування в системі самоосвіти» на сьогодні є важливим напрямом удосконалення професійних компетентностей зазначених вище фахівців фізичного виховання та спорту.

Другий етап емпіричного дослідження (вересень-листопад 2020 р.), передбачав визначення сутності та структури формування готовності тренерів, які спеціалізуються в боротьбі самбо до застосування засобів фізичної терапії із акцентованим використанням технік кінезіологічного тейпування у професійній діяльності. З цією метою було проаналізовано спеціальні науково-методичні джерела, які розкривають змістову

частину наукової проблеми.

Відповідно до словника української мови «Тренер – фахівець, що керує тренуванням спортсменів із певного виду спорту» [21]. Підготовка майбутніх тренерів для потреб різних інституцій, які здійснюють підготовку атлетів з олімпійських та неолімпійських видів спорту здійснюється із урахуванням основних завдань передбачених рядом відомчих керівних документів [22, 23] тощо.

Охарактеризуємо поняття «підготовка – цей термін, як зазначає І. Гавриш взаємопов'язаний із фаховою освітою та ґрунтується на концепції безперервного навчання, збагачує поняття готовності; підготовка до професії розглядається як процес формування готовності до неї, а готовність – як результат професійної підготовки» [24]. Таким чином, професійна підготовка – це система навчання, яка забезпечує формування необхідних компетентностей, для певного виду діяльності, з метою здобуття відповідної кваліфікації за конкретною професійною спеціалізацією. У свою чергу, успішне засвоєння майбутніми тренерами освітньої складової їх підготовки – забезпечує їх готовність до професійної діяльності. Варто зауважити, що формування готовності діючих тренерів до організації заходів фізичної терапії, ерготерапії в системі багаторічної підготовки атлетів – є складовою їхньої професійної компетентності, що забезпечує високі спортивні показники спортсменів під час участі у змаганнях різних рангів.

Отже, поняття «готовність – є станом готового, а «готовий» згідно з довідниковою літературою – це той, хто зробив необхідне приготування до чого-небудь; перебуває в стані, близькому до чого-небудь; заздалегідь продуманий, складений, підготовлений; набув досвіду, уже склався, досяг високої майстерності» [25 с. 257].

Готовність особистості до професійної діяльності досліджували такі учені і практики як: А. Бевз, А. Демченко, К. Касярум, М. Москальов, П. Рибалко, Б. Сосновський, О. Хацаюк, В. Шемчук, В. Ягупов та інші фахівці зазначеного вище напрямку. З точки зору педагогічної науки існує декілька підходів стосовно дослідження проблеми готовності індивіда до професійної діяльності:

- культурологічний (Г. Васянович, С. Гвозд'їй, Т. Кобилянська, О. Савченко, В. Староста й інші провідні учені) – готовність до професійної діяльності проявляється через рівень сформованості професійної

культури;

- персоналістичний (Т. Жванія, Н. Кавуненко, О. Пехота, Є. Потапчук, О. Соколов, С. Шандрук й інші провідні учені) – готовність до професійної діяльності виражається через певні вимоги до особистості фахівця, а також через сукупність його компетентностей;

- креативний (О. Акімов, М. Бригадир, Ю. Вербиненко, І. Коваль, О. Кокун, Б. Марина, В. Москалець, О. Хутренко, В. Ягупов й інші провідні учені) – готовність до фахової діяльності означає здатність до творчості (сприйняття фахової майстерності як творчості);

- змішаний підхід (С. Кравець, С. Кучеренко, Н. Мойсенюк, С. Мул, П. Рибалко, І. Сірак, О. Хацаюк, О. Ярещенко й інші провідні учені), який поєднує різні вище перелічені підходи.

Варто також підкреслити, що різні підходи стосовно аналізу сутнісних характеристик готовності індивіда до професійної діяльності зумовлюють варіативність її визначень. Під час аналізу спеціальної науково-методичної та довідкової літератури зустрічається низка трактувань поняття «готовність особистості до професійної діяльності» (табл. 1).

Професійна діяльність тренерів з одноборств у порівнянні з іншими видами професійної діяльності має свої відмінності. Тому доцільно використовувати поняття «готовність тренерів з одноборств до професійної діяльності». Крім цього, багатьма авторами представленими в табл. 1 звертається увага на формування професійних компетентностей у фахівців відповідного напрямку, але не розкриваються необхідні складові організації заходів фізичної терапії (ерготерапії) із акцентованим використанням технік кінезіологічного тейпування у професійній діяльності.

Отже, поняття «готовність тренерів з одноборств до професійної діяльності» – доцільно вважати похідним від поняття «готовність особистості до професійної діяльності».

Проведений членами науково-дослідної групи (НДГ) подальший аналіз науково-методичної та довідкової літератури свідчить про те, що запропоновані визначення співпадають із висновками (науковими теоріями) провідних учених: А. Балендара, А. Деркача, І. Платонова, О. Старчука, В. Уліча, що «готовність є особистісним утворенням, проте воно не є стійким і залежить від потреб та можливостей особистості які можуть змінюватись».

Таблиця 1

**Трактування поняття
«готовність особистості до професійної діяльності»**

№ з/п	Автор	Визначення «готовність особистості до професійної діяльності»
1.	А. Демченко	«цілісне особистісне динамічне утворення, набуте в результаті спеціального навчання, що включає у свою структуру взаємопов'язані елементи – науково-теоретичний, практичний і психологічний»
2.	Л. Карамушка	«комплекс взаємопов'язаних і взаємообумовлених психологічних якостей, які забезпечують ефективність професійної діяльності»
3.	Г. Кловак	«фахова компетентність, яку характеризують сукупність взаємопов'язаних сутнісних орієнтацій, відповідних знань, умінь і навичок»
4.	Г. Коджаспірова	«складна динамічна система, що містить інтелектуальні, емоційні, вольові, мотиваційні сторони психіки»
5.	М. Котик	«стійкі якості індивіда і ситуативного фактору трудового завдання»
6.	С. Максименко, О. Пелех	«цілеспрямований прояв особистості, який включає погляди, переконання, знання, звички, уміння, ставлення, мотиви, вольові та інтелектуальні якості, почуття установки; її становлення відбувається впродовж моральної, психологічної, професійної та фізичної підготовки і є результатом усебічного особистісного розвитку особистості з урахуванням вимог, обумовлених особливостями професії»
7.	Б. Сосновський	«ієрархізованої системи професійно-важливих якостей і властивостей особистості, необхідних і психологічно достатніх для ефективної професійної діяльності»

Заслуговує уваги й те, що готовність є компетентність, (Б. Максимчук, Г. Кловак, П. Рибалко, О. Хацаюк, В. Шемчук, В. Ягупов), крім цього, готовність залежить від сформованих компетентностей індивіда, які необхідні для успішної діяльності (М. Бабишена, Г. Васянович, С. Кубіцький, Ю. Назар, Т. Лисак). У свою чергу, в розрізі дискусійних диспутів на тему «готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності», що дотичне нашому дослідженню, то в процесі її формування важливу роль відіграє педагогічний вплив (О. Абдуліна, О. Демченко, І. Іваній, Л. Долинська, В. Крутецький, О. Романчук, С. Максименко, Р. Маслюк, М. Недбай, С. Черненко). Важливим є й те, що «готовність особистості може бути сформована лише за умови, якщо вона має чітке уявлення про зміст та структуру діяльності, а її якості та сформовані компетентності будуть відповідати вимогам даної діяльності

(А. Бевз, О. Богданюк, М. Головань, М. Карпенко, С. Кубіцький, С. Максименко, М. Недбай, О. Пелех, І. Родигіна, С. Трубачова).

Підсумовуючи вище зазначене, пропонуємо наступне визначення «готовність тренерів з одноборств до професійної діяльності» – особистісне утворення, яке формується шляхом акцентованого педагогічного впливу на формування у тренерів готовності до підтримання престижу українського спорту на міжнародній арені завдяки всебічній та якісній підготовці висококваліфікованих атлетів, до виконання навчально-тренувальних планів на різних етапах багаторічної підготовки спортсменів-одноборців у тому числі й на етапах їхньої фізичної терапії і ерготерапії та забезпечує узгодження ним знань про зміст та структуру професійної діяльності, а також вимог цієї діяльності до рівня всебічної підготовленості, а також психофізіологічного стану одноборців, сформованих компетентностей необхідних для організації збалансованої та конкурентоспроможної системи багаторічної підготовки спортсменів, які спеціалізуються в одноборствах зі сформованими та усвідомленими ним в процесі розвитку можливостями та потребами.

Під час аналізу спеціальної науково-методичної та довідкової літератури [1, 3, 5, 9, 19, 26], а також відповідно до наукових концепцій провідних фахівців педагогічної та спортивної науки (Д. Грищенка, Р. Гуревича, Б. Лоя, Р. Маслюка, Н. Міцкевича, О. Шевченка), членами НДГ встановлено, що до основних структурних елементів готовності фахівців фізичного виховання та спорту до професійної діяльності (у тому числі й тренерів, які спеціалізуються в одноборствах) відносять:

- мотиваційний – прагнення подолання труднощів майбутніх етапів багаторічної підготовки атлетів, а також динаміки їхньої змагальної діяльності та усвідомлення необхідності їх подолання, оцінювання своїх можливостей щодо управління психічними станами та діями на основі накопиченого досвіду;

- пізнавальний – забезпечується необхідним об'ємом специфічної інформації, яка необхідна для якісної організації навчально-тренувального процесу, заходів фізичної терапії (ерготерапії) на різних етапах багаторічної підготовки атлетів, а також під час безпосередньої їхньої участі у змаганнях різних рангів;

- емоційний – переживання почуття впевненості чи сумніву у своїй готовності до подолання труднощів навчально-тренувального процесу

та майбутньої змагальної діяльності атлетів, уміння керувати своїми емоційно-вольовими процесами в екстремальних умовах змагальної діяльності;

- вольовий – забезпечує атлетам можливість подолання труднощів: навчально-тренувального процесу на різних етапах їхньої багаторічної підготовки; на етапах фізичної терапії (ерготерапії), а також в процесі змагальної діяльності.

Відповідно до вище зазначеного, а також враховуючи результати низки теоретичних та емпіричних досліджень [2, 4, 5, 7, 10] вважаємо, що структура готовності тренерів, які спеціалізуються в одноборствах до професійної діяльності містить наступні компоненти:

- мотиваційний – розуміння труднощів навчально-тренувального процесу, змагальної діяльності, а також організації системи фізичної терапії (ерготерапії) на різних етапах багаторічної підготовки одноборців та їх подолання, оцінювання своїх можливостей стосовно управління психічним та фізичним станом;

- функціональний – формування та розвиток необхідних компетентностей, які забезпечують високі спортивні показники спортсменів-одноборців під час участі у змаганнях різних рангів;

- прикладний – всебічне забезпечення навчально-тренувального процесу одноборців із використанням сучасних досягнень науки та техніки, а також досягнень у напрямі фізичної терапії і ерготерапії представників різних груп населення;

- стресостійкий – формування високої психологічної стійкості спортсменів, які спеціалізуються в одноборствах до несприятливих факторів навчально-тренувальної та змагальної діяльності.

Третій етап емпіричного дослідження (листопад 2020 р. – січень 2021 р.) передбачав здійснення визначення критеріїв, показників та рівнів сформованості готовності тренерів, які спеціалізуються в боротьбі самбо (одноборствах) до застосування технік кінезіологічного тейпування у професійній діяльності.

Відповідно до положення про систему міжнародних стандартів ISO [27], «критерій – є мірою відображення цілісності властивості об'єкта, що забезпечує його існування; ідеал, який відображає вищий, досконалий рівень явища, яке підлягає вивченню (дослідженню); методологічний інструментарій управління якістю освіти тощо» [27]. Відповідно до тлумачення словника української мови «показник означає – свідчення, доказ, ознака чого-небудь; наочні дані про результати якоїсь роботи,

якогось процесу; дані про досягнення в чому небудь; те саме, що показчик; показник степеня (цифра чи літера, що вказує, до якого степеня підноситься число або вираз» [28]. З точки зору педагогічної науки визначення поняття «критерій» – розуміє об'єктивну ознаку, відповідно до якої здійснюється оцінка, чи оцінювання процесу (явища), яке досліджується, а також ступеню його розвитку (сформованості) у досліджуваних індивідів, або сукупність відповідних якостей явища (феномена), які відображають його сутнісні характеристики, тому підлягають об'єктивній оцінці, зазначене вище збігається із науковими концепціями провідних учених: Т. Булгакової, Г. Гончар, С. Лазоренка, П. Рибалки, Р. Стасюка, С. Хоменка, О. Хацаюка [19].

Враховуючи результати низки теоретичних та емпіричних досліджень [1, 3, 8, 9, 15, 19] у напрямі визначення сутнісних характеристик та структури «критерію» вважаємо, що його характеристика напряду залежить від об'єкту та предмета дослідження, а «аналіз» – рекомендується розглядати як прикладний науково-методичний інструментарій управління якістю опанування тренерами, які спеціалізуються в одноборствах методиками (технологіями) фізичної терапії і ерготерапії, зокрема техніками кінезіологічного тейпування атлетів.

Необхідно також відмітити, що «аналіз» у зазначених обставинах є «базою» об'єктивного (достовірного) оцінювання сформованості професійних компетентностей тренерів, які спеціалізуються в одноборствах (інших видах спорту), який напряду впливає на систему підготовки одноборців (на різних етапах), а також на їх змагальну діяльність. Таким чином, «критерій сформованості готовності тренерів, які спеціалізуються в одноборствах до використання методик фізичної терапії і ерготерапії в професійній діяльності» – є еталоном для визначення дійсного його стану. Крім цього, він є сукупністю ознак для висновку про ступінь відповідності фактичного рівня сформованості зазначеної вище «готовності тренерів, які спеціалізуються в одноборствах» встановленим вимогам.

Проведений нами на попередніх етапах дослідження моніторинг Інтернет-ресурсів, а також аналіз науково-методичної, довідкової та спеціальної літератури [1-5, 7-8, 11, 19] дозволив виділити рівнозначні для тренерів, які спеціалізуються в одноборствах «критерії оцінювання»: мотиваційний, змістовий та аналітико-оцінний. Варто підкреслити, що зазначені вище наукові погляди збігаються із науковими концепціями

низки провідних учених та практиків (Д. Грищенко, С. Лещені, Р. Любчича, О. Моргунова, П. Рибалки, В. Старости, А. Турчинова, О. Хацаюка, В. Шемчука, О. Яреценка). Важливим є й той факт, що кожен «критерій» вимагає відповідного об'єктивного (виваженого) оцінювання за рядом показників.

Підсумовуючи вище зазначене вважаємо, що зміст «критерію» за своїм об'ємом є більш ширшим ніж зміст «показника». У свою чергу, «показник» є складовою частиною «критерію», тому ступінь його прояву, кількісна та якісна характеристика, а також визначеність «критерію» виражається певними кількісними «показниками». Крім цього, «показники» є провідною ланкою під час діагностування, тому «показник» є відображенням (ознакою, свідченням, доказом), а також ефективним інструментом об'єктивного оцінювання досягнень процесів (явищ), які підлягають теоретичним та емпіричним дослідженням.

У подальшому, згідно плану емпіричного дослідження нами проведено визначення домінуючих «показників» зазначених вище «критеріїв». З цією метою розроблено відповідну таблицю (табл. 1), яка розкриває зміст та структуру «критеріїв», а також «показників» у обраному напрямі дослідження. Варто також зауважити, що під час конструювання зазначеної вище таблиці використовувалися ідеї та наукові погляди учених: Г. Гончар, Т. Булгакової, С. Лазоренка, Р. Стасюка, С. Хоменка, О. Хацаюка, В. Шемчука [19]. Запропонована нами таблиця (табл. 2) є уніфікованою і може бути використана тренерами, які спеціалізуються в одноборствах у своїй професійній діяльності.

Нами очікувалося, що впровадження у професійну діяльність тренерів, які спеціалізуються в одноборствах засобів фізичної терапії (єрготерапії) із акцентованим використанням технік кінезіологічного тейпування одноборців зазначених у табл. 2 «критеріїв», а також форм, моделей, методик, технологій тощо – сприятиме стійкому формуванню професійних компетентностей, які забезпечують успішну змагальну діяльність спортсменів, які спеціалізуються в одноборствах.

Варто також підкреслити, що для досягнення головної мети дослідження членами НДГ планувалося використання наступних коригуючих технік кінезіологічного тейпування:

- 1) лімфатична корекція «тунелювання»;
- 2) зв'язкова-сухожильна корекція «тиск»;
- 3) фасціальна корекція «утримання»;
- 4) механічна корекція;

- 5) послаблююча корекція «ліфтинг»;
 6) функціональна корекція «пружинування».

Таким чином, відповідно до вище викладеного доцільним є констатування того факту, що для будь-якого «критерію» характерним є наявність певних «показників», які відображають найбільш важливі та інформативні властивості «об'єкту», що забезпечує його існування.

Таблиця 2

«Критерії, показники» сформованості готовності тренерів, які спеціалізуються в одноборствах до використання методики фізичної терапії (ерготерапії) із акцентованим використанням технік кінезіологічного тейпування у професійній діяльності

№ з/п	«Критерії»	«Показники»
	мотиваційний	Прояв інтересу до: методик фізичної терапії (ерготерапії) із акцентованим використанням технік кінезіологічного тейпування та бажання їх реалізації у професійній діяльності під час організації системи багаторічної підготовки одноборців. Ціннісна орієнтація на оволодіння теоретичними знаннями та практичними навичками використання технік кінезіологічного тейпування одноборців в системі їхньої багаторічної підготовки, а також під час їх участі у змаганнях різних рангів. Мотивація у напрямі довершеного опанування техніками кінезіологічного тейпування. Формування тактильної чутливості та теоретичних знань анатомії людини.
	змістовий	Формування специфічних умінь та практичних навичок, які забезпечують терапевтичний ефект кінезіологічного тейпування. Професійна свідомість, самомотивація, самосвідомість. Формування мотиву, який виникає з потреби особистості та закінчується її спонуканням до опанування техніками кінезіологічного тейпування на професійному рівні, яка забезпечує якісну та ефективну реалізацію завдань навчально-тренувального процесу одноборців, а також успішну змагальну діяльність атлетів (під час їх участі у змаганнях різних рангів). Теоретичні знання, практичні навички, досвід багаторічної підготовки спортсменів-одноборців високої кваліфікації.
	аналітико-оцінний	Самовдосконалення (саморозвиток) на різних етапах фізичної терапії (ерготерапії) спортсменів, які спеціалізуються в одноборствах із використанням технік кінезіологічного тейпування. Самокритичність, готовність до прийняття виважених та обґрунтованих ризикових рішень в екстремальних умовах навчально-

Продовження табл. 2

№ з/п	«Критерії»	«Показники»
		трениувальної та змагальної діяльності одноборців. Схильність до самоаналізу, сформовані професійні компетентності, (саморе-гуляції) під час організації системи які забезпечують формування самооцінки фізичної терапії (ерготерапії) із використанням технік кінезіологічного тейпування (в системі багаторічної підготовки одноборців, а також в процесі змагальної діяльності). Готовність до діалогу, проведення тематичних консультацій із досвідченими тренерами, фахівцями фізичної терапії (ерготерапії), спеціалістами кінезіологічного тейпування тощо. Уміння контролювати власний психофізичний стан та стан одноборців, які потребують кінезіологічного тейпування (в системі фізичної терапії, ерготерапії).

У подальшому членами НДГ було здійснено визначення дієвих «підходів». Враховуючи результати попередніх досліджень [2, 4, 7, 9, 13, 19], встановлено, що найбільш ефективними підходами для досягнення мети обраного напрямку дослідження та з метою розроблення майбутньої «Програми формування готовності тренерів, які спеціалізуються в боротьбі самбо до застосування засобів фізичної терапії (із акцентованим використанням технік кінезіологічного тейпування) в системі самоосвіти» є: діяльнісний, особистісно-зорієнтований, комплексний, системний, а також структурний «підходи».

Крім цього, відповідно до результатів низки емпіричних досліджень зазначених вище, а також враховуючи власний досвід організації системи багаторічної підготовки одноборців нами пропонується до використання в системі оцінювання готовності тренерів, які спеціалізуються в боротьбі самбо до застосування засобів фізичної терапії із акцентованим використанням технік кінезіологічного тейпування наступних «рівнів»: високого, достатнього та задовільного.

Підсумовуючи результати отримані наприкінці зазначеного вище етапу встановлено, що на сьогодні в освітньому процесі майбутніх тренерів з одноборств, а також системі професійної підготовки (самостійної роботи, підвищення кваліфікації тощо) діючих тренерів з олімпійських та неолімпійських видів одноборств відпрацьовані прикладні та науково-обґрунтовані дидактичні принципи, які

відображають специфічні та закономірні особливості формування професійних компетентностей.

У динаміці четвертого етапу (січень-вересень 2021 р.), відповідно до отриманих результатів нами розроблено програму формування готовності тренерів, які спеціалізуються в боротьбі самбо до застосування засобів фізичної терапії із акцентованим використанням технік кінезіологічного тейпування в системі самоосвіти (табл. 3).

Таблиця 3

Програма формування готовності тренерів, які спеціалізуються в боротьбі самбо до застосування засобів фізичної терапії із акцентованим використанням технік кінезіологічного тейпування в системі самоосвіти

№ з/п	№ заняття, зміст навчальних питань	Тривалість заняття (хв)	Коротка описова характеристика тематики занять в системі самоосвіти
1. Базовий блок			
1.1	Вхідний контроль. Самоаналіз наявного стану сформованості теоретичних знань (практичних навичок) в організації системи фізичної терапії однокласників із акцентованим використанням технік кінезіологічного тейпування.	45	Перевірка теоретичних знань та практичних умінь в організації заходів фізичної терапії, ерготерапії спортсменів, які спеціалізуються в однокласниках. Перевірка наявного рівня теоретичних знань (практичних навичок) необхідних для використання технік кінезіологічного тейпування у професійній діяльності.
1.2	Заняття № 1. <u>Навчальне питання 1.</u> Анатомія кінезіологічного тейпування. <u>Навчальне питання 2.</u> Термінологія кінезіологічного тейпування. <u>Навчальне питання 3.</u> Клініко-фізіологічне обґрунтування та механізми дії кінезіологічного тейпа.	90	Ознайомлення із властивостями кінезіологічного тейпу. Кольори адгезивних стрічок та основні техніки (принципи) роботи з ними. Показання та протипоказання до кінезіологічного тейпування. Запобіжні заходи (застереження) під час аплікації адгезивної стрічки.
1.3	Заняття № 2. <u>Навчальне питання 1.</u> Основні правила роботи з тейпами. <u>Навчальне питання 2.</u> Ознайомлення з основами техніки аплікацій із використанням кінезіологічних тейпів.	90	Вивчення особливостей підготовки шкіри спортсменів до процедури аплікації адгезивної стрічки (кінезіологічного тейпу). Нанесення та видалення аплікації кінезіологічного тейпу. Основні види кінезіологічного тейпування. Особливості застосування коригуючих технік та методики механічної корекції.
1.4	Заняття № 3. <u>Навчальне питання 1.</u> Особливості кінезіологічного тейпування при травмах голови. <u>Навчальне питання 2.</u> Особливості кінезіологічного тейпування при травмах шиї.	90	Ознайомлення із технікою аплікації адгезивної кінезіологічної стрічки (кінезіологічного тейпування) при головних болях, які викликані м'язовою напругою (тензійний головний біль). Ознайомлення із технікою кінезіологічного тейпування при травмах скронево-нижньощелепного суглобу. Ознайомлення із технікою аплікації адгезивної кінезіологічної

Продовження табл. 3

№ з/п	№ заняття, зміст навчальних питань	Тривалість заняття (хв)	Коротка описова характеристика тематики занять в системі самоосвіти
			стрічки при невралгії трійничкового нерву. Ознайомлення із технікою кінезіологічного тейпування при шийному спондиліті. Ознайомлення із технікою аплікації адгезивної кінезіологічної стрічки при розтяженні м'язів у шийному відділі хребта.
1.5	Заняття № 4. <u>Навчальне питання 1.</u> Особливості кінезіологічного тейпування при травмах плечей.	90	Ознайомлення із технікою аплікації адгезивної кінезіологічної стрічки при синдромі манжетки ротаторів. Ознайомлення із технікою кінезіологічного тейпування при лопатково-плечевій дисфункції. Ознайомлення із технікою аплікації адгезивної кінезіологічної стрічки при нестабільності плечового суглобу (передня, або багатоосьова). Ознайомлення із технікою кінезіологічного тейпування при: багатоосьовій нестабільності плечового суглобу, бурситах плечового суглобу, розтягненнях ключично-акроміального з'єднання, адгезивному капсуліті, тендосиновіті біцепса, нейропраксії плечового сплетіння.
1.6	Заняття № 5. <u>Навчальне питання 1.</u> Особливості кінезіологічного тейпування при травмах тулуба. <u>Навчальне питання 2.</u> Особливості кінезіологічного тейпування при травмах спини.	90	Вивчення особливостей техніки кінезіологічного тейпування при синдромі грудної апертури. Ознайомлення із технікою нанесення адгезивної стрічки при розтяженні грудино-ключичного суглобу. Вивчення особливостей кінезіологічного тейпування при сколіозі. Ознайомлення із основами нанесення аплікації адгезивної стрічкою при переломі (забоях) ребер. Вивчення техніки кінезіологічного тейпування при міжреберній невралгії. Ознайомлення із технікою кінезіологічного тейпування при костохондроїозному розриві або розтяженні. Вивчення технік нанесення адгезивної стрічки при розтягненнях м'язів, які забезпечують випрямлення спини (поясничний відділ). Ознайомлення із технікою кінезіологічного тейпування при розтяженні та запаленні крестцево-подвздошного суглобу. Вивчення техніки аплікації адгезивної кінезіологічної стрічки при спондилолізі та спондилолістезі. Ознайомлення із техніками нанесення адгезивної стрічки при міофасціальному болю в поясниці.
1.7	Заняття № 6. <u>Навчальне питання 1.</u> Особливості кінезіологічного тейпування при травмах рук	90	Ознайомлення із технікою аплікації адгезивної кінезіологічної стрічки при вальгусній деформації ліктьового суглобу. Ознайомлення із технікою кінезіологічного тейпування при бурсіті ліктьового відростку. Ознайомлення із технікою аплікації адгезивної кінезіологічної стрічки при перегинанні ліктьового суглобу. Ознайомлення із технікою кінезіологічного тейпування при латеральному епікондиліті плечової кістки.

Продовження табл. 3

№ з/п	№ заняття, зміст навчальних питань	Тривалість заняття (хв)	Коротка описова характеристика тематики занять в системі самоосвіти
			Вивчення особливостей техніки кінезіологічного тейпування при медіальному епікондиліті. Ознайомлення із технікою кінезіологічного тейпування при ураженнях медіального надмищелка плеча. Вивчення особливостей техніки кінезіологічного тейпування при синдромі карпального тонеля. Ознайомлення із технікою кінезіологічного тейпування при лімфостазі в області верхніх кінцівок.
1.8	<p>Заняття № 7. <u>Навчальне питання 1.</u> Особливості кінезіологічного тейпування при травмах кистей. <u>Навчальне питання 2.</u> Особливості кінезіологічного тейпування при травмах передпліччя.</p>	90	Вивчення особливостей техніки кінезіологічного тейпування при травмах кисті. Ознайомлення із технікою нанесення адгезивної стрічки при контрактурі де Кервена. Вивчення особливостей кінезіологічного тейпування при травмах міжфалангових суглобів. Ознайомлення із основами нанесення аплікації адгезивної стрічкою при молотоподібному пальці. Вивчення техніки кінезіологічного тейпування при вивихах фаланг. Ознайомлення із технікою кінезіологічного тейпування при «пальці лижника».
1.9	<p>Заняття № 8. <u>Навчальне питання 1.</u> Особливості кінезіологічного тейпування при травмах стегна. <u>Навчальне питання 2.</u> Особливості кінезіологічного тейпування при травмах гомілки.</p>	90	Ознайомлення із технікою аплікації адгезивної кінезіологічної стрічки при остеоартриті тазостегнового суглобу. Вивчення особливостей техніки кінезіологічного тейпування при розтягненні аддукторів стегна. Ознайомлення із технікою кінезіологічного тейпування при бурситі вертельної сумки. Вивчення особливостей техніки кінезіологічного тейпування при запаленні іліотибіального тракту. Ознайомлення із технікою аплікації адгезивної кінезіологічної стрічки при забоях гребня подвздошної кістки. Вивчення особливостей техніки кінезіологічного тейпування при медіальному великостегновому синдромі. Ознайомлення із технікою кінезіологічного тейпування при забоях та розтягненні квадрицепса стегна. Вивчення особливостей техніки кінезіологічного тейпування при синдромі гематоми переднього компартмента, ішіасі, лімфедемі гомілки.
1.10	<p>Заняття № 9. <u>Навчальне питання 1.</u> Особливості кінезіологічного тейпування при травмах колінного суглобу. <u>Навчальне питання 2.</u> Особливості кінезіологічного тейпування при травмах гомілки.</p>	90	Ознайомлення із основами нанесення аплікації адгезивної стрічкою при складці колінного суглобу. Вивчення техніки кінезіологічного тейпування при синдромі огсуда-шляттєра і ларсена-йохансона. Ознайомлення із технікою кінезіологічного тейпування при ушкодженнях передньої хрестоподібної зв'язки. Вивчення технік нанесення адгезивної стрічки при ушкодженні медіальної колатеральної зв'язки. Ознайомлення із технікою кінезіологічного тейпування при

Продовження табл. 3

№ з/п	№ заняття, зміст навчальних питань	Тривалість заняття (хв)	Коротка описова характеристика тематики занять в системі самоосвіти
			перегинанні у колінному суглобі. Вивчення техніки аплікації адгезивної кінезіологічної стрічки при ушкодженні менісків колінного суглобу. Ознайомлення із техніками нанесення адгезивної стрічки при остеоартриті колінного суглобу. Вивчення техніки аплікації адгезивної кінезіологічної стрічки при бурситі колінного суглобу, бурситі чи тендиніті локалізації «гусинної лапки». Ознайомлення із техніками нанесення адгезивної стрічки при коліні бігуна чи велосипедиста.
1.11	Заняття № 10. <u>Навчальне питання 1.</u> Особливості кінезіологічного тейпування при травмах гомілки. <u>Навчальне питання 2.</u> Особливості кінезіологічного тейпування при травмах стопи.	90	Ознайомлення із технікою аплікації адгезивної кінезіологічної стрічки при планетарному фасцеїті. Вивчення техніки аплікації адгезивної кінезіологічної стрічки при тендиніті і тендосиновіті Ахіллового сухожилля. Ознайомлення із технікою кінезіологічного тейпування при задньо-пяточному бурситі. Вивчення техніки аплікації адгезивної кінезіологічної стрічки при синдромі «seves» або апофізиті пяточної кістки. Ознайомлення із технікою аплікації адгезивної кінезіологічної стрічки при розтягненні латеральних зв'язок гомілковостопного суглобу. Вивчення техніки аплікації адгезивної кінезіологічної стрічки при розтягненні зв'язок медіальної поверхні гомілковостопного суглобу. Ознайомлення із технікою кінезіологічного тейпування при підвизиху сухожилць (малоберцева кістка). Вивчення техніки аплікації адгезивної кінезіологічної стрічки при «hallux valgus». Ознайомлення із технікою кінезіологічного тейпування при: молото-подібному пальці стопи, вивихах пальців стопи, перегинанні великого пальця стопи. Ознайомлення із технікою кінезіологічного тейпування при плюсневій дузі та її ушкодженнях, невромії мортонна.
1.12	Заняття № 11. <u>Навчальне питання 1.</u> Особливості комбінованого тейпінгу.	90	Вивчення особливостей техніки комбінованого тейпінгу при тенденіті Ахіллового сухожилля. Ознайомлення із технікою комбінованого тейпінгу ключично-акроміального з'єднання. Вивчення особливостей комбінованого тейпінгу при розтягненнях м'язів аддукторів стегна. Ознайомлення із основами комбінованого тейпінгу при перерозгинанні у ліктьовому суглобі. Вивчення техніки комбінованого тейпінгу при розтягненні м'язів, які формують краї підколінної ямки. Ознайомлення із технікою комбінованого тейпінгу при контузії гребня подвздошної кістки. Вивчення техніки

Продовження табл. 3

№ з/п	№ заняття, зміст навчальних питань	Тривалість заняття (хв)	Коротка описова характеристика тематики занять в системі самоосвіти
			комбінованого тейпінгу при перерозгинанні у колінному суглобі. Ознайомлення із технікою комбінованого тейпінгу при розтягненні зв'язок латеральної поверхні гомілки. Вивчення техніки комбінованого тейпінгу при ушкодженнях медіальної, латеральної коллатеральних зв'язок. Ознайомлення із технікоюкомбінованого тейпінгу при медіальному, латеральному епікондиліті плечової кістки (розтягненні зв'язок медіальної поверхні гомілковостопного суглобу). Ознайомлення із технікою комбінованого тейпінгу плюсневої дуги, плюсневої дуги із використанням традиційного кінезіотейпінгу. Вивчення технік комбінованого тейпінгу при: тендиніті сухожилля надколінника, плантарному фасциіті. Ознайомлення із технікою комбінованого тейпінгу при: розтягненні (контузії) квадрицепса, медіальному великоберцевому стресс синдромі, молотоподібній деформації пальців стопи, вальгусній деформації у ліктьовому суглобі, розтягненні кисті.
1.13	Контрольне заняття № 1. Контроль сформованості базових теоретичних знань необхідних для організації системи фізичної терапії одноборців із використанням технік кінезіологічного тейпування.	45	Перелік контрольних питань для самоконтролю: властивості кінезіологічних стрічок; основи аплікаційних технік; вибір типу смужок для кінезіологічної аплікації, особливості зняття аплікаційної смужки з паперової основи; основи аплікації; натягнення тканин; натягнення кінезіологічного тейпу; напрямки аплікацій; види аплікаційних смужок; коригуючі техніки; особливості кінезіологічного тейпування при травмах: голови та шиї, плеча, тулубу та спини, рук, кисті та передпліччя, стегна та гомілки, колінного суглобу та гомілки, гомілки та ступні; основні техніки комбінованого тейпінгу.
Всього за базовий блок		1080	---
1. Теоретичний блок			
2.1	Заняття № 12. Навчальне питання 1. Вивчення коригуючої техніки кінезіологічного тейпування лімфатична корекція «тунелювання».	90	Вивчення особливостей використання коригуючої техніки кінезіологічного тейпування лімфатична корекція «тунелювання» (де використовується, вибір методик аплікації, аналгезія, урахування потреб пацієнта).
2.2	Заняття № 13. Навчальне питання 1. Вивчення коригуючої техніки кінезіологічного тейпування зв'язкова-сухожильна корекція «тиск».	90	Вивчення особливостей використання коригуючої техніки кінезіологічного тейпування зв'язкова-сухожильна корекція «тиск» (призначення, особливості використання, ефективні методики, фізіотерапевтичний ефект, урахування потреб пацієнта).

Продовження табл. 3

№ з/п	№ заняття, зміст навчальних питань	Тривалість заняття (хв)	Коротка описова характеристика тематики занять в системі самоосвіти
2.3	Заняття № 14. Навчальне питання 1. Вивчення коригуючої техніки кінезіологічного тейпування фасціальна корекція «утримання».	90	Вивчення особливостей використання коригуючої техніки кінезіологічного тейпування фасціальна корекція «утримання». (призначення, особливості використання, ефективні методики, фізіотерапевтичний ефект, урахування потреб пацієнта).
2.4	Заняття № 15. Навчальне питання 1. Вивчення коригуючої техніки кінезіологічного тейпування механічна корекція.	90	Вивчення особливостей використання коригуючої техніки кінезіологічного тейпування механічна корекція (призначення, особливості використання, ефективні методики, фізіотерапевтичний ефект, урахування потреб пацієнта).
2.5	Заняття № 16. Навчальне питання 1. Вивчення коригуючої техніки кінезіологічного тейпування послаблююча корекція «ліфтинг».	90	Вивчення особливостей використання коригуючої техніки кінезіологічного тейпування послаблююча корекція «ліфтинг» (призначення, особливості використання, ефективні методики, фізіотерапевтичний ефект, урахування потреб пацієнта).
2.6	Заняття № 17. Навчальне питання 1. Вивчення коригуючої техніки кінезіологічного тейпування функціональна корекція «пружинування»	90	Вивчення особливостей використання коригуючої техніки кінезіологічного тейпування функціональна корекція «пружинування» (призначення, особливості використання, ефективні методики, фізіотерапевтичний ефект, урахування потреб пацієнта).
2.7	Контрольне заняття № 2. Контроль сформованості теоретичних знань необхідних для організації системи фізичної терапії одноборців із використанням технік кінезіологічного тейпування.	45	Перелік контрольних питань для самоконтролю: властивості кінезіологічних стрічок; основи аплікаційних технік; вибір типу смужок для кінезіологічної аплікації, особливості зняття аплікаційної смужки з паперової основи; основи аплікації; натягнення тканин; натягнення кінезіологічного тейпу; напрями аплікацій; види аплікаційних смужок; коригуючі техніки; особливості кінезіологічного тейпування при травмах: голови та шиї, плеча, тулубу та спини, рук, кисті та передпліччя, стегна та гомілки, колінного суглобу та гомілки, гомілки та ступні; основні техніки комбінованого тейпінгу; особливості використання коригуючих технік кінезіологічного тейпування.
Всього за теоретичний блок		585	---
1. Практичний блок			
3.1	Заняття № 18. Навчальне питання 1. Практичне відпрацювання нанесення адгезивної стрічки (кінезіологічного тейпу) із використанням коригуючої техніки лімфатична корекція «тунелювання».	90	Формування практичних навичок нанесення адгезивної стрічки (кінезіологічного тейпу) із використанням коригуючої техніки лімфатична корекція «тунелювання».

Продовження табл. 3

№ з/п	№ заняття, зміст навчальних питань	Тривалість заняття (хв)	Коротка описова характеристика тематики занять в системі самоосвіти
3.2	Заняття № 19. Навчальне питання 1. Практичне відпрацювання нанесення адгезивної стрічки (кінезіологічного тейпу) із використанням коригуючої техніки зв'язкова-сухожилна корекція «тиск».	90	Формування практичних навичок нанесення адгезивної стрічки (кінезіологічного тейпу) із використанням коригуючої техніки зв'язкова-сухожилна корекція «тиск».
3.3	Заняття № 20. Навчальне питання 1. Практичне відпрацювання нанесення адгезивної стрічки (кінезіологічного тейпу) із використанням коригуючої техніки фасціальна корекція «утримання».	90	Формування практичних навичок нанесення адгезивної стрічки (кінезіологічного тейпу) із використанням коригуючої техніки фасціальна корекція «утримання».
3.4	Заняття № 21. Навчальне питання 1. Практичне відпрацювання нанесення адгезивної стрічки (кінезіологічного тейпу) із використанням коригуючої техніки механічна корекція; послаблююча корекція «ліфтинг».	90	Формування практичних навичок нанесення адгезивної стрічки (кінезіологічного тейпу) із використанням коригуючої техніки механічна корекція; послаблююча корекція «ліфтинг».
3.5	Заняття № 22. Навчальне питання 1. Практичне відпрацювання нанесення адгезивної стрічки (кінезіологічного тейпу) із використанням коригуючої техніки функціональна корекція «пружинування».	90	Формування практичних навичок нанесення адгезивної стрічки (кінезіологічного тейпу) із використанням коригуючої техніки функціональна корекція «пружинування».
3.6	Контрольне заняття № 3. Контроль сформованості теоретичних знань та практичних навичок в організації системи фізичної терапії одноборців із використанням технік кінезіологічного тейпування.	45	Перелік контрольних питань для самоконтролю: властивості кінезіологічних стрічок; основи аплікаційних технік; вибір типу смужок для кінезіологічної аплікації, особливості зняття аплікаційної смужки з паперової основи; основи аплікації; натягнення тканин; натягнення кінезіологічного тейпу; напрями аплікацій; види аплікаційних смужок; коригуючі техніки; особливості кінезіологічного тейпування при травмах: голови та шиї, плеча, тулубу та спини, рук, кисті та передпліччя, стегна та гомілки, колінного суглобу та гомілки, гомілки та ступні; основні техніки комбінованого тейпінгу; особливості використання коригуючих технік кінезіологічного тейпування; практично виконати аплікацію кінезіологічним тейпом із використанням корегуючих технік: лімфатична корекція «тунелювання»; зв'язкова-сухожилна корекція «тиск»; фасціальна корекція «утримання»; механічна корекція; послаблююча корекція «ліфтинг»; функціональна корекція «пружинування».

Продовження табл. 3

Всього за практичний блок	495	---
Всього за період самоосвіти	2160	---

Авторська розробка: Л. Русин, О. Хацяюк

Примітки: 1) перед застосуванням технік кінезіологічного тейпування необхідно отримати згоду спортсменів; 2) під час розроблення «Програми» використані окремі наукові концепції провідних фахівців кінезіологічного тейпування (І. Марценюка [29], К. Kase, J. Wallis, Т. Kase [16]); 3) для практичного використання технік кінезіологічного тейпування спортсменів-однборців в системі їхньої фізичної терапії необхідно отримати дозвіл лікарів; 5) для організації контрольних заходів розробити варіанти тестових та контрольних завдань.

Послідовність та алгоритм самостійного опанування техніками кінезіологічного тейпування у професійній діяльності тренерів, які спеціалізуються в однокорствах надано на рисунку 2.

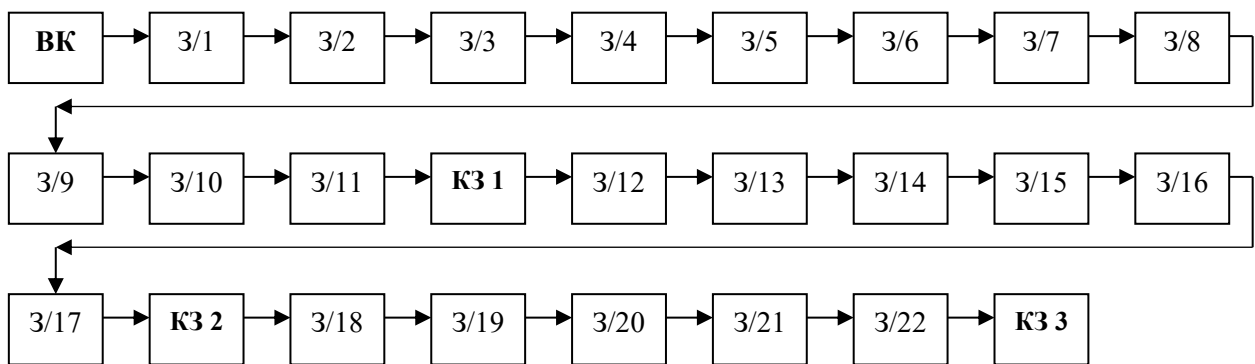

Рис. 2. Структурно-логічна схема організації системи самоосвіти тренерів із використанням «Програми формування готовності тренерів, які спеціалізуються в боротьбі самбо до застосування засобів фізичної терапії із акцентованим використанням технік кінезіологічного тейпування в системі самоосвіти»

Примітка: скорочення *VK* – вхідний контроль; *K3* – контрольне заняття; *3 №* – заняття та його номер відповідно до «Програми» (табл. 3).

Враховуючи вище викладене, членами НДГ були розроблені рекомендації щодо застосування кінезіологічного тейпу в системі фізичної терапії однокорців (на прикладі спортсменів, які спеціалізуються в боротьбі самбо: спортивний розділ, бойовий розділ та пляжне самбо):

1) визначити місце де відчувається біль, м'язова втома (місце травми);

2) перед нанесенням аплікації адгезивної стрічки (тейпу) необхідно обробити місце ушкодження спиртовим розчином;

3) відміряти смужку тейпу відповідної довжини в залежності від області на яку планується його нанести;

4) скласти тейп навпіл та закруглити його кінчики за допомогою ножиць;

5) надірвати паперову захисну стрічку на відстані 3-4 см від її кінця з метою створення основи для її наповнення (так званого «якоря»);

6) здійснити аплікацію із відповідним натягом тейпу на уражену ділянку біоланки тощо;

7) кінезіологічний тейп рекомендується накладати за 30-40 хв до тренування (фізичних навантажень, заходів фізичної терапії тощо);

8) після прийому душу, купання (плавання) необхідно сухим рушником підсушити бинт;

9) обов'язково дотримуватися вимог щодо розтягнення адгезивної стрічки для кожної аплікації.

Під час заходів фізичної терапії із використанням кінезіологічного тейпування одноборців необхідно враховувати наступні протипоказання, адгезивну стрічку не застосовувати:

1) спортсменам (людям) з місцевими захворюваннями шкіри та індивідуальною чутливістю до компонентів сировини, що може призвести до алергії;

2) на відкриті рани;

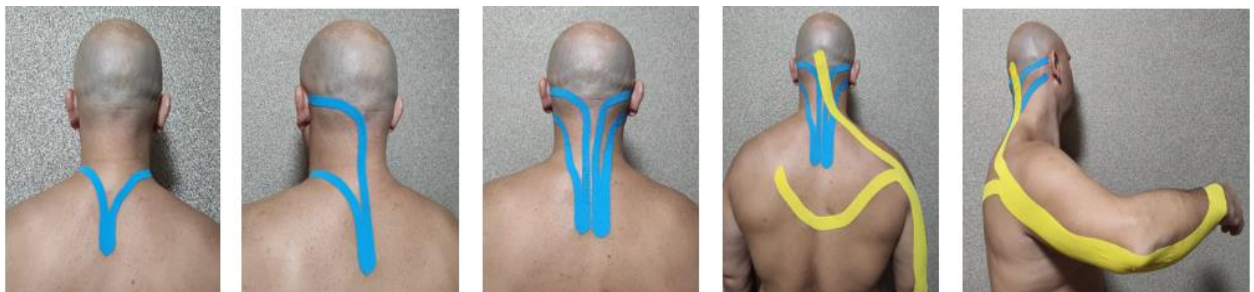
3) при трофічних виразках, екземах (ксеродермі, пігментації шкіри);

Заключний блок емпіричного дослідження передбачав проведення апробації розробленої програми формування готовності тренерів, які спеціалізуються в боротьбі самбо до застосування засобів фізичної терапії із акцентованим використанням технік кінезіологічного тейпування в системі самоосвіти (табл. 3). З цією метою організовано педагогічний експеримент (лютий-вересень 2021 р.), у якому прийняли участь діючі тренери, які спеціалізуються в боротьбі самбо, члени ХОО ФСТ «Динамо та тренери-викладачі Харківського національного університету внутрішніх справ (n=16 осіб).

Учасників педагогічного експерименту було розподілено на дві репрезентативні групи: контрольну (Кг, n=8 осіб) та експериментальну (Ег, n=8 осіб). До початку педагогічного експерименту досліджувані показники у тренерів, які спеціалізуються в боротьбі самбо зазначеної вище категорії (Кг та Ег) за рівнем сформованості готовності до застосування засобів фізичної терапії із акцентованим використанням технік кінезіологічного тейпування в системі самоосвіти достовірно не відрізнялися ($P \geq 0,05$).

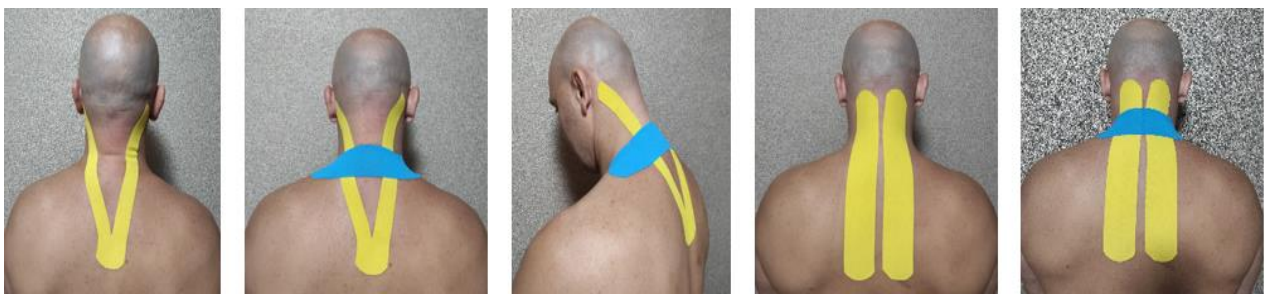
З метою формування готовності до застосування засобів фізичної терапії із акцентованим використанням технік кінезіологічного тейпування в системі самоосвіти тренерами Кг під час самостійної роботи використовувалася діюча методика, яка передбачена відповідними нормативно-правовими документами [30]. У свою чергу, досліджувані тренери Ег в системі самоосвіти додатково використовували розроблену нами «Програму формування готовності тренерів, які спеціалізуються в боротьбі самбо до застосування засобів фізичної терапії із акцентованим використанням технік кінезіологічного тейпування в системі самоосвіти» (табл. 3), а також відповідну структурно-логічну схему (рис. 2).

Запропонована членами НДГ «Програма» (табл. 3) використовувалася тренерами Ег тричі на тиждень упродовж четвертого етапу дослідження, що сприяло стійкому формуванню у них навичок організації системи фізичної терапії із акцентованим використанням технік кінезіологічного тейпування (у річному циклі підготовки самбістів). На рис. 3 (а-д), 4 (а-д) наведено приклад практичного використання кінезіологічного тейпа представниками Ег на етапі фізичної терапії ветеранів-самбістів високої кваліфікації при травмах ший (фото О. Хацаюка).

а) б) в) г) д)

Рис. 3 (а-д). Варіант нанесення кінезіологічної стрічки при шийному спондиліті

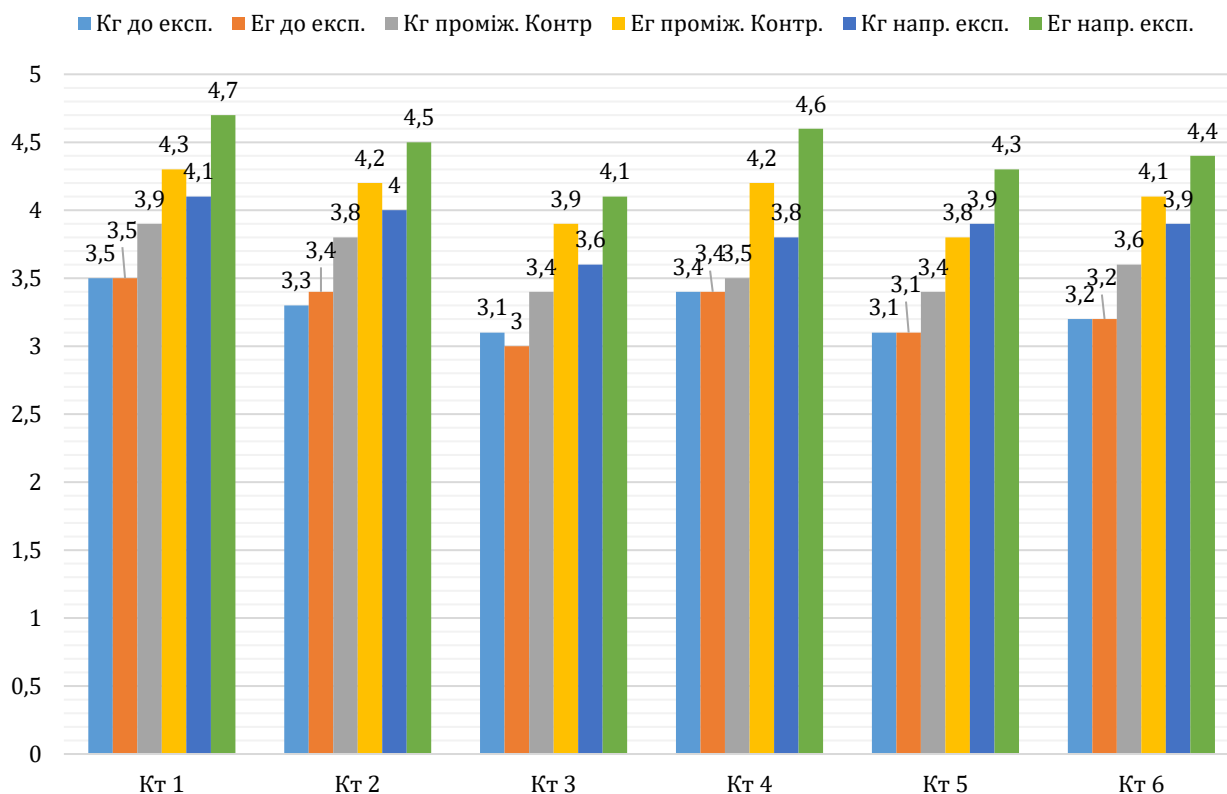

а) б) в) г) д)

Рис. 4 (а-д). Варіанти нанесення кінезіологічної стрічки при розтягненні м'язів у шийному відділі хребта

Дослідження ефективності сформованості професійних компетентностей (навичок кінезіологічного тейпування) у тренерів Кг та Ег здійснено відповідно до розробленої нами «Програми» (табл. 3). Членами НДГ визначено рівень сформованості практичних навичок кінезіологічного тейпування досліджуваних тренерів Кг та Ег при різних травмах, ряду професійних захворювань самбістів на етапі їхньої фізичної терапії, ерготерапії (упродовж педагогічного експерименту).

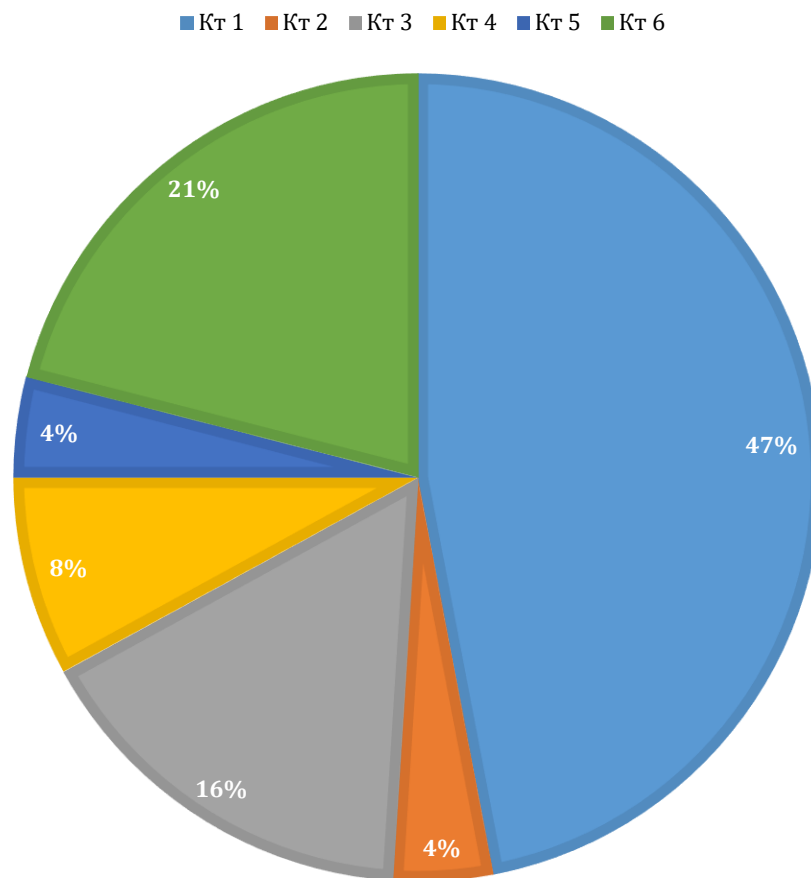
Результати контрольованого тестування рівня сформованості навичок кінезіологічного тейпування у досліджуваних тренерів, які спеціалізуються в боротьбі самбо (Кг та Ег) надано на рис. 5. Ефективність кінезіологічних технік в системі фізичної терапії досліджуваних самбістів під керівництвом тренерів Ег надано на рис. 6.

Примітка: оцінювання рівня сформованості навичок застосування коригуючих технік із використанням адгезивної стрічки (тейпів) здійснено за трьох бальною шкалою, де «5» – максимальний бал, а «3» – мінімальний; умовні скорочення: Кт – кінезіологічна техніка; Кт 1 – лімфатична корекція «тунелювання»; Кт 2 – зв'язкова-сухожильна корекція «тиск»; Кт 3 – фасціальна корекція «утримання»; Кт 4 – механічна корекція; Кт 5 – послаблююча корекція «ліфтинг»; Кт 6 – функціональна корекція «пружинування»

Рис. 5. Динаміка формування навичок застосування кінезіологічних технік тренерами Кг та Ег в професійній діяльності упродовж педагогічного експерименту

При порівнянні показників до та після використання розробленої нами програми формування готовності тренерів, які спеціалізуються в боротьбі самбо до застосування засобів фізичної терапії із акцентованим використанням технік кінезіологічного тейпування в системі самоосвіти (табл. 3) й відповідної структурно-логічної схеми (рис. 1) встановлено, що результати, отримані наприкінці педагогічного експерименту у досліджуваних групах, зросли відносно вихідних даних, і ці відмінності переважно є достовірні ($Eg, P \leq 0,05$).

Примітка: Кт – кінезіологічна техніка; Кт 1 – лімфатична корекція «тунелювання»; Кт 2 – зв'язкова-сухожильна корекція «тиск»; Кт 3 – фасціальна корекція «утримання»; Кт 4 – механічна корекція; Кт 5 – послаблююча корекція «ліфтинг»; Кт 6 – функціональна корекція «пружинування»

Рис. 6. Ефективність кінезіологічних технік в системі фізичної терапії досліджуваних самбістів під керівництвом тренерів Ег (у %)

Отже поставлені перед нами завдання виконані, а головна мета дослідження досягнута.

ВИСНОВКИ З ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ.

Відповідно до результатів емпіричного дослідження нами розроблено та апробовано експериментальну програму формування готовності тренерів, які спеціалізуються в боротьбі самбо до застосування засобів фізичної терапії із акцентованим використанням технік кінезіологічного тейпування в системі самоосвіти.

Відповідно до результатів отриманих наприкінці емпіричного дослідження доцільним є висновок, що запропонована нами програма формування готовності тренерів, які спеціалізуються в боротьбі самбо до застосування засобів фізичної терапії із акцентованим використанням технік кінезіологічного тейпування є ефективною, про що свідчать результати виступу спортсменів-однборців, які приймали участь в її апробації під керівництвом тренерів експериментальної групи, на відміну від однборців під керівництвом тренерів контрольної групи (за підсумками виступів у змаганнях вищих рангів упродовж 2021 року).

Цілеспрямована фізична терапія із використанням технік кінезіологічного тейпування є запорукою успіху спортсменів, які спеціалізуються в однборствах на шляху до їхнього повного одужання при травмах чи професійних захворювань. Важливим також під час кінезіологічного тейпування є відстеження стану проблемної області, на яку здійснюється аплікація (до та після кінезіологічного тейпування). Варто пам'ятати, що кожен індивід є унікальним, і лише з урахуванням індивідуально-типологічних особливостей можлива успішна фізична терапія (ерготерапія).

Результати дослідження впроваджені у систему самоосвіти (підвищення кваліфікації) тренерів, які спеціалізуються в однборствах Харківського фізкультурно-спортивного товариства «Динамо» та викладачів кафедри тактичної і спеціальної фізичної підготовки факультету №3 Харківського національного університету внутрішніх справ. Напрями подальших досліджень передбачають розроблення дихальних комплексів фізичних вправ, які забезпечують підвищення працездатності тренерів з однборств на етапі їхнього відновлення після лікування коронавірусної хвороби (COVID-19).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] Хуртенко, О. В. (2008). Формування у майбутніх організаторів-тренерів психологічної готовності до прийняття рішень у екстремальних ситуаціях (автореф. дис. ... канд.

- психол. наук). НАПВУ ім. Б. Хмельницького. Хмельницький, Україна.
- [2] Чопик, Т. В. (2013). Дієвість педагогічних умов і моделі розвитку професійної компетентності майбутніх тренерів викладачів у процесі фахової підготовки. *Науковий вісник Чернівецького університету імені Юрія Федьковича*, № 654, 192-199.
 - [3] Курнишев, Ю. А. (2017). Педагогічні умови професійного саморозвитку майбутніх учителів фізичної культури (автореф. дис. ... канд. пед. наук). НАПНУ. Київ, Україна.
 - [4] Омок, Г. А. (2020). Підготовка майбутніх бакалаврів з фізичної культури та спорту до професійно-педагогічної діяльності в умовах ПТНЗ (автореф. дис. ... канд. пед. наук). ЗНУ. Запоріжжя, Україна.
 - [5] Кузнецова, І. Ю. (2020). Формування готовності майбутніх тренерів зі східних одноборств до професійної діяльності в дитячо-юнацьких спортивних школах (автореф. дис. ... канд. пед. наук). ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля». Дніпро, Україна.
 - [6] Вілігорський, О. М. (2017). Особливості суддівської діяльності у вільній боротьбі. *Young Scientist*, № 3.1 (43.1), 59-62.
 - [7] Царенко, К. В. (2017). Розвиток професійно-педагогічної компетентності тренерів-викладачів ДЮСШ у процесі підвищення кваліфікації (автореф. дис. ... канд. пед. наук). ЗНУ. Запоріжжя, Україна.
 - [8] Денисова, Л. В. (2020). Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх магістрів фізичної культури і спорту з використанням інформаційно-комунікаційних технологій (автореф. дис. ... докт. пед. наук). НПУ ім. М.П. Драгоманова. Київ, Україна.
 - [9] Башавець, Н. А., Кіндзер, Б. М., Таймасов, Ю. С., Зуб, О. В., & Артеменко, В. В. (2020). Удосконалення професійних компетентностей тренерів з одноборств. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, Вип. 73 (Т. 1), 47-53.
 - [10] Солодка, О. В., Ванюк, Д. В., Кусовська, О. С., Кусовський, О. О., & Карпенко, С. І. (2021). Програма формування професійних компетентностей тренерів з одноборств у системі самоосвіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, Вип. 76 (Т. 3), 32-38.
 - [11] Сазонов, В. В. (2017). Корекція процесів відновлення в організмі кваліфікованих борців (автореф. дис. ... канд. наук з фізичного виховання та спорту). ДНДІФК і С, НУФВ і С України. Київ, Україна.
 - [12] Рубан, Л. А., Хацаюк, О. В., Ярещенко, О. А., Корольов, А. І., & Оленченко, В. В. (2019). Вегетативна реактивність у спортсменів у стані перетренованості. *Слобожанський науково-спортивний вісник*, № 4 (79), 54-59.
 - [13] Хацаюк О. В., Кіндзер Б. М., Карасевич С. А., Склярченко В. П., & Оленченко В. В. (2021). Програма фізичної терапії одноборців-ветеранів після лікування коронавірусної хвороби. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, Вип. 74 (Т. 1), 162-167.
 - [14] Кіндзер, Б. М., Вовканич, Л. С., Нікітенко, С. А., & Вишневецький, С. М. (2020). Застосування Ката для швидкого відновлення організму спортсмена каратиста після значних психофізичних навантажень. *Реабілітаційні та фізкультурно-рекреаційні аспекти розвитку людини*, № 6, 7-16.
 - [15] Кіндзер, Б. М., Партико, Н. В., Хуртенко, О. В., Березяк, К. М., Пришва, О. Б., & Нестеров, О. С. (2020). Програма психічної саморегуляції одноборців. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, Вип. 6 (137), 66-71.
 - [16] Kase K., Wallis J., & Kase T. *Clinical Therapeutic Applications of the Kinesio Taping Method : Guidelines*. Masthead St NE, USA : Kinesio, 2013. 198 p.
 - [17] Істомін, А. Г., Сушецька, А. С., & Резуненко, О. В. *Кінезіологічне тейпування (методичні вказівки до проведення практичного заняття магістрів 2-го курсу IV мед. фак-ту)* (2020). Харків: ХНМУ.
 - [18] Бас О. (2021). Кінезіологічне тейпування, як засіб фізичної терапії при лімфостазі. *Вісник Прикарпатського університету (фізична культура)*, № 27 (28), 13-17.
 - [19] Гончар, Г. І., Булгакова, Т. М., Лазоренко, С. А., Хоменко, С. В., & Стасюк, Р. М. (2021). Критерії, рівні сформованості готовності фахівців фізичного виховання та спорту до

- використання методики кінезіологічного тейпування в професійній діяльності. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, Вип. 9 (140), 41-61.
- [20] Кіндзер, Б. М., Бабич, Н. Л., Сіренко, Р. Р., Рибчич, І. Є., Ільницький, І. М., & Петренко, Н. В. (2021). Методика фізичної терапії самбістів із використанням засобів кінезіологічного тейпування при травмах шиї. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, Вип. 10 (141), 32-52.
- [21] Словник Української мови (Академічний тлумачний словник, том 10). *Словник* (1979). Київ : «Наукова думка».
- [22] Наказ міністерства молоді та спорту України від 17.04.2014 №1258 «Про затвердження Кваліфікаційних норм та вимог Єдиної спортивної класифікації України з олімпійських видів спорту» (2014). Київ: Мінмолодьспорт.
- [23] Наказ міністерства молоді та спорту України від 24.04.2014 №1305 «Про затвердження Кваліфікаційних норм та вимог Єдиної спортивної класифікації України з неолімпійських видів спорту» (2014). Київ: Мінмолодьспорт.
- [24] Гавриш, І. В. (2006). Теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності (автореф. дис. ... д-ра пед. наук). ХНПУ ім. Г.С. Сковороди. Харків, Україна.
- [25] Бусел, В. Т. Великий тлумачний словник української мови. *Словник* (2004). Ірпінь: ВТФ Перун.
- [26] Ягупов, В. В. Педагогіка. *Навчальний посібник*. (2003). Київ: Либідь.
- [27] International Organization for Standardization ISO Central Secretariat (2021). Вилучено з <https://www.iso.org/standards.html>.
- [28] Словник української мови. Академічний тлумачний словник (2021). Вилучено з <http://sum.in.ua/s/pokaznyk>.
- [29] Марценюк, І. М. Силабус навчальної дисципліни кінезіологічне тейпування. *Силабус*. (2003). Київ: НУФВ і С України.
- [30] Рогач, В. І., Войтович, Я. В., Виноградов, В. В., Руденко, М. М., & Ребрина, А. А. Комплект навчальних програм з фізичної культури «Самбо» для загальноосвітніх навчальних закладів. *Комплект програм*. (2017). Київ: Букрек.

УДК 796.853.23:612.01

Опубліковано 5 листопада 2021 року

АНАЛІТИЧНО-СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТЕХНІКО-ТАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ ДЗЮДОЇСТОК ВИСОКОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗА ПІДСУМКАМИ «ОЛІМПІЙСЬКИХ ІГОР – 2020»

ДЯЧЕНКО Анна Анатоліївна

кандидат наук з фізичного виховання і спорту,
доцент кафедри теорії і методики фізичного виховання
Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

РАЙТАРОВСЬКА Ірина Валентинівна

старший викладач кафедри спорту і спортивних ігор
Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

УКРАЇНА

Анотація: В результаті теоретичного дослідження розглянуто актуальну проблему визначення ефективного техніко-тактичного арсеналу спортсменок високої кваліфікації, які спеціалізуються в боротьбі дзюдо. Відповідно до результатів моніторингу Інтернет-ресурсів, а також аналізу науково-методичної, спеціальної (довідкової) літератури встановлено, що питанням аналітико-статистичного огляду техніко-тактичної підготовленості дзюдоїсток, учасниць «XXXII Літніх Олімпійських ігор – 2020» у м. Токіо, Японія – присвячено недостатню кількість науково-методичних праць, що потребує подальших наукових розвідок та підкреслює актуальність і практичну складову обраного напрямку дослідження. Головною метою дослідження є – аналіз техніко-тактичного арсеналу дзюдоїсток високої кваліфікації («Топ – 3» у своїх вагових категоріях), чемпіонок та призерок «XXXII Літніх Олімпійських ігор – 2020 у м. Токіо, Японія». Під час вирішення поставлених перед нами завдань були використані наступні методи теоретичного дослідження: аксіоматичні, ідеалізації, історичні і логічні, сходження від конкретного, формалізації тощо. Крім цього були використані методи експертного оцінювання, а також власний досвід організації системи багаторічної підготовки спортсменок, які спеціалізуються в однокориствах. Відповідно до результатів низки наукових досліджень, членами науково-дослідної групи встановлено, що інтегральними показниками всебічної підготовленості спортсменок, які спеціалізуються в дзюдо є: показники активності та ефективності змагальних дій, техніко-тактична підготовленість та показники підсистеми біологічного контролю. У динаміці другого етапу дослідження членами науково-дослідної групи проведено аналіз техніко-тактичного арсеналу спортсменок, які спеціалізуються в дзюдо (чемпіонок та призерок «XXXII Літніх Олімпійських ігор – 2020 у м. Токіо, Японія»). Відповідно до

результатів теоретичного дослідження, вважаємо за необхідне зосередження уваги «тренерських штабів» на розроблення відповідних тренувальних програм (педагогічних моделей, методик тощо), які забезпечують: раціональну побудову змагальної сутички із урахуванням індивідуально-типологічних (психофізичних) особливостей суперниць; розвиток «вибухової сили», вивчення дзюдоїстками теоретичних аспектів діючих правил дзюдо; збільшення кількості та різноманіття атакуючих і захисних прийомів; підвищення коефіцієнту надійності техніко-тактичних дій (комбінацій); підвищення інтенсивності тренувального навантаження; збільшення кількості техніко-тактичних дій (комбінацій) за одиницю часу тощо); розвиток тактильної чутливості та координації; формування високої психофізичної готовності до тривалої змагальної діяльності (високих тренувальних навантажень); розвиток та удосконалення спеціальної фізичної підготовленості тощо, що сприятиме підвищенню показників змагальної діяльності українських спортсменок, які спеціалізуються в дзюдо на різних етапах їхньої багаторічної підготовки. Перспективи подальших досліджень у обраному напрямі наукової розвідки передбачають проведення порівняльного аналітико-статистичного аналізу техніко-тактичного арсеналу жінок та чоловіків, які спеціалізуються в дзюдо високої кваліфікації (учасників та учасниць «XXXII Літніх Олімпійських ігор-2020, м. Токіо, Японія».

ВСТУП.

Сучасний стан розвитку науки та техніки, впровадження у навчально-тренувальний процес спортсменок, які спеціалізуються в одноборствах й інших видах спорту високофункціональних педагогічних технологій (педагогічних моделей, методик тощо) – сприяє ефективному формуванню їхньої всебічної підготовленості (професійних компетентностей).

У свою чергу, розроблення та впровадження у систему багаторічної підготовки одноборців, зокрема спортсменок, які спеціалізуються в дзюдо сучасних технічних засобів навчання (наукового інструментарію) забезпечує успішну змагальну діяльність, яка характеризується проявом високої конкуренції між дзюдоїстками різної спортивної кваліфікації (різних вікових груп, а також вагових категорій).

Сучасне «жіноче дзюдо» характеризується високою динамічністю, видовищністю, блискавичністю техніко-тактичних дій, що залучає до спортивних заходів за їх участі широке коло глядачів. Це забезпечує популяризації дзюдо, а також сприяє залученню представників різних груп населення до систематичних занять одноборствами (фізичною культурою та спортом).

Всебічний аналіз техніко-тактичної підготовленості, а також програм підготовки найсильніших спортсменок, які спеціалізуються в

дзюдо таких як: С. Агбегненоу, А. Бугард, Р. Діно, Д. Клімкейт, Д. Красніки, М. Малонги, В. Матіс – дозволить оптимізувати існуючу систему підготовки українських дзюдоїсток, що сприятиме у майбутньому успішній їх змагальній діяльності.

Враховуючи вище викладене, на сьогодні актуальним є проведення аналітико-статистичної роботи у напрямі техніко-тактичної підготовленості спортсменок високої кваліфікації (різних вікових груп, а також вагових категорій), які спеціалізуються в дзюдо, що забезпечить формування у них професійних компетентностей необхідних для здобуття перемоги на змаганнях вищих рангів. Варто також підкреслити, що висока результативність українських дзюдоїсток (представниць інших видів одноборств) під час їх участі у міжнародних змаганнях вищих рангів забезпечує підвищення престижу українського спорту (іміджу України) на світовій спортивній арені.

Моніторинг Інтернет-ресурсів (аналіз науково-методичної, довідкової та спеціальної літератури) у напрямі організації системи багаторічної підготовки спортсменок, які спеціалізуються в одноборствах, дозволив визначити низку наукових праць: В. Лисиціна [1], І. Рясної, А. Шевченко [2], К. Бугаєвського [3], К. Чемова [4], О. Хуртенко, В. Білошицького, С. Власко, С. Партику, Д. Коновалова [5] та інших учених (Т. Аслаєва, Д. Алхасова, Н. Бойченко, Ю. Неробеева, О. Жидкова). Вважаємо, що окремі напрацювання зазначених вище науковців доцільно впровадити у систему багаторічної підготовки українських дзюдоїсток.

Цікавими за своїм змістом, сутнісними характеристиками (науковою новизною) є роботи: В. Ізвекова [6], Г. Туманяна [7], Н. Неробеева [8], І. Зуба, В. Дейча, А. Берекенова [9], Н. Шепетюка [10] та інших провідних учених і практиків (А. Алексєєва, К. Ананченка, Г. Арзютова, Д. Стеценка, О. Хацаюка) – у яких розкриваються ефективні педагогічні моделі, технології, програми, методики тощо, які забезпечують розвиток та удосконалення техніко-тактичної підготовленості спортсменок, які спеціалізуються в дзюдо на різних етапах їхньої багаторічної підготовки.

Під час подальшої дослідно-аналітичної роботи нашу увагу привернули наукові праці провідних учених і практиків: З. Курасбедіані [11], С. Еліпханова [12], Ю. Стельмах [13], О. Бекаса, Ю. Паламарчук [14], Ю. Ткача [15] й інших фахівців обраного напрямку наукової розвідки (А. Алексєєва, К. Ананчанка, В. Капустіна, А. Пирого, В. Рогача) – у яких

розкриваються актуальні питання розвитку та удосконалення фізичної, а також спеціальної фізичної підготовленості спортсменок, які спеціалізуються в спортивних видах боротьби, зокрема – дзюдо (в системі їхньої багаторічної підготовки).

В роботах провідних учених (тренерів-дослідників, раціоналізаторів): Д. Каратаєвої, О. Хацаюка [16], В. Бізіна, Д. Миргород, О. Хацаюка [17], К. Ананченка, О. Хацаюка [18], В. Ашаніна [19], О. Солодкої, Д. Ванюк, О. Кусовської, О. Кусовського, С. Карпенка [20] та інших фахівців обраного напрямку наукової розвідки (А. Дорошенка, А. Лапутіна, В. Лялька, О. Скирти, І. Хасаншина) – розкриваються актуальні питання впровадження у систему багаторічної підготовки одноборців сучасних технічних засобів навчання (наукового інструментарію), які інтенсифікують навчально-тренувальний процес спортсменів.

Підсумовуючи результати аналізу науково-методичної, спеціальної та довідкової літератури (моніторингу Інтернет-ресурсів), встановлено, що питанням аналітико-статистичного огляду техніко-тактичної підготовленості дзюдоїсток високої кваліфікації – присвячено недостатню кількість науково-методичних праць, що потребує подальших наукових розвідок та підкреслює актуальність і практичну складову обраного напрямку дослідження.

Головною **метою цієї роботи** є – аналіз техніко-тактичного арсеналу дзюдоїсток високої кваліфікації («Топ – 3» у своїх вагових категоріях), чемпіонок та призерок «XXXII Літніх Олімпійських ігор – 2020 у м. Токіо».

Для досягнення мети дослідження планувалося вирішити наступні **завдання**:

- провести моніторинг Інтернет-ресурсів (аналіз науково-методичної, довідкової та спеціальної літератури) у напрямі організації системи багаторічної підготовки спортсменок, які спеціалізуються в одноборствах;

- здійснити аналіз спеціальної науково-методичної літератури у напрямі розвитку та удосконалення техніко-тактичної підготовленості спортсменок, які спеціалізуються в дзюдо (різних вікових груп, вагових категорій та спортивної кваліфікації) на різних етапах їхньої багаторічної підготовки;

- проаналізувати кількісні та якісні характеристики змагальних сутичок дзюдоїсток високої кваліфікації («Топ – 3» у своїх вагових

категоріях) за підсумками «XXXII Літніх Олімпійських ігор – 2020 у м. Токіо».

В процесі дослідно-аналітичної роботи членами науково-дослідної групи були використані наступні **методи теоретичного дослідження**: аксіоматичні, ідеалізації, історичні і логічні, сходження від конкретного, формалізації. Крім цього були використані методи експертного оцінювання, а також власний досвід організації системи багаторічної підготовки спортсменок, які спеціалізуються в одноборствах тощо.

Дослідження виконано відповідно до планів науково-дослідної роботи і дослідно-конструкторських робіт: кафедри теорії і методики фізичного виховання Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського; кафедри спорту і спортивних ігор Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка; кафедри тактичної та спеціальної фізичної підготовки факультету №3 Харківського національного університету внутрішніх справ (2021 р.).

ОСНОВНА ЧАСТИНА.

Теоретичне дослідження організовано у два етапи (серпень – листопад 2021 р.). В процесі відпрацювання завдань передбачених планом дослідження (1 етап, серпень 2021 р.) членами науково-дослідної групи у складі: А. Дяченко, І. Райтаровська, О. Хацаюк (провідні учені, практики та тренери-дослідники) – проведено аналіз науково-методичної, спеціальної і довідкової літератури (моніторинг Інтернет-ресурсів) у обраному напрямі наукової розвідки.

Враховуючи результати попередніх наукових досліджень [3-6, 9-12, 19], членами науково-дослідної групи (НДГ) встановлено, що інтегральними показниками всебічної підготовленості спортсменок, які спеціалізуються в дзюдо (інших одноборствах) є:

1) показники активності та ефективності змагальних дій (обсяг атакуючих й захисних дій, кількість та різноманіття атакуючих, захисних прийомів, коефіцієнт «позитивної» активності, коефіцієнт надійності техніко-тактичних дій та комбінацій, якісна оцінка технічної дії, час проведення атаки чи захисту, час переходу від захисту до атаки, мінімізація часу змагальної сутички для досягнення перемоги над супротивником тощо);

2) техніко-тактична підготовленість (загальний час тренування, обсяг тренувального навантаження, «чистий час» тренування, інтенсивність тренувального навантаження, кількість прийомів за одиницю часу, кількість техніко-тактичних дій і комбінацій за одиницю часу тощо);

3) показники підсистеми біологічного контролю (сила та швидкість виконання техніко-тактичних дій та комбінацій (окремих кидків), амплітуда та частота кидків, зусилля яке розвивається при взаємодії з опорою (реакція опору), «позитивні» кутові переміщення в суглобах, ефективно та динамічне прискорення загального центру маси та його біоланок, вибухова сила окремих м'язів тощо).

У подальшому досліджені (2 етап, вересень-листопад 2021 р.), враховуючи результати отримані наприкінці першого етапу, а також результати попередніх досліджень у обраному напрямі наукової розвідки [3, 5, 9, 12], членами НДГ проаналізовані кількісні та якісні характеристики змагальних сутичок спортсменок, які спеціалізуються в дзюдо («Топ – 3» у своїх вагових категоріях), за підсумками «XXXII Літніх Олімпійських ігор-2020» у м. Токіо, Японія (див. табл. 1).

Варто зауважити, що в «олімпійському турнірі» прийняли участь дзюдоїсти із 5 континентів (128 країн), загальна кількість учасників 393 особи (з-них: 201 дзюдоїст чоловічої статі та 192 – жіночої) [21].

Таблиця 1

Кількісні та якісні характеристики змагальних сутичок спортсменок, які спеціалізуються в дзюдо (чемпіонки та призерки «XXXII Літніх Олімпійських ігор-2020» у м. Токіо)

Особисте місце	Прізвище та ім'я дзюдоїстки (країна)	Техніко-тактичні складники					
		Ippon	Waza-ari	P (к-ть попер.)	Заг. к-сть провед. сутичок	Заг. час сутички (хв, сек)	GS (к-сть)
1	2	3	4	5	6	7	8
Вагова категорія до 48 кг (загальна кількість учасниць 28 жін.)							
I місце	KRASNIQI Distria (KOS)	2	2	1	4	10,35	-
II місце	TONAKI Funa (JPN)	3	1	3	4	16,32	1
III місце	BILODID Daria (UKR)	2	1	5	4	20,28	2
III місце	MUNKHBAT Urantsetseg (MGL)	3	1	2	4	10,32	-
Вагова категорія до 52 кг (загальна кількість учасниць 29 жін.)							
I місце	ABE Uta (JPN)	2	2	3	4	21,43	2
II місце	BUCHARD Amandine (FRA)	3	1	0	4	10,46	1
III місце	GIUFFRIDA Odete (ITA)	2	1	4	4	20,34	2

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5	6	7	8
III місце	GILES Chelsie (GBR)	4	1	1	5	13,59	-
Вагова категорія до 57 кг (загальна кількість учасниць 25 жін.)							
I місце	GJAKOVA Nora (KOS)	2	3	2	4	16,11	1
II місце	CYSIQUE Sarah Leonie (FRA)	2	1	2	4	18,56	2
III місце	YOSHIDA Tsukasa (JPN)	2	1	2	4	14,21	1
<i>продовження таблиці 1</i>							
1	2	3	4	5	6	7	8
III місце	KLIMKAIT Jessica (CAN)	2	1	2	4	16,10	2
Вагова категорія до 63 кг (загальна кількість учасниць 31 жін.)							
I місце	AGBEGNEOU Clarisse (FRA)	1	3	1	4	12,50	1
II місце	TRSTENJAK Tina (SLO)	3	1	5	5	24,54	3
III місце	CENTRACCIO Maria (ITA)	4	1	3	5	18,52	2
III місце	BEAUCHEMIN- PINARD Catherine (CAN)	3	1	1	5	19,45	2
Вагова категорія до 70 кг (загальна кількість учасниць 28 жін.)							
I місце	ARAI Chizuru (JPN)	3	1	2	4	29,26	1
II місце	POLLERES Michaela (AUT)	-	5	7	5	21,32	1
III місце	TAIMAZOVA Madina (ROC)	2	3	6	5	41,12	2
III місце	VAN DIJKE Sanne (NED)	3	1	4	4	24,12	2
Вагова категорія до 78 кг (загальна кількість учасниць 24 жін.)							
I місце	HAMADA Shori (JPN)	4	1	3	4	07,32	-
II місце	MALONGA Madeleine (FRA)	3	2	2	4	10,00	-
III місце	WAGNER Anna-Maria (GER)	1	2	1	4	15,14	1
III місце	AGUIAR Mayra (BRA)	3	-	4	4	12,19	1
Вагова категорія понад 78 кг (загальна кількість учасниць 27 жін.)							
I місце	SONE Akira (JPN)	4	1	1	4	18,37	1
II місце	ORTIZ Idalys (CUB)	2	1	3	4	21,07	2
III місце	KINDZERSKA Iryna (AZE)	3	1	1	4	10,37	-
III місце	DICKO Romane (FRA)	3	1	1	4	06,49	-

Примітка: 1) в процесі дослідно-аналітичної роботи використані офіційні протоколи «олімпійського турніру», а також відеоархів сайту Міжнародної федерації дзюдо [21]; 2) ідентифікація країни учасниці здійснена відповідно до загальноприйнятих міжнародних стандартів; 3) у графі 3 визначено загальну кількість оцінок «Ippon»; 4) у графі 4 визначено загальну кількість оцінок «Waza-ari»; 5) у графі 5 визначено загальну кількість попереджень; 6) у графі 6 визначено загальну кількість проведених змагальних сутичок; 7) у графі 7 визначено загальний час витрачений на всі змагальні сутички; 8) у графі 8 визначено загальну кількість випадків використання додаткового часу «GS» з метою визначення переможниці сутички.

За підсумками «олімпійського турніру», золото – здобула збірна команда Японії, срібло – дзюдоїсти з Косово і бронзу – вибороли спортсмени збірної команди Франції. Варто зауважити, що збірна команда України на зазначених вище змаганнях найвищого рангу посіла – 18 місце (офіційна статистика МФД [21]), що свідчить про необхідність модернізації системи багаторічної підготовки провідних українських дзюдоїстів.

У свою чергу, найбільш результативнішими дзюдоїстками, які здобула перемогу оцінкою «Ippon» (виконали 4 технічні дії і здобули дострокову чисту перемогу) незалежно від вагової категорії стали: GILES Chelsie (GBR), CENTRACCIO Maria (ITA), HAMADA Shori (JPN), SONE Akira (JPN). Крім цього, найбільше перемог оцінкою «Waza-ari» здобула дзюдоїстка POLLERES Michaela (AUT) – 5 успішних технічних дій. Доцільно також відмітити наступних спортсменок: GJAKOVA Nora (KOS), AGBEGNENOU Clarisse (FRA) – які здобули перемогу над суперницями виконавши по 3 технічні оцінки «Waza-ari». Необхідно також відмітити, що найбільше оцінок «Ippon» та «Waza-ari» (загальна сума 5 технічних дій) отримали дзюдоїстки: GILES Chelsie (GBR), GJAKOVA Nora (KOS), CENTRACCIO Maria (ITA), POLLERES Michaela (AUT), TAIMAZOVA Madina (ROC), SONE Akira (JPN), MALONGA Madeleine (FRA), SONE Akira (JPN).

Що стосується отриманих попереджень (за пасивність, порушення правил дзюдо тощо), то жодного попередження не отримали дзюдоїстка – BUCHARD Amandine (FRA), що свідчить про високу її технічну підготовленість та відмінне знання спортсменкою теоретичних аспектів діючих правил дзюдо. І навпаки, найбільше покарань за пасивність (порушення правил боротьби тощо) отримали дзюдоїстки: POLLERES Michaela (AUT) – 7 попереджень та TAIMAZOVA Madina (ROC) – 6 попереджень.

В процесі подальшого аналітико-статистичного аналізу членами НДГ встановлено, що найбільше перемог у додатковому часі (під час боротьби у «GS») здобула дзюдоїстка – TRSTENJAK Tina (SLO), яка тричі вела боротьбу у додатковому часі. Крім цього варто відмітити дзюдоїстку TAIMAZOVA Madina (ROC), яка у сукупності за період «олімпійського турніру» провела на татамі 41 хв 12 сек. І навпаки, найменше на татамі за весь період участі у змаганнях найвищого рангу провела DICKO Romane (FRA) – 06 хв 49 сек.

Ефективність змагальної діяльності дзюдоїсток окремих вагових категорій наведено у табл. 2.

Таблиця 2

Кількісні та якісні характеристики змагальної діяльності дзюдоїсток (чемпіонок та призерок), учасниць «ОІ-2020 у Токіо» за окремими ваговими категоріями

Вагова категорія	Техніко-тактичні складники (загальна сумарна кількість)					
	заг. к-сть Ippon	заг. к-сть Waza-ari	заг. к-сть Р	заг. к-сть провед. сутичок	заг. час сутичок (год., хв, сек)	GS (заг. к-сть)
до 48 кг	10	5	11	16	58.07	3
до 52 кг	11	5	8	17	01.07.02	5
до 57 кг	8	6	8	16	01.05.38	6
до 63 кг	11	6	10	19	01.16.21	8
до 70 кг	8	10	19	18	01.56.22	6
до 78 кг	11	5	10	16	00.45.05	2
понад 78 кг	12	4	6	16	00.57.10	3

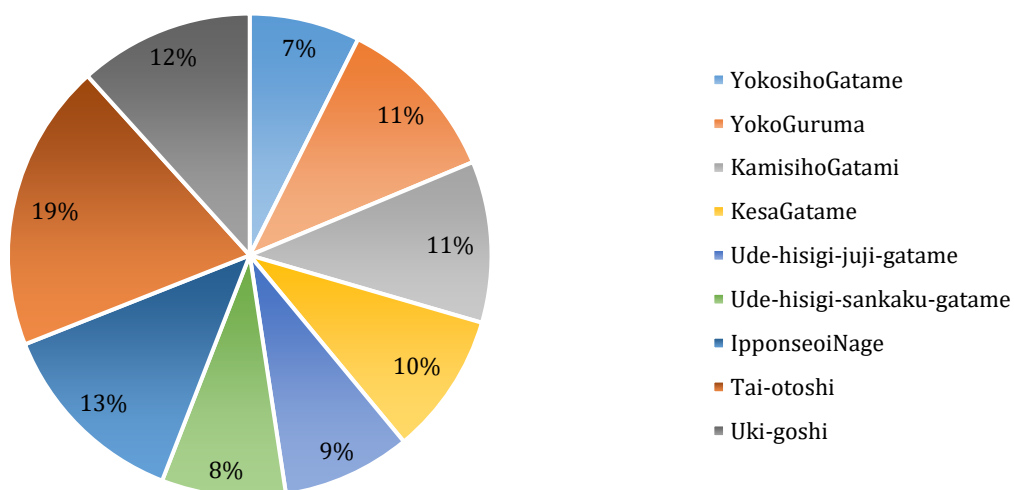

Рис. 1. Найбільш ефективна техніка у процентному співвідношенні «Топ-3 дзюдоїсток учасниць XXXII Літніх Олімпійських ігор-2020 у м. Токіо»

Відповідно до моніторингу офіційних протоколів «олімпійського турніру» [21] членами НДГ визначено найбільшу кількість учасниць – 29 дзюдоїсток (вагова категорія до 52 кг). І навпаки, найменш чисельнішою – 24 дзюдоїстки (вагова категорія до 78 кг). Найбільш ефективна техніка у процентному співвідношенні «Топ-3 дзюдоїсток» (чемпіонок та призерок «ОІ-2020 у Токіо» незалежно від вагових категорій [21] надано на рис. 1).

Підсумовуючи результати теоретичного дослідження вважаємо, що поставлені перед нами завдання виконані, а головна мета дослідження – досягнута

ВИСНОВКИ З ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ.

В результаті дослідження членами науково-дослідної групи проведено аналіз техніко-тактичного арсеналу спортсменок, які спеціалізуються в дзюдо високої кваліфікації (учасниць «XXXII Літніх Олімпійських ігор-2020», м. Токіо, Японія.

З метою підвищення результативності змагальної діяльності українських спортсменок, які спеціалізуються в дзюдо на різних етапах їхньої багаторічної підготовки доцільним є зосередження уваги «тренерських штабів на розроблення відповідних тренувальних програм (педагогічних моделей), які забезпечують: раціональну побудову змагальної сутички із урахуванням індивідуально-типологічних (психофізичних) особливостей суперниць; розвиток «вибухової сили», вивчення дзюдоїстками теоретичних аспектів діючих правил дзюдо; збільшення кількості та різноманіття атакуючих і захисних прийомів; підвищення коефіцієнту надійності техніко-тактичних дій (комбінацій); підвищення інтенсивності тренувального навантаження; збільшення кількості техніко-тактичних дій (комбінацій) за одиницю часу тощо); розвиток тактильної чутливості та координації; формування високої психофізичної готовності до тривалої змагальної діяльності (високих тренувальних навантажень); розвиток та удосконалення спеціальної фізичної підготовленості.

Результати дослідження впроваджені у систему багаторічної підготовки студенток (курсанток), які спеціалізуються в дзюдо: Харківського національного університету внутрішніх справ, Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського та Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Перспективи подальших досліджень у обраному напрямі наукової розвідки передбачають проведення порівняльного аналітико-статистичного аналізу техніко-тактичного арсеналу жінок та чоловіків, які спеціалізуються в дзюдо високої кваліфікації (учасників «XXXII Літніх Олімпійських ігор-2020, м. Токіо, Японія».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] Лисицын, В. В. (2013). Школа бокса как основа технико-тактической подготовки женщин боксеров. *Учен. зап. ун-та им. П. Ф. Лесгафта*, Вып. 9 (108), 94-104.
- [2] Рясная, И. И., Шевченко, А. И. (2014). Значение морфофункциональных особенностей организма спортсменок, занимающихся боксом. *Науковий вісник Придніпров'я*, Вып. 25, 121-124.
- [3] Бугаевский, К. А. (2017). Изучение уровня проявления агрессивности у спортсменок, занимающихся единоборствами и атлетическими видами спорта. *Современные технологии в подготовке единоборцев*, Вып. 4, 124-127.
- [4] Чемова, К. И. (2018). Оценка мотивационной сферы женщин к занятиям единоборствами. *Физическая культура, спорт, туризм: современные инновационные проекты*, Вып. 1 (15), 75-79.
- [5] Хуртенко, О. В., Білошицький, В. В., Власко, С. В., Партика, С. С., & Коновалов, Д. О. (2020). Педагогічні умови формування психологічного профілю жінок-єдиноборців високої кваліфікації. *Інноваційна педагогіка*, Вып. 24 (Т. 2), 197-200.
- [6] Извеков, В. В. (2001). Система управления подготовкой женщин в спортивной борьбе (На примере дзюдо) (дис. ... д-ра пед. наук). РГБ ОД. Москва, РФ.
- [7] Туманян, Г. М. Качество стратегии и тактики схватки. Спортивная борьба: теория, методика, организация тренировки. *Учебное пособие*. (2000). Москва: «Советский спорт».
- [8] Неробеев, Н. Ю. (2011). Динамика и корреляция спортивно-технических показателей соревновательной деятельности женщин-борцов в зависимости от весовых категорий. *Ученые записки университета им. П.Ф. Лесгафта*, № 11 (81), 106-108.
- [9] Зуб, И. В., Дейч, В. И., & Берекенов, А. Ж. Дзюдо. Теоретические и практические основы тренировки. *Учебное пособие*. (2019). СПб.: Научно-технические технологии.
- [10] Шепетюк, Н. М. Организационные и методические основы видов единоборств среди девушек в вузе. *Учебно-методическое пособие*. (2020). Алматы: «Қазақ университеті».
- [11] Курасбедиани, З. В. (2014). Специальная физическая подготовка в тренировке дзюдоистов. *«Концепт научно-методический электронный журнал»*, Вып. 12, 112-124.
- [12] Элипханов, С. Б. (2011). Силовая подготовка в женском дзюдо. *Теория и практика физической культуры*, Вып. 22, 47-59.
- [13] Стельмах, Ю. Ю. (2014). Побудова тренувального процесу спортсменок високої кваліфікації у вільній боротьбі із урахуванням особливостей жіночого організму (автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту). НУФВ і С. Київ, Україна.
- [14] Бекас, О. О., Паламарчук, Ю. Г. Фізична підготовка юних спортсменів. *Навчальний посібник*. (2014). Вінниця: ВНТУ, ГНК.
- [15] Ткач, Ю. А. (2021). Ефективність застосування варіативного модуля спортивної боротьби у фізичному вихованні учнів старшого шкільного віку (автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту). ЛДУФК. Львів, Україна.
- [16] Каратаева, Д. О., Хацаюк, О. В. *Удосконалення техніки рукопашного бою правоохоронців МВС України із використанням сучасних технічних засобів навчання (звіт про НДР, шифр «Модель – РБ»)* (2008). Харків: АВВ МВСУ.
- [17] Бизин, В. П., Миргород, Д. А., Хацаюк, А. В. Технические средства обучения двигательным действиям. *Научное пособие*. (2014). Берлин: Lambert Academic Publishing.
- [18] Ананченко, К. В., Хацаюк, О. В. (2016). Новий методичний підхід для оцінки відеоматеріалу, що використовується при підготовці дзюдоїстів. *Слобожанський науково-спортивний вісник*, Вып. 4 (54), 11-16.
- [19] Ашанин, В. С. (2015). Использование компьютерных технологий для оценки сенсомоторных реакций в единоборствах. *Слобожанський науково-спортивний вісник*, Вып. 4 (48), 15-18.
- [20] Солодка, О. В., Ванюк, Д. В., Кусовська, О. С., Кусовський, О. О., & Карпенко, С. І. (2021). Програма формування професійних компетентностей тренерів з одноборств у системі самоосвіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, Вып. 76 (Т. 3), 32-38.
- [21] International Judo Federation (2021). Вилучено з <https://www.ijf.org/competition/2035/results>.

ПРОГРАМА ВИВЧЕННЯ ВАРІАТИНОГО МОДУЛЯ «КОЗАЦЬКИЙ ДВОБІЙ» ДЛЯ УЧНІВ ТА УЧЕНИЦЬ 5-6 КЛАСІВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

ІЛЬЧЕНКО Сергій Сергійович

кандидат наук з фізичного виховання та спорту,
доцент кафедри спортивних дисциплін факультету фізичного виховання
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

МАЄВСЬКИЙ Микола Іванович

кандидат наук з фізичного виховання і спорту,
доцент кафедри спортивних дисциплін
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

УКРАЇНА

Анотація: Розглянуто актуальну проблему удосконалення системи фізичної культури учнів та учениць 5-6 класів Нової української школи. Відповідно до результатів аналізу науково-методичної, спеціальної та довідкової літератури (1 етап дослідження), встановлено, що питанням проєктної діяльності у напрямі розроблення спеціалізованих програм вивчення варіативних модулів учнями та ученицями 5-6 класів з національних однокласників (складової модельної навчальної програми «Фізична культура» для закладів загальної середньої освіти Нової української школи) – присвячено недостатню кількість науково-методичних праць, що потребує подальших наукових досліджень та підкреслює актуальність і практичну складову обраного напрямку наукової розвідки. Головною метою дослідження є – розроблення програми вивчення варіативного модуля «Козацький двобій» (складової модельної навчальної програми «Фізична культура, 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти) Нової української школи. В процесі дослідно-аналітичної роботи були використані наступні методи (на теоретичному рівні): аксіоматичні, ідеалізації, історичні і логічні, сходження від конкретного, формалізації тощо. Крім цього було використано власний досвід організації системи багаторічної підготовки спортсменів, які спеціалізуються в однокласниках. В процесі подальшої дослідно-аналітичної роботи (2 етап дослідження) розроблено проєкт варіативного модуля «Козацький двобій» для учнів та учениць 5-6 класів Нової української школи. Зазначений вище варіативний модуль передбачає: визначення очікуваних результатів навчання; рекомендації щодо пропонованого змісту навчального предмету, а також визначення основних (рекомендованих) видів навчальної діяльності учнів та учениць досліджуваної категорії. У динаміці 3 етапу дослідження членами науково-дослідної групи розроблено «Програму вивчення варіативного модуля «Козацький двобій» для учнів та учениць 5-6 класів НУШ». Запропонована членами

науково-дослідної групи експериментальна програма складається із трьох основних етапів: базового, основного та констатувального і передбачає опанування учнями та ученицями (5-6 класів) основами техніко-тактичної майстерності «Козацького двобою» упродовж 30 уроків (30 академічних год.). Нами очікується, що систематичні заняття учнів та учениць 5-6 класів відповідно до запропонованої експериментальної програми (в системі фізичної культури НУШ) – сприятиме: їхньому всебічному фізичному та гармонічному розвитку; формуванню прикладних навичок самозахисту, а також впевненості у власних силах тощо. Домінантною складовою експериментальної програми є формування в учнів та учениць зазначеної вище вікової групи відчуття патріотизму, гідності та відданості Україні (формування національної ідентичності), що забезпечить у майбутньому створення резерву надійних та всебічно розвинутих захисників та захисниць України. Перспективи подальших досліджень у обраному напрямі наукової розвідки передбачають апробацію експериментальної «Програми вивчення варіативного модуля «Козацький двобій» для учнів та учениць 5-6 класів НУШ».

ВСТУП.

На сьогодні в Україні спостерігається зацікавленість представників різних вікових груп до занять одноборствами, зокрема тими, які відносяться до національних видів спорту. У свою чергу, національні види спорту – є синтезом національно-культурних традицій України (відновлені, а також новостворені), серед яких провідну роль відіграють наступні види: асгарда, бойовий гопак, козацький двобій, рукопаш Гопак, рукопаш Спас, хортинг, фрі-файт тощо.

Варто підкреслити, що систематичні заняття обраним видом перелічених вище одноборств в системі фізичної культури представників різних груп населення, зокрема учнів та учениць 5-6 класів в умовах Нової Української школи забезпечує у них: розвиток та удосконалення основних фізичних якостей; формування навичок самозахисту, а також впевненості у власних силах; розвиток патріотизму та відданості Україні; формування національної ідентичності, а також створення надійного резерву захисників та захисниць України.

Важливим кроком на шляху України до Євроінтеграції є модернізація загальної середньої освіти, важливим елементом якої є впровадження нових стандартів, які сприятимуть якісному і ефективному засвоєнню учнями та ученицями необхідних знань, а також формуванню умінь їх застосувати у різних життєвих обставинах. Доцільно відмітити, що одним із нововведень Нової української школи (НУШ) є – Модельна навчальна програма «Фізична культура. 5-6 класи» для закладів змагальної середньої освіти (наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.21

р. № 795), основне завдання якої здійснювати всебічний фізичний та гармонічний розвиток учнів та учениць. На сьогодні, згадана вище «Програма» складається із 44 варіативних модулів із різних видів спорту, серед яких є й одноборства, а саме: бойовий хортинг, дзюдо, самбо, сумо. На наш погляд, група національних видів спорту, зокрема – одноборств є малочисельною, що потребує відповідних подальших наукових досліджень та практичного впровадження отриманих результатів в систему фізичної культури учнів та учениць 5-6 класів (та інших років навчання) НУШ.

Аналіз науково-методичної, довідкової та спеціальної літератури у напрямі впровадження національних одноборств в систему фізичного виховання представників різних вікових груп, дозволив визначити низку наукових праць: В. Богуславської, М. Басістого [1], С. Захарківа [2], О. Притули [3] та інших учених (К. Ананченка, Г. Василенка, С. Лазоренка, К. Лукоянова, О. Хацаюка, І. Чертова). Наукові концепції, прикладні методики тощо, перелічених вище учених і практиків – є корисними для подальшої проєктної діяльності у обраному напрямі наукової розвідки.

Не менш цікавими, виконаними на високому науково-методичному рівні є роботи: С. Онищука [4], Л. Шуби, В. Шуби [5], Ю. Борисова, О. Горпинича, О. Дідковського [6], Н. Білоусової, О. Самойленка, А. Бобро, І. Заплішного [7] та інших провідних учених і практиків (Т. Бублей, Н. Довгань, І. Петрушевич, Є. Проскурова, П. Рибалки) – у яких розкриваються актуальні питання організації системи фізичного виховання учнів та учениць 5-6 класів закладів загальної середньої освіти.

Заслужують уваги також наукові праці учених і практиків: Е. Єрьоменка [8], Б. Кіндзера, О. Хуртенко, С. Дмитренко, С. Книш, О. Дишко, Н. Беседи [9], С. Ільченка, І. Вожжова [10] й інших фахівців обраного напрямку дослідження (О. Воєділова, А. Козира, Н. Козлової, І. Кузнецової, Д. Петрушина) – у яких розкриваються особливості побудови сучасних педагогічних моделей, технологій (відповідних педагогічних умов, варіативних модулів) тощо, які забезпечують усесторонній фізичний та гармонійний розвиток особистості із використанням засобів національних одноборств.

Відповідно до результатів моніторингу спеціалізованих Інтернет-джерел (аналізу науково-методичної та довідкової літератури), встановлено, що питанням проєктної діяльності у напрямі розроблення

спеціалізованих програм вивчення варіативних модулів учнями та ученицями 5-6 класів з національних одноборств (складової модельної навчальної програми «Фізична культура» для закладів загальної середньої освіти Нової української школи) – присвячено недостатню кількість науково-методичних праць, що потребує подальших наукових досліджень та підкреслює актуальність і практичну складову обраного напрямку наукової розвідки.

Головною **метою цієї роботи** є – розроблення програми вивчення варіативного модуля «Козацький двобій» (складової модельної навчальної програми «Фізична культура, 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти) Нової української школи.

Для досягнення мети дослідження планувалося вирішити наступні **завдання**:

- провести аналіз спеціальної та довідкової літератури у напрямі впровадження національних одноборств в систему фізичного виховання представників різних вікових груп;

- здійснити аналіз науково-методичної літератури у напрямі організації системи фізичного виховання учнів та учениць 5-6 класів закладів загальної середньої освіти;

- визначити існуючі ефективні педагогічні моделі, технології (педагогічні умови, варіативні модулі) тощо, які забезпечують усесторонній фізичний та гармонійний розвиток особистості із використанням засобів національних одноборств.

В процесі дослідно-аналітичної роботи були використані наступні **методи дослідження** (на теоретичному рівні): аксіоматичні, ідеалізації, історичні і логічні, сходження від конкретного, формалізації тощо. Крім цього було використано власний досвід організації системи багаторічної підготовки спортсменів, які спеціалізуються в одноборствах.

Дослідження виконано відповідно до планів науково-дослідної роботи: кафедри спортивних дисциплін факультету фізичного виховання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (тема «Педагогічні умови розвитку рівня фізичної підготовленості студентів», державний р/н: 011U007560), а також профільних кафедр закладів вищої освіти відповідно до договорів про міжкафедральну співпрацю (сумісний науковий проєкт «Одноборства НУШ»).

ОСНОВНА ЧАСТИНА.

Дослідження організовано у три етапи (*лютий 2021 – лютий 2022 р.р.*). Упродовж *1 етапу (лютий – серпень 2021 р.)* проведено аналіз науково-методичної, спеціальної та довідкової літератури з окресленої проблематики. Відповідно до отриманих результатів нами було розроблений поетапний план теоретичного дослідження, а також сформульовано головну мету.

В процесі подальшої дослідно-аналітичної роботи (*2 етап, квітень – липень 2021 р.*), членами науково-дослідних груп: №1 (Б. Кіндзер, О. Хуртенко, С. Дмитренко, С. Книш, О. Дишко, Н. Беседа) та №2 (С. Ільченко, І. Вожжов, О. Хацаюк), в межах сумісного наукового проєкту «Одноробства НУШ» – розроблені проєкти варіативного модуля «Козацький двобій» для учнів та учениць 5-х [9] і 6-х [10] класів НУШ відповідно. Зазначений вище варіативний модуль передбачає: визначення очікуваних результатів навчання; рекомендації щодо пропонованого змісту навчального предмету, а також визначення основних (рекомендованих) видів навчальної діяльності учнів та учениць досліджуваної категорії.

Враховуючи результати отримані упродовж перших двох етапів, беручи до уваги результати попередніх досліджень проведених провідними ученими і практиками у суміжних напрямках наукової розвідки [3, 5, 7-10], членами науково-дослідної групи №2 у складі: С. Ільченко, І. Вожжов, О. Хацаюк (*3 етап, липень 2021 – лютий 2022 р.р.*) – розроблено «Програму вивчення варіативного модуля «Козацький двобій» для учнів та учениць 5-6 класів НУШ» (табл. 1).

Таблиця 1

Програма вивчення варіативного модуля «Козацький двобій» для учнів та учениць 5-6 класів НУШ

№ з/п	Заняття №, зміст навчальних питань (навчально-тренувальних завдань)	Тривалість (хв/ акад. год.)
1	2	3
І. Базовий етап		
1.	Заняття № 1. Самострахування (особиста безпека). 1. Доведення заходів попередження травматизму та особистої безпеки під час уроків з «Козацького двобою». 2. Вивчення та тренування способів самострахування при падінні вперед, назад. 3. Вивчення та тренування способів самострахування при падінні на правий, лівий боки. 4. Комплексне силове тренування.	60/1

Продовження табл. 1

№ з/п	Заняття №, зміст навчальних питань (навчально-тренувальних завдань)	Тривалість (хв/ акад. год.)
1	2	3
I. Базовий етап		
1.	Заняття № 1. Самострахування (особиста безпека). 1. Доведення заходів попередження травматизму та особистої безпеки під час уроків з «Козацького двобою». 2. Вивчення та тренування способів самострахування при падінні вперед, назад. 3. Вивчення та тренування способів самострахування при падінні на правий, лівий боки. 4. Комплексне силове тренування.	60/1
2.	Заняття № 2. Акробатичні вправи. 1. Повторення способів самострахування при падіннях: вперед, назад, на правий і лівий боки. 2. Вивчення та тренування акробатичних вправ: оберт вперед, назад. 3. Вивчення та тренування акробатичних вправ: оберт через ліве, праве плече. 4. Функціональне тренування (із використанням засобів кросфіту).	60/1
3.	Заняття № 3. Бойові стійки. Удари руками та ногами. 1. Повторення акробатичних вправ: оберт вперед, назад, оберт через ліве, праве плече. 2. Вивчення та тренування бойових стійок. Вивчення способів тактичного пересування із використанням бойових положень. 3. Вивчення та тренування ударів руками. 4. Вивчення та тренування ударів ногами. 5. Рухливі ігри (естафети).	60/1
4.	Заняття № 4. Захист від ударів. 1. Повторення основних бойових стійок та способів тактичного пересування під час сутички із супротивником. Вивчення техніки «бою з тіню». 2. Повторення ударів руками та ногами. 3. Вивчення способів самозахисту від ударів супротивником руками та ногами. 4. Комплексне силове тренування.	60/1
5.	Заняття № 5. Кидки. Виведення із рівноваги супротивника. 1. Повторення способів самозахисту від ударів супротивником руками та ногами. 2. Вивчення способів виведення із рівноваги супротивника. 3. Вивчення прийому кидок через спину (різними способами). 4. Функціональне тренування (із використанням засобів кросфіту).	60/1
6.	Заняття № 6. Звільнення від захватів (захоплень). Кидки із різних положень. 1. Повторення способів виведення із рівноваги супротивника. Повторення прийому кидок через спину (різними способами). 2. Вивчення прийомів звільнення від захватів тулубу супротивником ззаду, спереду. 3. Вивчення прийому задня підніжка. 4. Рухливі ігри (естафети).	60/1
7.	Заняття № 7. Кидки із різних положень. Способи утримання супротивника в положенні лежачи. 1. Повторення прийомів звільнення від захватів тулубу супротивником ззаду, спереду. 2. Повторення прийому задня підніжка. 3. Вивчення основних способів утримання супротивника в положенні лежачи. 4. Комплексне силове тренування.	60/1
8.	Заняття № 8. Больові прийоми на руки. 1. Повторення способів утримання супротивника в положенні лежачи (зі сторони голови, збоку, зверху). 2. Вивчення больового прийому на руку супротивника способом перегинання ліктьового суглобу. 3. Функціональне тренування (із використанням засобів кросфіту).	60/1

Продовження табл. 1

№ з/п	Заняття №, зміст навчальних питань (навчально-тренувальних завдань)	Тривалість (хв/ акад. год.)
1	2	3
I. Базовий етап		
9.	Заняття № 9. Больові прийоми на ноги. 1. Повторення больового прийому на руку способом перегинання ліктьового суглобу. 2. Вивчення больового прийому на ногу супротивника «ущемлення Ахіллового сухожилля». 3. Рухливі ігри (естафети).	60/1
10.	Заняття № 10. Задушення супротивника різними способами. Больові прийоми. 1. Повторення больового прийому на руку супротивника способом перегинання ліктьового суглобу. Повторення больового прийому на ногу «ущемлення Ахіллового сухожилля». 2. Вивчення способів задушення супротивника в положенні лежачи. 4. Комплексне силове тренування.	60/1
Всього за базовий етап (акад. год):		10
II. Основний етап		
11.	Заняття 11. Захист від кидків та контратакуючі дії. Задушення супротивника в положенні лежачи різними способами. 1. Повторення способів задушення супротивника в положенні лежачи. Вивчення способів задушення супротивника в положенні стійки. 2. Вивчення техніки захисту від кидків: задня підніжка, кидок через спину. 3. Вивчення способів перевертання супротивника в положенні лежачи. 4. Функціональне тренування (із використанням засобів кросфіту).	60/1
12.	Заняття № 12. Захист від утримань. Контратакуючі дії в положенні лежачи. 1. Повторення техніки захисту від кидків: задня підніжка, кидок через спину. Повторення способів перевертання супротивника в положенні лежачи. 2. Вивчення техніки захисту від утримань супротивником різними способами в положенні лежачи. Вивчення контратакуючих дій в положенні лежачи (під час больових та задушливих прийомів). 3. Розвиток та удосконалення техніки боротьби в партері. 4. Рухливі ігри (естафети).	60/1
13.	Заняття № 13. Захист від больових прийомів на руки в положенні лежачи. Контратакуючі дії в положенні лежачи. 1. Повторення техніки захисту від утримань супротивником різними способами в положенні лежачи. Розвиток та удосконалення контратакуючих дій в положенні лежачи (під час больових та задушливих прийомів). 2. Вивчення техніки захисту від больових прийомів на руки в положенні лежачи. Вивчення контратакуючих дій в положенні лежачи (при больових прийомах на руки). 3. Розвиток та удосконалення техніки боротьби в партері (лежачи). 4. Комплексне силове тренування.	60/1
14.	Заняття № 14. Захист від больових прийомів на ноги в положенні лежачи. Контратакуючі дії в положенні лежачи. 1. Повторення техніки захисту від больових прийомів на руки в положенні лежачи. Повторення контратакуючих дій в положенні лежачи (при больових прийомах на руки). 2. Захист від больових прийомів на ноги в положенні лежачи. 3. Вивчення техніки захисту від больових прийомів на ноги в положенні лежачи. 4. Розвиток та удосконалення контратакуючих дій в положенні лежачи. Розвиток та удосконалення техніки боротьби в положенні лежачи (партері). 5. Функціональне тренування (із використанням засобів кросфіту).	60/1
15.	Заняття № 15. Захист від задушливих прийомів у стійці та в положенні лежачи. 1. Повторення техніки захисту від больових прийомів на ноги в положенні лежачи. 2. Вивчення та тренування техніки задушливих прийомів у стійці та в положенні лежачи. 3. Відпрацювання кидка задня підніжка. 4. Розвиток та удосконалення техніки боротьби в положенні лежачи (партері). 5. Рухливі ігри (естафети).	60/1

Продовження табл. 1

№ з/п	Заняття №, зміст навчальних питань (навчально-тренувальних завдань)	Тривалість (хв/ акад. год.)
1	2	3
II. Основний етап		
16.	Заняття № 16. Формальні комплекси «Козацького двобою» без зброї. 1. Повторення техніки задушливих прийомів у стійці та в положенні лежачи. 2. Складання формальних комплексів «Козацького двобою» без зброї. 3. Вивчення та тренування окремих елементів (зв'язок) формальних комплексів «Козацького двобою» без зброї. 4. Рухливі ігри (естафети).	60/1
17.	Заняття № 17. Прийоми бою багнетом. 1. Вивчення заходів попередження травматизму (особистої безпеки) під час демонстрації техніки формальних комплексів «Козацького двобою» зі зброєю. 2. Повторення аутентичних формальних комплексів «Козацького двобою» без зброї. 3. Вивчення прийомів бою багнетом: зверху, знизу, прямо, навідмах. 4. Навчально-тренувальні сутички за спрощеними правилами. 5. Функціональне тренування (із використанням засобів кросфіту).	60/1
18.	Заняття № 18. Формальні комплекси «Козацького двобою» зі зброєю. 1. Повторення окремих елементів (зв'язок) формальних комплексів «Козацького двобою» без зброї. 2. Повторення прийомів бою багнетом: зверху, знизу, прямо, навідмах. 3. Складання формальних комплексів «Козацького двобою» зі зброєю. 4. Вивчення та тренування окремих елементів (зв'язок) формальних комплексів «Козацького двобою» зі зброєю. 5. Навчально-тренувальні сутички в положенні лежачи за спрощеними правилами. 6. Комплексне силове тренування.	60/1
19.	Заняття № 19. Козацькі ігри, забави. Формальні комплекси «Козацького двобою» зі зброєю. 1. Повторення окремих елементів (зв'язок) формальних комплексів «Козацького двобою» зі зброєю. Створення індивідуальних формальних комплексів «Козацького двобою» зі зброєю. 2. Ознайомлення із козацькими іграми, забавами (стрибки у мішках, козацькі забави з бойовою зброєю, лава на лаву, кулачні бої). 3. Функціональне тренування (із використанням засобів кросфіту).	60/1
20.	Заняття № 20. Технічні комбінації ударів руками та ногами. Формальні комплекси «Козацького двобою» зі зброєю. 1. Повторення індивідуальних формальних комплексів «Козацького двобою» зі зброєю та без зброї. 2. Вивчення та удосконалення ефективних зв'язок та комбінацій ударів руками і ногами. 3. Розвиток та удосконалення техніки боротьби в положенні лежачи (партері). 4. Навчально-тренувальні сутички за спрощеними правилами. 5. Рухливі ігри (естафети).	60/1
21.	Заняття № 21. Технічні комбінації ударно-кидкових дій. 1. Повторення зв'язок та комбінацій ударів руками і ногами. 2. Повторення кидкової техніки «Козацького двобою». 3. Вивчення ефективних технічних комбінацій ударно-кидкових дій. 4. Навчально-тренувальні сутички за спрощеними правилами у положенні лежачи. 5. Комплексне силове тренування.	60/1
Всього за основний етап (акад. год):		10
III. Константувальний етап		
22.	Заняття 22. Індивідуалізація техніки ударів руками, ногами. 1. Повторення технічних комбінацій ударно-кидкових дій. 2. Вибір індивідуального арсеналу кидкової техніки «Козацького двобою». 3. Розвиток та удосконалення техніки бою багнетом. 4. Навчально-тренувальні сутички за спрощеними правилами в положенні лежачи. 5. Функціональне тренування (із використанням засобів кросфіту).	60/1

Продовження табл. 1

№ з/п	Заняття №, зміст навчальних питань (навчально-тренувальних завдань)	Тривалість (хв/ акад. год.)
1	2	3
III. Константувальний етап		
23.	Заняття 23. Індивідуалізація кидкової техніки. 1. Розвиток та удосконалення індивідуального арсеналу ударної техніки «Козацького двобою». 2. Вибір індивідуального арсеналу кидкової техніки «Козацького двобою». 3. Навчально-тренувальні сутички за спрощеними правилами. 4. Рухливі ігри (естафети).	60/1
24.	Заняття № 24. Індивідуалізація техніки утримання супротивника в положенні лежачи. 1. Розвиток та удосконалення індивідуальної (коронної) кидкової техніки «Козацького двобою». 2. Вибір індивідуального арсеналу техніки утримання супротивника в положенні лежачи відповідно до правил «Козацького двобою». 3. Навчально-тренувальні сутички за спрощеними правилами. 4. Комплексне силове тренування.	60/1
25.	Заняття № 25. Індивідуалізація техніки застосування больових прийомів в положенні лежачи. 1. Формування індивідуального арсеналу техніки утримання супротивника в положенні лежачи відповідно до правил «Козацького двобою». 2. Розвиток та удосконалення індивідуальної техніки застосування больових прийомів в положенні лежачи. 3. Навчально-тренувальні сутички за спрощеними правилами в положенні лежачи. 4. Рухливі ігри (естафети).	60/1
26.	Заняття № 26. Формування індивідуальної техніки «Козацького двобою». 1. Розвиток та удосконалення індивідуальної техніки застосування больових прийомів в положенні лежачи. 2. Формування індивідуальної техніки «Козацького двобою» у стійці та партері. 3. Навчально-тренувальні сутички за спрощеними правилами в положенні лежачи та у стійці. 4. Рухливі ігри (естафети).	60/1
27.	Заняття № 27. Самозахист від погрози супротивником багнетом. 1. Розвиток та удосконалення індивідуальної техніки «Козацького двобою» у стійці та партері. 2. Вивчення прийомів самозахисту від погрози супротивником багнетом: зверху, знизу, прямо навідмаш. 3. Навчально-тренувальні сутички за спрощеними правилами. 4. Комплексне силове тренування.	60/1
28.	Заняття № 28. Самозахист від погрози супротивником пістолетом впритул. 1. Повторення прийомів самозахисту від погрози супротивником багнетом: зверху, знизу, прямо навідмаш. 2. Вивчення та тренування прийомів самозахисту від погрози супротивником пістолетом впритул (спереду, ззаду). 3. Навчально-тренувальні сутички за спрощеними правилами в положенні лежачи та у стійці. 4. Рухливі ігри (естафети).	60/1
29.	Заняття № 29. Основи організації індивідуального фізичного тренування. 1. Повторення прийомів самозахисту від погрози супротивником пістолетом впритул (спереду, ззаду). 2. Ознайомлення із основами організації індивідуального фізичного тренування (фізичний аспект). 3. Функціональне тренування (із використанням засобів кросфіту).	60/1

Продовження табл. 1

№ з/п	Заняття №, зміст навчальних питань (навчально-тренувальних завдань)	Тривалість (хв/ акад. год.)
1	2	3
III. Константувальний етап		
30.	Заняття № 30. Методика організації самостійного тренування з «Козацького двобою». 1. Ознайомлення із основами організації індивідуального фізичного тренування з «Козацького двобою» (техніко-тактичний аспект). 2. Навчально-тренувальні сутички за спрощеними правилами. 3. Рухливі ігри (естафети).	60/1
Всього за константувальний етап (акад. год):		10
Всього за всі етапи (акад. год):		30

Авторська розробка: С. Ільченко, І. Вожжов, О. Хацяюк

Підсумовуючи результати теоретичного дослідження вважаємо, що поставлені перед нами завдання виконані, а головна мета дослідження – досягнута.

ВИСНОВКИ З ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ.

В результаті теоретичного дослідження (проектної діяльності) нами розроблено Програму вивчення варіативного модуля «Козацький двобій» (складової модельної навчальної програми «Фізична культура, 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти) Нової української школи. Запропонована членами науково-дослідної групи експериментальна програма складається із трьох основних етапів: базового, основного та констатувального. Варто підкреслити, що зазначена вище «Програма» передбачає опанування учнями та ученицями (5-6 класів) основами техніко-тактичної майстерності «Козацького двобою» упродовж 30 уроків (30 академічних год.).

Членами науково-дослідної групи очікується, що систематичні заняття учнів та учениць 5-6 класів відповідно до запропонованої експериментальної програми (в системі фізичної культури НУШ) – сприятиме: їхньому всебічному фізичному та гармонічного розвитку; формуванню прикладних навичок самозахисту, а також впевненості у власних силах тощо. Домінантною складовою експериментальної програми є формування в учнів та учениць зазначеної вище вікової групи відчуття патріотизму, гідності та відданості Україні (формування національної ідентичності), що забезпечить у майбутньому створення

резерву надійних та всебічно розвинутих захисників та захисниць України.

Результати теоретичного дослідження надані на рецензування керівництву Української спортивної федерації «Козацький двобій» з подальшим поданням на експертизу до Інституту модернізації змісту освіти. Окремі результати теоретичного дослідження впроваджені у систему фізичної культури (секційну роботу) учнів та учениць 5-6 класів комунального закладу «Харківська спеціалізована школа I-III ступенів № 93 імені В.В. Бондаренка».

Перспективи подальших досліджень у обраному напрямі наукової розвідки передбачають апробацію експериментальної «Програми вивчення варіативного модуля «Козацький двобій» для учнів та учениць 5-6 класів НУШ».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] Богуславська, В., Басістий, М. (2015). Еволюція науково-методичного забезпечення системи підготовки в українському національному однокорстві «Бойовий гопак». *Молода спортивна наука України*, № 4, 6-10.
- [2] Захарків, С. (2020). Стан вихованості дисциплінованості старших підлітків у процесі занять єдиноборствами. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, Вип. 4 (124), 24-27.
- [3] Притула, О. (2020). Теоретичні та практичні засади виховання патріотичної і здорової молоді на базі козацького бойового мистецтва «СПАС». *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, Вип. 69 (1), 128-131.
- [4] Онищук, С. (2021). Впровадження концепції Нової української школи на уроках фізичної культури. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*, Вип. 72 (2), 83-87.
- [5] Шуба, Л., Шуба, В. (2021). Фізична підготовка дзюдоїстів 7-9 років. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, Вип. 11 (143), 11-14.
- [6] Борисова, Ю., Горпинич, О., & Дідковський, О. (2021). Результати факторного аналізу показників фізичного стану хлопчиків 7 років. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, Вип. 12 (144), 44-47.
- [7] Білоусова Н., Самойленко О., Бобро А. & Заплішний І. (2021). Система роботи з учнями молодшого шкільного віку щодо формування навичок здорового способу життя під час вивчення фізкультурної, соціальної та здоров'язберігаючої освітніх галузей у початковій школі. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, Вип. 78 (2), 103-106.
- [8] Єрьоменко, Е. (2016). Виховання наполегливості у школярів 6-7 років у процесі занять хортингом (дис. ... канд. пед. наук). НАПНУ, Інститут проблем виховання. Київ, Україна.
- [9] Кіндзер, Б., Хуртенко, О., Дмитренко, С., Книш, С., Дишко, О., & Беседа, Н. (2022). Перспективи впровадження національних однокорств в систему фізичної культури учнів та учениць «НУШ». *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.*

П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт), Вип. 2 (146), 88-92.

- [10] Ільченко, С. С., Вожжов, І. А. (2022). Проект варіативного модуля «Козацький двобій» для учнів та учениць 6 класу «НУШ». *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт), Вип. 3 (147), 56-59.*

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

КОЛЕКТИВНА МОНОГРАФІЯ

**«ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ НОВОВВЕДЕНЬ ДО
ПРАВОВИХ ТА ВОЄННИХ НАУК ТА ПІДВИЩЕННЯ
РОЛІ СПОРТУ НА ДЕРЖАВНОМУ РІВНІ»**

ВИДАННЯ 1

Українською мовою

*За точність викладеного матеріалу відповідальність несуть автори.
Редакція не завжди поділяє позицію авторів.*

Опубліковано (PDF) 27.05.2020. Підписано до друку 31.08.2022.

Папір офсетний. Цифровий друк.

Формат 60×84/16. Гарнітура Cambria.

Умовно-друк. арк. 6,98. Замовлення № 330.

Тираж: 100 екземплярів. Віддруковано з готового оригінал-макету.

Видавець:

21037, Україна, м. Вінниця, вул. Зодчих, 18, офіс 81

ГО «Європейська наукова платформа»

Телефони: +38 098 1948380; +38 098 1956755

E-mail: info@ukrlogos.in.ua | URL: www.ukrlogos.in.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи: ДК № 7172 від 21.10.2020.